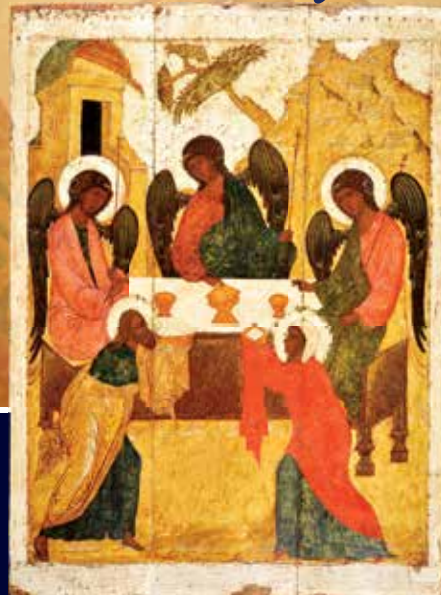

Лариса Маршева
Јован Старунов

*Васкришњи
тропар и
кондак првог
и другог гласа:
богословско-
филолошки
коментари*

Панајотис Христу
*Напомене о
хришћанском
спасењу*

*Светосавска посланица
Епископа шумадијског Јована*

фото репортажа

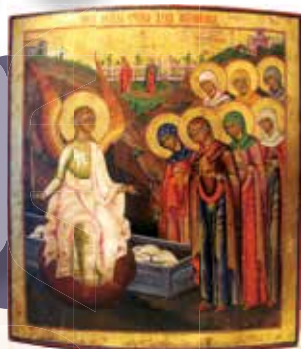
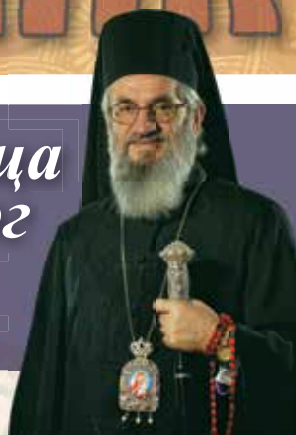
Прослава Божића у Епархији шумадјиској

Светосавска посланица Епископа шумадијског Господина Јована

стр. 2

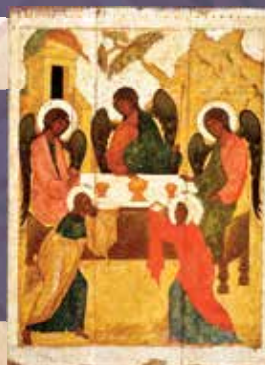
Лариса Маршева, Јован Старунов
Васкришњи тропар и кондак
првог и другог гласа: богословско-
филолошки коментари

стр. 5

Панајотис Христу

Напомене о хришћанском спасењу

стр. 10

Излази са благословом
Његовог преосвештенства
епископа шумадијског
Господина Јована

Година XLIII,
Број 1, (259), 2022.

Издавач:
Српска православна епархија
шумадијска

Излази:
шест пута годишње

Тираж: 2000 примерака

Штампа: ГРАФОСТИЛ,
Крагујевац

271.222(497.11)
ISSN 1820-6166 = Каленик
COBISS.SR - ID 50771212

Марко Јефтић, Човек - носилац слободе у природи.....	12
Бредли Насиф, Полне парадигме у православној Цркви.....	15
Научна визија оснивача и данас обавезује, интервју са др Владиславом Пузовићем...	20
Георгије Папагеоргију, Болничко дело и медицина у византијској империји...	30
Манастир Панагија Сумела.....	38

Из летописа Епархије шумадијске
Промене у Епархији шумадијској
Служења, приједи и посете Епископа шумадијског Г. Јована
Нова издања
Дечија страна

Главни и одговорни уредник: Никола Миловић, протојереј
Заменик главног и одговорног уредника: Негослав Јованчевић
Редакција: Др Зоран Крстић, протојереј - ставрофор, Миљин Марковић, протојереј,
Марко Митић протојереј, Рајко Стефановић, протојереј - ставрофор, Драган Икић, јереј,
Владан Костадиновић, јереј, Гордана Јоцић

Уредништво и администрација: "Каленик", Владимира Роловића број 1, 34000 Крагујевац,
e-mail : n.milovic2@gmail.com
Дизајн и прелом: Дејан Манделц

СВЕТОСАВСКА ПОСЛАНИЦА ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ Г. ЈОВАНА
О СВЕТОМ САВИ 2022. ГОДИНЕ

ЈОВАН

МИЛОШЋУ БОЖИЈОМ ПРАВОСЛАВНИ ЕПИСКОП ШУМАДИЈСКИ

СВЕМУ СВЕШТЕНСТВУ, МОНАШТВУ И ВЕРНОМ СВЕТОСАВСКОМ НАРОДУ ОВЕ БОГОМ
ЧУВАНЕ ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ, БЛАГОДАТ ВАМ И МИР ОД БОГА ОЦА, БОГА СИНА И БОГА
ДУХА СВЕТОГА И ДА МОЛИТВЕ СВЕТОГ САВЕ БУДУ СА СВИМА ВАМА

*Био си вођа, наставник, првопрестолник
и учитељ пута који води у живот...*

Свети Сава је наш духовни отац који нас је обукао у Христову науку, препородио Духом Светим и Јеванђељем. Као наш просветитељ и учитељ повео је народ Христовим путем, путем спасења, путем који води у Живот вечни, како и певамо у тропару њему посвећеном.

Свети Сава представља најзначајнију личност целокупне српске историје која чврсто утемељује српски идентитет. Својим утицајем, вешто користећи околности у међународним односима свога доба, издејствовао је 1219. године од цариградског патријарха Манојла I Харитопула и цара Теодора I Ласкариса самосталност за Српску православну Цркву. Као први архиепископ свих српских и поморских земаља оцрковио је свој народ, знајући да је Црква Једна и да смо сви ми удови Једног Тела – Цркве, чија је Глава Христос (Прва Коринћанима 12, 27; Римљанима 12, 5). Свети Сава је тако, ван сваке сумње, постао први српски просветитељ који је народ и државу просвећивао у духу Хришћанства и ширио православну веру, укорјењујући је дубоко у саму срж српског бића.

Светог Саву можемо сматрати и првим српским дипломатом, али у много дубљем смислу него када се мисли на модерну дипломатију. Са свима је преговарао одговорно и искрено. Сусрео се Сава са свим водећим личностима православног света, патријарсима Цариграда, Антиохије, Јерусалима и Александрије, док је са папом римским имао посредан контакт преко посланика. Сматрају га чак и својеврсним пиониром хришћанско-муслиманског дијалога. Дипломатским активностима верно је пратио и подржавао владарску политику и идеологију свога брата краља Стефана Првовенчаног.

Плод његове свестраности и потврда да је реч о ванвременској личности јесте и српска верзија *Номоканона*, позната као *Законоправило*, односно *Крмчија* – правног списка који је оставио великог трага не само на српску

црквено-правну традицију, већ и на друге земље и народе. Светог Саву са правом можемо сматрати и оцем српске медицине, јер је под његовим покровитељством започело оснивање болница по византијском узору при Хиландару, а потом и у Студеници. Ова два манастира, бисери целог хришћанског и цивилизованог света, такође представљају трајни печат Савиног многоструког деловања.

На крају, када се све ово помене, сасвим је природно то што је још у средњем веку, а и данас, Свети Сава постао и остао темељна личност Српске Цркве и државе, нашег идентитета и целокупне српске културе. Свети Сава је био истински космополита за живота, а и након овоземаљског преставања, његове идеје живе у Русији, Бугарској, Грчкој, где се његов култ до данас негује. Његово свеукупно животно и црквено дело уткано је у аутокефалну помесну Српску православну Цркву као најпостојанију и најзначајнију институцију српског народа. Многострука личност Светог Саве спаја и велики део српских земаља и територија на којима су Срби оставили свој животни траг. Његов допринос српском народу јасно је препознатљив у целокупном нашем школству, култури, језику, праву, медицини, дипломатији и стога су Срби с правом светосавски народ.

Свети Сава нас је учио да је Бог створио сваког човека и сав људски род по својој слици и прилици, да представља савршено јединство и савршену заједницу у љубави три Личности: Оца и Сина и Светога Духа. То што је човека створио по својој слици и прилици, заправо значи да га је позвао да живи у оној мери у којој је то могуће, Божанским начином постојања, јединства и заједнице различитих личности и да такав начин живота учини сопственом реалношћу у времену и вечности.

Такође, Свети Сава нас је учио да је сваки човек створен са нарочитим даровима и способностима, са својим посебним, личним печатом, а опет је свако, као учесник заједничке људске природе

де, истовремено, иако је различит од осталих, у заједници са свим људима. Кажемо различит, а не супротстављен, не противречан другоме. Човек може да спозна себе, своју општост и своју посебност, тек у међусобном прожимању са другим људима, јер има могућност да расте и дарује себе другоме, али и да се обогаћује другим. Свети Сава је много радио на подизању и васпитању породице код Срба. Стално је истицао да је први благослов Божји упућен људима била заповест о породици: *Оставиће човек оца свога и матер, и прилепиће се својој жени, биће двоје једно тело* (Прва Мојсијева 2, 24). Свети Сава нас је, такође, учио да породица није дата да буде циљ сама по себи, већ да буде конкретно училиште у којем се учимо изграђивању јединства у различитости и љубави према другоме, да бисмо истовремено себе даривали другима и откривали и живели личне димензије свога бића.

Не можемо волети друге, који су удаљени од нас, ако најпре не волимо свога оца, своју мајку, свога брата, сестру, комшију, породицу, свој род, свој народ. То је логика и природни духовни поредак ствари по коме се јединство изграђује пошавши од конкретног, појединачног, личног, ка општем и свеопштем. Сваки други редослед је неприродан и може да створи дубоке проблеме.

Ово Савино учење упућује нас да на првом месту упознамо себе и оно што нас непосредно окружује, да упознамо оно што је наше, своје могућности, успехе, узрастања, оно што је добро и врлина, да бисмо могли да растемо, напредујемо и идемо даље. Исто тако, неопходно је спознати и своје слабости, како бисмо се исправљали и бивали бољи. Једног и другог има на претек у нашој прошлости, у нашем предању. То је мотив да у предању, у ономе што је наша прошлост, тражимо своја надахнућа.

Добро је чути шта други говоре о нама, али пре тога морамо упознати себе и своје биће и признати себи себе. Морамо се усредсредити, захватити из самог корена нашег бића, и црпећи из њега Богом нам дате сокове, непрестано ићи напред. Не могу нам други, својим очима посматрајући наше ставове и дела рећи ко смо ми, и да то буде дубље и аутентичније од онога што нам је дао и чему нас је научио Свети Сава.

Учио нас је Свети Сава да јединство породице, јединство фамилије, јединство народа, не сме бити засновано на себичним интересима и ни у ком случају не сме да послужи томе да се затворимо у себе и да се одвојимо од других. На тако заснованим циљевима наше јединство, као и свако друго јединство, постало би деструктивно, претворило би се у своју супротност и вратило би нам се као лоша последица која би нас у потпуности раскомадала.

Српски народ у Савино време – као и данас – налазио се на географској, духовној и политичкој вододелници Истока и Запада. Но, то није спречило, већ је надахнуло Светог Симеона Мироточивог и његове свете синове Саву и Стефана Првовенчаног, да мудро и благоразумно воде двоједини брод српског народа, брод Српске Цркве и српске државе, кроз Сциле и Харибде сукоба Истока и Запада који нису били мањи од ових данашњих. Ето примера на коме и данас можемо да учимо.

Свети Сава је знао да се духовно и културно просвећивање верних може остварити само уколико се образује довољан број способних и своме народу оданих епископа, свештеника и монаха под једном црквеном управом. Основни став Светог Саве и предања које из њега израста, најбоље се може видети у *Беседи о правој вери*, коју је одржао у Жичи на Спасовдан 1221. године. У овој *Беседи* Свети Сава позива браћу и пријатеље, оце и чеда, то јест цео народ, да приклоне богољубива срца своја, да би чули речи светих истина, да их ставе у срца

своја и у савест душа својих, пред очи ума свога и да их разумеју. Потом светитељ наставља: „Стога вас, браћо и чеда, ово прво молим да, положивши сву наду своју на Бога, држимо се пре свега праве вере Његове“. Очеvidно, полазна тачка за Светог Саву је Истина примана вером, оно што он назива на истом месту светим речима. Из даљег излагања се види да он ту истину осећа као чудесно присутну. Зато и каже: „Духовна наука није игра, нити речи безумља мисли људских, него је то проповедана света вера Божја на којој су основани свети чинови у Христу Исусу Господу нашем, о коме пророци Светим Духом Божијим прорекоше, и апостоли научише, и мученици исповедише, и сви Свети сачуваше“.

Захваљујући опредељењу Светог Саве омогућено је и довршено идентитетско уобличавање и сазревање српског народа, а црквеном самосталношћу и потоњим духовним плодовима, пројављено је његово културно и национално пунолетство. То Савино опредељење формирало је посебан, нама Србима бескрајно драгоцен Светосавски завет. Тај завет јесте у својој суштини Христов Нови Завет остварен у историјском искуству српског народа, завет безграничне жртвене љубави према свом народу, његовој Цркви и његовој држави, према истини, правди и слободи. Из тог завета изникло је и потоњи Косовски, Светозазаревски завет, као и сва друга, у одсудним временима заветна опредељења и дела српског народа. Захваљујући томе, преживели смо и победили сијасет искушења и мноштво невоља које су пратиле, а како видимо, и данас прате историјску судбину нашег народа. Верност Светосавском завету омогућила нам је да преживимо, али и да не поклекнемо. Није довољно само преживети, поучава нас завет Светог Саве: треба усправно стајати. На то смо, управо, и данас позвани. У знаку распећа и васкрсења Христовог налази се сав живот и историјско трајање нашег народа и наше Цркве. Због тога, браћо и сестре и децо духовна, будимо у Цркви да би Црква била са нама. Чувајмо Цркву и њено јединство да би Црква чувала нас. Зато се у нади молимо да верност светосавском Путу који у живот води и Светосавском завету оспособи српски народ да очува своју свету веру и своју отаџбину. Молимо се Светом Сави да замоли нашег Спаситеља и Лекара душа наших да они који болују од ове опаке болести која је захватила цео свет, али и од сваке друге болести, оздраве. Молимо се Светом Сави да чува и руководи и све лекаре који се несебично труде за све оболеле, сведочећи сву узвишеност лекарског позива.

Са овим мислима и жељом да Господ по молитвама Светог Саве благослови, укрепи, надахне, сачува и спаси поверени Нам народ Божији у поносној Шумадији, као и свеколики наш народ, нашу отаџбину, нашу Светосавску Цркву и нас у њој, остајемо ваш молитвеник пред Господом и пред Светим Савом,

Епископ шумадијски

† Еп. Јован

Дано у престоном Нам граду Крагујевцу 27/14. јануара 2022. године

БОГОСЛУЖБЕНЕ ХИМНЕ СВЕТОМ САВИ

Којим венцима похвале да украсимо Саву свеблаженог? Он је од Христа као са духовног истока као духовно сунце заблестао, и свој народ на западу је богопознању научио и просветлио, и као верни слуга господару своме их је у побожности умножио, зато га је човекољубиви Христос, једним венцем достојним бесмртне славе украсио, јер он има велику милост.

Каквим духовним песмама да похвалимо Саву свештеног? Он је постао као таблица Новог Завета Божијег и Еванђеља, којим смо истиниту веру православља познали, да би Тројици у Једном Богу служили; и од Божијих тајни далеко отуђени блиски смо постали и њени вршитељи, законом и обичајима смо христоимени људи постали, јер цареве овенчавамо и светитеље посвећујемо, и сваким добрим чином украшени Христа прослављамо, у кога је велика милост.

Каквим лепим песмама да те слаavimo Саво, оче дивни? Ти светлим животом и дивним чудима и богопознањем свакога задивљујеш; ти си као давно Илија огањ и град са неба молитвом спустио, а брата умрлог си оживео, ослабљенога си подигао, море си рибом дароносно себи покорио, зато твој спомен са љубављу слаavimo а Христа величамо, јер је у њега велика милост.

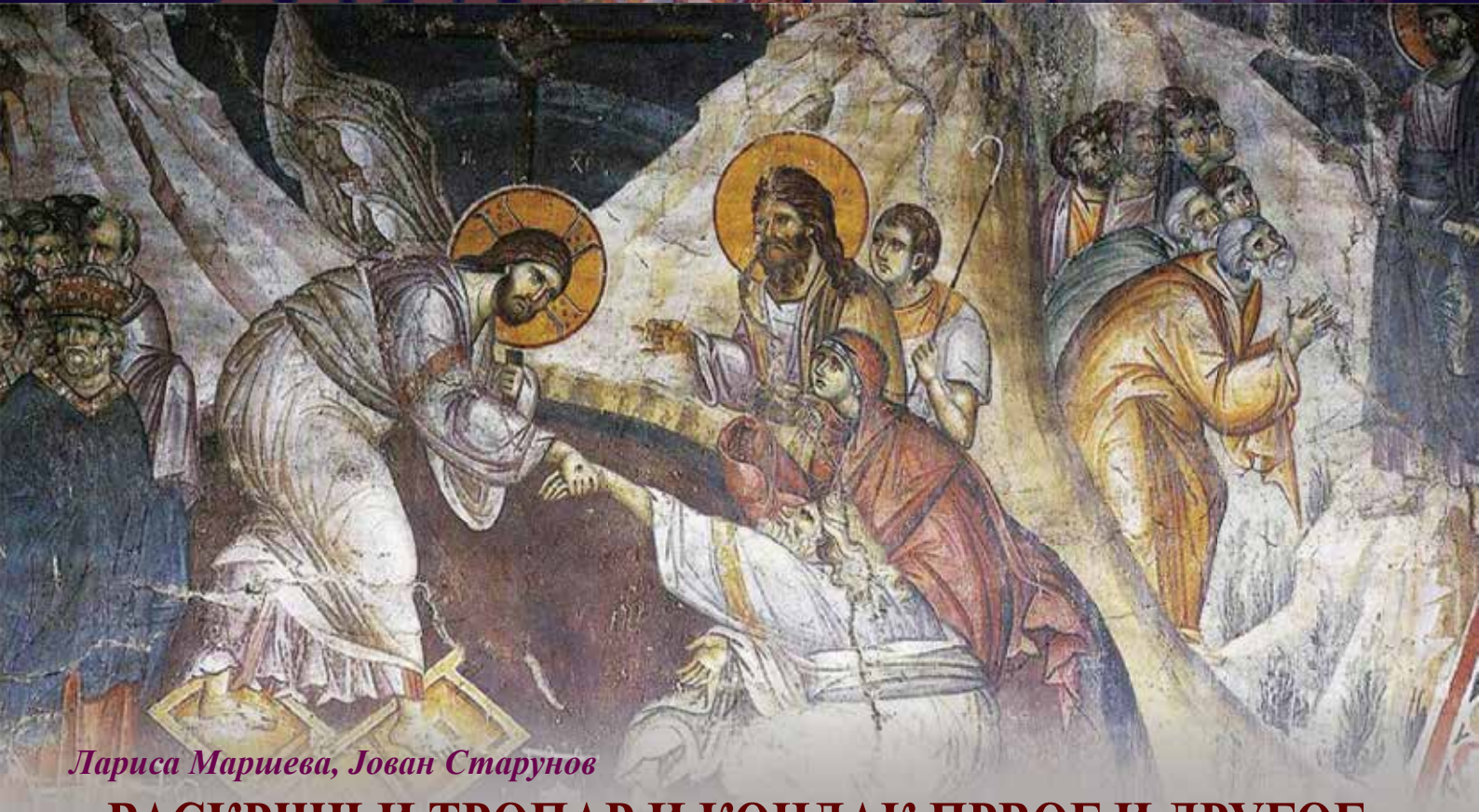
Стиховње стихире на великој вечерњи, 2. глас

Ти си Христе Боже Светлост од Светлости, и од Оца пре векова рођени, и од искони са Оцем и са Духом си, зато одагнај мрак са душе моје, па обасјај разум мој, молим те, да могу опевати твога угодника, Саву свештенога.

Мада си оче човек по природи, ти си ангелски на земљи поживео, десни пут си из младости одабрао, и био си љубитељ целомудрија, зато си постао чисто станиште Духа Светога, Саво преосвештени.

Страх Божији, као почетак мудрости си заволео, и заповестима Божијим си се увек учио, као дрво си се засадио крај извора вода духовних, и њима напајан, оче Саво, себе си као плод Христу принео.

Први канон Светом Сави, прва песма, 2. глас

Лариса Маршева, Јован Старунов

ВАСКРШЊИ ТРОПАР И КОНДАК ПРВОГ И ДРУГОГ ГЛАСА: БОГОСЛОВСКО-ФИЛОЛОШКИ КОМЕНТАРИ

Коментари на васкршњи тропар и кондак првог гласа

За почетак наведимо текстове тропара и кондака на црквенословенском језику:

Тропар:

„Камени запечатану от иудей и воином стрегуцим Пречистое Тело Твое, воскресл еси тридневный, Спасе, даруяй мирови жизнь. Сего ради Силы Небесныя вопияху Ти, Жизнодавче: слава Воскресению Твоему, Христе, слава Царствию Твоему, слава смотрению Твоему, едине Человеколюбче”¹ („Запечаћен беше камен од Јудеја и војници чуваху пречисто тело Твоје. Али Ти тридневан васкрсе, Спасе, дарујући свету живот. Зато силе небеске клицаху Теби, даваоче живота: Слава васкрсењу Твојему Христе, слава управљању Твојему, једини човекољупче”).

Кондак:

„Воскресл еси яко Бог из гроба во славе, и мир воскресил еси; и естество человеческое яко Бога воспевае Тя, и смерть исчезе; Адам же ликует, Владыко; Ева ныне от уз избавляема радуется, зовущи: Ты еси, Иже всем подая, Христе, воскресение”² (Ти васкрсе славно из гроба као Бог и са собом васкрсе и свет. Природа људска опева Те као Бога. Смрти нестало, Адам коло води. Господару, одрешен је од окова. Ева кличе у радости: Ти си Христос, који свима пружаш васкрсење”).

У грчком оригиналу текст гласи овако:

Тропар:

„Τοῦ λίθου σφραγισθέντος ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ στρατιωτῶν φυλασσόντων τὸ ἄχραντόν σου Σῶμα, ἀνέστης τριήμερος ζωτῆρ, δωρούμενος τῷ κόσμῳ τὴν ζωὴν· διὰ τοῦτο αἱ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἐβόων σοι ζωοδότα. Δόξα τῇ Ἀναστάσει σου Χριστέ, δόξα τῇ βασιλείᾳ σου, δόξα τῇ οἰκονομίᾳ σου, μόνε φιλόανθρωπε”.

Кондак:

„Ἐξανέστης ὡς Θεός, ἐκ τοῦ τάφου ἐν δόξῃ, καὶ κόσμον συνανέστησας, καὶ ἡ φύσις τῶν βροτῶν ὡς Θεόν σε ἀνύμνησε, καὶ θάνατος ἠφάνισται, καὶ ὁ Ἄδამ χορεύει, Δέσποτα, καὶ ἡ Εὐα νῦν ἐκ τῶν δεσμῶν λυτρομένη, χαίρει κράζουσα· Σὺ εἶ ὁ πᾶσι παρέχων, Χριστέ τὴν ἀνάστασιν”³.

Васкрсе упркос свему

У тропару се приповеда да је гроб, у којем су погребли Спаситеља, био запечаћен од Јудејаца. Није просто запечаћен, већ је била постављена стража, како су Јудејци говорили Пилату, „да не дођу како ученици Његови ноћу, да Га не украду и не кажу народу: Устаде из мртвих” (Мт. 27, 64). Рекло би се да је са Исусом завршено, Началник живота и смрти је мртав, али, „може бити, у најскривенијим кутковима њихових грешних душа био је неки предосећај да ће Христос васкрснути; нису хтели да знају за Њега, хтели су да заглуше у себи овај предосећај, да угуше осећање страха, уверавајући сами себе да је то немогућа ствар”⁴.

Био је успостављен такав систем обезбеђења да је доспети у гробницу или изаћи из ње било немогуће дело. Сама реч „запечаћен”, употребљена у тропару, значи да је на гробницу био стављен печат синедриона, највишег органа власти у Израиљу, и скинути га са ње значило би непокорност, одсуство бојазни од последица, јер су сви који живе у Израиљу били религиозни и послушни. То би било дело нечувено.

У грчком оригиналу реч „σφραγισθέντος” и означава „државни печат или обележје”⁵. Али Победитељу смрти – Христу – ништа није могло сметати, Он је васкрсао упркос свему, зато што је тако требало да се догоди, иако је и камен наваљен на гроб запечаћен државним печатом,

и војници су чували улаз у гробницу, али нико и ништа није могао да спречи васкрсење Спаситеља, „Који даје живот свету”.

Силе небеске вапијаху

Даље васкршњи тропар говори да су небеске силе дозивале Христа, прослављајући Бога. Под речима „силе небеске” овде подразумевамо небеске анђелске чинове: „И одмах ће се по невољи тих дана сунце помрачити, и месец своју светлост изгубити, и зезде с неба пасти, и силе небеске покренути се” (Мт. 24, 29).

Подсећамо да их је девет на броју: Серафими, Херувими, Престоли, Господства, Силе, Власти, Начала, Арханђели и Анђели.

Може се показати да реч „вапијаху” – „вапијати” значи „гласно викати, плакати, пуштати вапаје”, али такође има значење „гласно, на сав глас објављивати”.⁶

Силе небеске на сав глас вапију: „Слава Васкрсењу Твоме, Христе”.

У грчком оригиналу „Δόξα τῆ Ἀναστάσει σου Χριστέ”. Реч Δόξα има једно од својих значења „слава”.⁷ „Ἀναστάσει” – „повратак животу, васкрсење”, „препород”.⁸ Анђели су певали Христу: „Слава васкрсењу, повратку Твом, Христе!”

Слава Царству Твојему

Христос васкрсе, а то значи: наступило је време Царства Божијег. Род људски испуљен је светом Крвљу Сина и опроштено му је. Пала је препрека која је постојала између људи и Творца, спала је на нулу, ишчезла у потпуности. Наступило је Царство Христа, када сваки човек може да се сједини у тајни Евхаристије са Господом и постане једна целина са Творцем, и на тај начин постане грађанин Његовог Царства, јер се циљ хришћанског живота састоји у томе да човек достигне јединство са Богом, да открије у себи лик и подобие Бога, да открије у себи Христово Царство: „Царство Божије унутра је у вама” (Лк. 17, 21).

Слава управљању Твојему

Црквенословенска реч „смотрение” значи „промисао, домострој, провиђење”.⁹ Грчка реч „οἰκονομία” преноси исти смисао.¹⁰ Као што је рекао Свети Василије Велики, нико не може у пуној мери разумети Промисао Божији: „Судбине Божије су бездан, и, будући да су закључане у Божанственим ризницама, нису за све лако достижене”.¹¹

Међутим, после Крсне Смрти и Васкрсења Спаситеља постало је јасно Божанствено провиђење у односу на богоочовечење и спасење свих људи. Анђели славе Божанствени Промисао, пошто се извршила највећа тајна спасења, и заиста „слава управљању Твојему, Једини Човекољупче”.

Окренимо се сада васкршњем кондаку.

Славно Васкрсење

Бог васкрсе из гроба у слави. Цео старозаветни свет очекивао је овај догађај. И Христос је говорио својим ученицима: „Јер вам кажем да су многи пророци и цареви желели видети што ви видите, и не видеше; и чути што вичујете, и не чуше” (Лк. 10, 24).

Васкрсење Господа заиста је било славно: „И гле, земља се затресе веома; јер анђео Господњи сиђе с неба, и приступивши одвали камен од врата гробних и сеђаше на њему” (Мт. 28, 2–3).

Васкрсни кондак приповеда: Христос није просто сам васкрсао, него је са собом васкрсао сав свет. До тог момента створени свет је страдао због одсуства општења с Богом и имао је потребу за лечењем, исцељењем и спасењем.

Исус Христос, васкрснувши из мртвих, сав свет је вратио животу са Богом.

Природа Те опева

Црквенословенска реч „јестество” значи „природа”.¹² Она одражава грчку реч „φύσις” – „стварање, творевину, суштину”,¹³ а значи да људска природа опева Христа као Бога, и да је смрт ишчезла. Има се у виду духовна смрт. После Васкрсења Христовог, човек је, по својој природи, остао изложен пропадању, телесној смрти, али је устао духовно, јер је обновљено богоопштење, а у смрти духовној „човек губи јединство с Богом, у овом случају он наставља своје земаљско постојање и на телесном и на душевном плану, али дух његов мирује”.¹⁴

Адам ликује! Ева се радује!

Адам ликује и светкује! Јер је управо „Адам, одбацивши Извор Живота – Бога, сам створио своју смрт”.¹⁵ А Христос ју је уништио својом смрћу и својим Васкр-

сењем. Под именом Адам можемо подразумевати како самог Адама – првог створеног човека, тако и све људе. Тада је пред нама свеукупни лик.

И Ева, ослободивши се од уза, радује се! У грчком оригиналу „δεσμῶν” значи „закључати у окове”,¹⁶ а „λυτρομένην” значи „избављење”.¹⁷ Христос васкрсе, и благодаревши овом највећем догађају, Ева се избавља од окова или уза, прослављајући Бога: „Ти, Христоче, свима дарујеш васкрсење!”.

Древни црквени писци подвлачили су да је први глас важан, величанствен и најсвечанији. Упоревљивали су га са сунцем, говорећи да он одгони лењост, тромост, сан, тугу и помућеност.

У првом реду и тропарског и стихирског напева овог гласа постоји широки узлет мелодије навише, што му и придаје одмереност, важност и свечаност.

Коментари на васкршњи тропар и кондак другог гласа

Октоих заузима посебно место међу богослужбеним књигама. У њему су сви текстови подељени у осам гласова, што и даје назив књизи. Нама је важно да схватимо текстове Октоиха, зато што се ови текстови редовно понављају током богослужења – једном у осам недеља. Без обзира на краткоћу, тропар и кондак су по смислу веома опсежни текстови, који заузимају особито место међу другим богослужбеним текстовима. Особеност подвлачи и то што се изводе на свим службама дневног круга: вечерњи, јутрењу, на сваком часу, а такође се поју на Божанственој Литургији.

Васкршњи тропар другог гласа на црквенословенском језику гласи овако:

„Егда снизшел еси к смерти, Животе Безсмертний, тогда ад умертвил еси блистанием Божества; егда же и умершия от преисподних воскресил еси, вся Силы Небесныя взываху: Жизнодавче, Христоче Боже наш, слава Тебе”¹⁸ („Када сиђе у смрт, Животе Бесмртни, тада ум-

ртви ад блистањем Божанства: а када умрле васкрсе из дубина, све силе небеске клицаху Ти: Даваоче живота, Христоче Боже наш, слава Теби!”).

Пева се такође на Велику суботу.¹⁹ По свом садржају тропар у потпуности одговара тематици празника: силаску Господа Исуса Христа у ад и васкрсењу човечанства. Према традицији, на дан Велике суботе поје се за време освећења пасхалне хране. Слушамо га и уочи почетка Васкршњег јутрења на полуноћници, када свештеник чита пред Светом Плаштаницом канон о погребену Спаситеља и о Његовом силаску у ад.²⁰

Окренимо се грчком тексту тропара и разјаснимо неке његове особености:

„Ὅτε κατήλθες πρὸς τὸνθάνατον, ἢ ζωῆ ἢ ἀθάνατος, τότε τὸν Ἀδηννέκρωσας, τῆ ἀστραλῆ τῆς Θεότητος· ὅτε δὲ καὶ τοῦ στεθνεῶτας ἐκτῶν ἀταχθονίων ἀνέστησας, πᾶσαι αἱ Δυνάμεις τῶν ἐπουρανίων ἐκραύγαζον· Ζωοδότα Χριστέ ὁ Θεοζήμων, δόξα σοι”.²¹

Када сиђе у смрт

„Када сиђе у смрт” – управо овим речима почиње тропар у српском преводу. Господ, који је био распет на Крсту, „силази”, буквално се спушта (грч. κατήλθες), у ад, у смрт. У датом контексту приказује се створени свет, који претпоставља вертикално устројство, где се ад налази доле, рај – високо у небесима, а између њих је човечански свет. Често се овакве слике користе и у Светом Писму, на пример, у Другој посланици апостола Павла Коринћанима: „Знам да тај човек... би однесен у рај” (2Кор. 12, 3–4).

Не треба заборавити да, без обзира на овакве слике, свети оци објашњавају постојање раја и ада не као конкретних тачака у простору, већ као различите начине бивствовања, и уче нас да сам Бог и пребивање човека у Њему јесте рај за свете и ад за грешнике.²²

Даље у тропару следи обраћање Господу: „Животе Бесмртни” (грч. „ἡ ζωὴ ἡ ἀθάνατος”). Наизменично се показују догађаји Васкрсења Господа нашег Исуса Христа.

ног сједињења савршено обогатио славом невидљивог Божанства.²⁴ На тај начин Он вечно поседује ону силу којом је поразио узе смрти и тамнице ада.

Навикли смо да у говору употребљавамо израз „доспети у ад”. У Библији се често сусреће спој речи „бити бачен у геену” (уп.: Мт. 5, 29–30, Мк. 9, 45, Лк. 12, 5), на тај начин се показује мучност и жестоки карактер овог деловања. У тропару видимо потпуно другачије: Христос се већ као победитељ спушта, силази (уп.: снисходљивост) у ад, ка смрти.

Приметимо да ад и смрт у тропару имају категорију одуховљености. На њих су примењиви глаголи „силазити” (грч. „κατήλθεσ”), „умртвити” (грч. „ἐνέκρωσας”). У тропару се говори о томе да га је Господ „умртвио блистањем (грч. „ἀστραπή”) свог Божанства” (грч. „Θεότητος”).

Не можемо да не споменемо да реч која се користи као „блистање” – „ἀστραπή” – у преводу са грчког има неколико значења, међу којима можемо издвојити „муња, сијање, бљесак”.²³ За разлику од набројаних, реч „блистање” има мекши карактер и значење неког трајања, можда на тај начин означава да је Бог вечан и милостив. О Божанственом блистању Свети Јован Дамаскин у свом Слову на Преображење Господње говори да се Господ наш Исус Христос од првог тренутка ипостас-

Умрле си васкрсао

Други део тропара по себи представља сложену реченицу, која у себи садржи непосредан говор, обраћање, прослављање Господа. Партицип „мртви” (грч. „τεθνεώτας”) је изведен од глагола „θνήσκει”, који значи „умрети, пропасти, нестати”.²⁵ Овде није реч, пре свега, о потпуној смрти човека, већ о окончању његовог земаљског живота. Човек је ишчезавао са земље, али се његова душа обретала у тамницама адским, које су „заиста биле тамне, док тамо није сишло Сунце правде, док није осветлило и учинило ад небом”.²⁶

Даље треба размотрити проблем везан са речју „[от] преисподних” (из дубина), као и у грчком тексту (грч. „καταχθονίων”), у црквенословенском преводу се користи множина. У текстовима Библије често се сусреће ова реч у форми множине (уп. Јез. 26, 20; Фил. 2, 10; Еф. 4, 9). У свом коментару А. П. Лопухин опажа да је овде реч о „дубинама земаљским... свеукупност свих гробова”.²⁷

Христос васкрсава, буквално „подиже” (грч. „ἀνέστησας”), мртве из ада. Химнографи поново показују вертикално устројство света, о чему је већ било речи.

Све силе небеске клицаху

Без обзира на то што се грчка реч „Δυνάμεις” преводи као „сила” и, можда, постоји указивање на конкретне анђелске „Силе”, показна заменица „δύσσι” може да означава свеукупност свих анђелских чинова, то јест буквално „који живе на небесима”.

Тропар се завршава обраћањем, прослављањем Бога, којем клицаху анђелске силе (грч. „ἐκράυγασον”), међутим у тропару се користи одговарајући синоним „вапијаху”, а у преводу на српски – „дозиваху”: „Даваоче живота (од грч. „Ζωοδότης”: „Онај ко даје живот”) Христе Боже наш, слава Теби”.

Васкрсе из гроба

Окренимо се сада кондаку. Ево његовог црквенословенског текста:

„Воскресл еси от гроба, Всесильне Спасе, и ад, видев чудо, ужасеся, и мртви восташа; тварь же видящи срадуется Тебе, и Адам свеселится, и мир, Спасе мой, воспевает Тя присно”²⁸ („Ти васкрсе из гроба Спаситељу свесилни. Ад виде чудо и задиви се, мртви васкрсоше, а твар виде и радује с Тобом и Адам се заједно весели, а свет, Спаситељу мој, поје Теби увек”).

По свом садржају кондак понавља смисао тропара. Поново основна тема постаје не само Васкрсење Госпо-

да, него и Његова победа над смрћу и васкрсење мртвих. Наведимо грчки текст и покушајмо да размотримо неке његове особености:

„Ἀνέστης Σωτήρ, ἐκτάφου Παντοδύναμε καὶ Ἀδρισιδών, τὸ θαῦμα ἐξέπλήττετο, καὶ νεκροῖ ἀνίσταντο, καὶ ἡ κτίσις ἰδοῦσα συχαίρει σοι, καὶ ὁ Ἄδάμ συναγάλλεται, καὶ κόσμος Σωτήριον ἀνυμνεῖ σε αἰεὶ”.²⁹

Ти васкрсе из гроба

„Воскрсе из гроба Спаситељу Свесилни” – тако можемо превести први смисаони део кондака. За грчки глагол „ἀνίστημι” речник предлаже следећа значења: „подизати, будити, васкрсавати”.³⁰ Васкрсење буквално може по себи представљати значење неког подијума на врху, ако се поново разматра вертикално устројство света.

Можемо опазити и следећу смисаону везу: васкрсење – буђење из сна. Неједном у тексту Светог Писма читамо о смрти као о сну: „Девојка није умрла, него спава” (Мт. 9, 24); „Лазар, пријатељ наш, заспао је, но идем да га пробудим” (Јн. 11, 11); „Устани ти што спаваш, васкрсни из мртвих!” (Еф. 5, 14). Зато је управо даље у тексту реч „ἀνίσταντο” преведена као васкрсоше.

„И ад виде чудо, задиви се”. Као и у тропару смрт се представља живом, тако и овде, у тексту кондака, ад је одуховљен, он може „угледати” (грч. „ἰδοῦσα”) и „зачудити се” (грч. „ἐξέπλήττετο”). Наравно, овде се подразумева не само ад као место пребивања јудских душа, колико сви они који су га насељавали: мртви, ђаволи, бесови. Међутим, оличење смрти и ада у богослужбеним текстовима има у себи библијску основу. За пример можемо издвојити чувени цитат апостола Павла: „Смрти, где ти је жалац!? Аде, где ти је победа!?” (1 Кор. 15, 55). У њој апостол, говорећи о Васкрсењу Спаситеља, обраћајући се смрти и аду, на тај начин, присваја им категорију одуховљености.

Радује се и весели

У следећем делу, којим се завршава кондак, говори се о томе да се сав свет радује и слави Бога због Његовог Васкрсења и спасења човечанства.

Треба обратити пажњу на нека места: „твар... радује се с Тобом, и Адам се заједно весели”. У наведеним глаголима црквенословенских форми можемо опазити заједнички додатак „с”, он показује да се деловање дешава заједнички, на то указују и грчке форме глагола „συχαίρει” (срп. „радовати се заједно”) и „συναγάλλεται” (срп. „опевати заједно”). Дакле, постоји извесна супротност читаве творевине Божије и Адама.

Прво, овако образложено издвајање Адама може указивати на то да је он био човек који је више од свих очекивао долазак Бога и присаједињење с Њим, које је осетио још у Рају, где је Господ дао човеку обећање о победи над смрћу.

Друго, можда овде грчку реч „κτίσις” треба схватити као сву творевину Божију, то јест свет духовни и свет земаљски, а под Адамом (грч. Ἄδάμ) схватити свеукупност свих људи.

Свет поје

„Свет, Спасе мој, поје Теби увек”. Овде је интересантна игра речи, коју користи аутор. Без обзира на то што химнограф указује да сав свет опева Спаситеља Бога, у обраћању се користи лична заменица „мој”. Можда се на тај начин посебно подвлачи Божије спасење целог

света, али и лично спасење сваког човека, који нехотице наглашава у молитви за себе да се Бог појављује као његов („мој”) Спаситељ. Последња реч кондака, „αἰεὶ”, у црквенословенском преводу – присно, то јест „увек, непрестано”, јасно нам указује на бесконачност чуда искупљења које је Бог извршио за нас, зато се и сав свет и свако од нас позива да непрестано благодари и прославља Бога.

Тропаре и кондаке превео са грчког Иринеј (Гирић), Епископ Бачки. Осмогласник на српском, Нови Сад, 1988.

Превео са руског Горан Дабетић

напомене:

¹ Октоих. М.: Издательство Московской патриархии, 1996. С. 26.

² Исто. С. 48.

³ ΟΚΤΩΗΧΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ // <https://glt.goarch.org/texts/Och/Tone1Sun.html>

⁴ *Святое Евангелие с толкованием святых отцов*. М.: Синтагма, 2010. С. 587.

⁵ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 1514.

⁶ *Словарь русского языка XI–XVII вв.* Вып. 3. М., 1976. С. 24.

⁷ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 383.

⁸ Ibid. P. 111.

⁹ Седакова О. А. *Словарь трудных слов из богослужения: церковнославяно-русские паронимы*. М., 2008. С. 321.

¹⁰ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 1031.

¹¹ *Симфония по творениям святителя Василия Великого*. М.: ДАРЪ, 2008. С. 437.

¹² Седакова О. А. *Словарь трудных слов из богослужения: церковнославяно-русские паронимы*. М., 2008. С. 121.

¹³ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 1701.

¹⁴ Леонов В., протоиерей. *Основы православной антропологии*. М.: Издательство Московской патриархии, 2013. С. 42–43.

¹⁵ Исто. С. 140.

¹⁶ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 334.

¹⁷ Ibid. P. 909.

¹⁸ Октоих. Ч.1. М., 2016. С. 101.

¹⁹ *Триодь постная*. Ч.2. М., 2019. С. 157.

²⁰ *Службы Светлой седмицы*. М., 2014. С. 14.

²¹ ΟΚΤΩΗΧΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ // <https://glt.goarch.org/texts/Och/Tone2Sun.html>

²² Иерофей (Влахос), митрополит. *Пај и ад*.

²³ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 262.

²⁴ Иоанн Дамаскин, преподобный. *Слово на преславное Преображение Господа нашего Иисуса Христа*. М., б. г. С. 226–231.

²⁵ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 802.

²⁶ Иоанн Златоуст, святитель. *Беседа о кладбище и о кресте // Творения*. Т. 2. Кн.1. СПб., 1899. С. 440.

²⁷ *Толковая Библия, или Комментарии на все книги Св. Писания Ветхого и Нового Завета* Т. 4. М., 2009. С. 810.

²⁸ Октоих. М., 2016. С. 100.

²⁹ ΟΚΤΩΗΧΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ // <https://glt.goarch.org/texts/Och/Tone2Sun.html>

³⁰ Liddell H. G., Scott. R. *Greek-English Lexicon*. Oxford, 1996. P. 144.

Панајотис Христу

НАПОМЕНЕ О ХРИШЋАНСКОМ СПАСЕЊУ

У овом тексту аутор говори о идеји спасења човека и читаве творевине која је постала могућа Оваплоћењем Логоса Божијег. Текст представља критику излагања Ива Конгара на тему „Теолошка питања или питање спасења“ одржаног на симпозиону Екуменског института за напредне теолошке студије у Јерусалиму септембра 1972. године

У свом обимном раду, отац Конгар на неколико страница осликава читаву област коју спасење, у свом хришћанском значењу, може обухватати. Суочени са овако опширним виђењем, немогуће је да дамо општу критику. Стога ћу се послужити његовом негодовањем због православног става, како бих изразио своје виђење једног или два темељна момента.

ног рада или оскудице, основни елемент хришћанског спасења? Да ли се стицање здравља и снаге укључује у садржај спасења?

Уколико је одговор на ово питање позитиван, хришћанска идеја спасења се позајмљује из Старог завета, бар у великој мери, јер сви ови бенефити сачињавају тамошњи садржај спасења. Међутим, сви ови добици конституишу и садржај спасењских покрета свих врста и свих времена. Ако је одговор на питање позитиван, резултат хришћанског спасења се идентификује са захтевима тих покрета. У том случају, шта би била улога и разлог постојања хришћанства?

Наш одговор на постављено питање је негативан. Светско спасење има своју вредност и Црква мора активно радити на томе да га оствари, али ниједан од светских облика избављења није елемент хришћанског спасења. Предводник хришћанске вере је умро на крсту и већина Његових ученика смрт је дочекала у заточеништву. Нико се од њих није прославио у земаљској слободи, снази, здрављу или сигурности, нити су се бавили таквим циљевима. Господ је рекао Павлу: „Сила моја се у немоћи показује савршена“ (2Кор 12, 9).

Шта је, заправо, спасење? На овом месту морам нагласити како нас често коришћене речи воде у погрешно тумачење духовних ситуација описаних у Новом завету. У овом случају, мислимо на речи δικαίωσις и σωτηρία или λύτρωσις, односно оправдање и спасење или избављење. Богослови су настојали да средишње учење Новог завета представе као оправдање и искупљење. Иако такви мотиви не остају, била би озбиљна грешка узети њих за обликовање хришћанске поруке, то јест Јеванђеља. Порука ће изгубити сав свој значај и раскош уколико се приказује тако да људе оправдава Бог који ступа у трговину са њима или им по својој милости отпушта дугове. Са друге стране, термини избављење и спасење бивају недовољни у описивању Христове делатности и

Основно питање у оквиру поменуте теме је оно које је повезано са ситуацијом из које се неко избавља. Да ли је друштвено-економско спасење, то јест ослобођење од политичких притисака, заробљеништва, од принуд-

стања у које верни ступају. Избављење може имати значење одстрањивања не-божијих сила – демона, зла, греха. Наравно, нико не може превидети присуство изобилног броја слика које се односе на такво избављење. Но,

упркос њима, верујем да приказивање Бога и Христа као ратника који се боре против непријатељских сила и побеђују их, а за резултат људи имају избављење д њихове власти, може у потпуности отуђити хришћанску поруку.

Штавише, тумачити Јеванђеље искључиво у том контексту значило би ограничити процес обнављања човечанства само на дело Исуса Христа; након Његове славне победе неће постојати потреба да се настави или понови борба. Међутим, у Новом завету ми не налазимо идеју да се процес обнове прекида, већ видимо да дело Христово представља почетну тачку тог преображавања које ће се употпунити синергијом активности Божанског милосрђа и човекове воље. Са друге стране, уколико избављење ограничимо на спасење од светских притисака и друштвеног зла, хришћанска порука ће опет изгубити сав свој дух и вредност.

Није тешко разумети зашто Свети апостол Павле и други рани писци тако учестало, иако не искључиво, користе термин избављења. Када је неко роб, он не мисли шта ће радити или шта ће постати након свог евентуалног ослобођења, већ мисли само како ће се избавити. Када се његова жеља оствари, дуго времена је његов ум оптерећен околностима под којима се његово ослобођење десило. Тако, сви који живе одвојено од Христа, чак иако то и не схватају, на овај или онај начин се осећају попут робова и тек дуго након избављења ослобађају се и интензивног утиска слободе коју су доживели. Управо у овоме проналазимо разлог зашто новозаветни аутори често користе негативне термине да опишу осећања хришћана који су постали неофити.

Каснија богослови, нарочито западни, инспирисани јуридичким идејама и тежњама да интерпретирају хришћанску поруку на јасан и лако разумљив начин, саставили су сотириолошке основе своје догматике утемељујући их у поменутих нормама. Стога, зарад рационалног схватања запали су у једнострану формализам. Међутим, била би неопростива омашка када бисмо негирали позитивну страну хришћанске поруке која се, без сумње, налази у књигама Новог завета; односно да занемаримо аспект који представља достигнуће Оваплоћеног Божијег Логоса, не као избављење или оправдање, већ као наставак животодавног откривења Божијег. Када ствар посматрамо са такве тачке гледишта, схватамо да Јеванђеље, пре свега, описује врхунац откривења Божијег живота. Откривење је лично јављање Бога међу људима и саопштавање Његовог живота.

Стога, спасење се треба посматрати као резултат тог преломног момента који се у људској историји пројавио кроз улазак Божанског у његову путању. Бог даје човеку свој живот и човек постаје Његов причасник када живи слободно, свесно и постојано, у непрекидном успињању ка савршенству, кроз оснаживање своје воље и развијање духовних сила. Исто оно што се догодило са људском природом када ју је Христос узео, догађа се унутар сваког човека. То се постиже заједничким дељењем енергије Божије и људског труда. Ово је спасење: употпуњавање личности, преображење, успињање до престола Божијег, обожење.

Сада, ако је ово право значење спасења, суочавамо се са два проблема. Прво, да ли је спасење универзални догађај? Сви савремени богослови западне традиције, храњени августиновским учењима, навикнути су да прихвате такво становиште. Ако човек није ништа више од пасивног предмета, не може очекивати ништа

осим суда Божијег. Блажени Августин, разликујући врсте судова, једном делу човечанства дао је принудно спасење, а другом принудну осуду. Неки теолози наших дана чувају тај принудни карактер спасења, али га приписују свим људима.

Свакако, овде можемо приметити озбиљну грешку. Поменути богослови мешају оно што Бог чини са оним што човек постаје. Бог спасава све људе, али нису сви људи спасени зато што сви људи не спасавају сами себе. Стога, слажем се да је спасење универзални догађај, али на другачији начин. Спасење је универзално у погледу Божијег деловања и воље, али није универзално када се у обзир узму човекова воља и деловање. Ово је ограничење спасења.

Ова августиновска идеја принудног спасења или осуде је незамислива за грчку патристичку мисао, то је нешто што је увредљиво за Бога, јер претпоставља укидање човекове бирајуће моћи, *αυτεξούσιον*. Западняци су настојали да је обезвреде у толикој мери да нису марили да искују латинску реч како би превели овај термин, чак и упркос томе што је *αυτεξούσιον* највећи дар Божији, јер је она моћ која омогућава човеку да потврди своје постојање.

Лично обнављање је немогуће без личног причасништва, без доприноса бића које има потребу за Њим. Обнова не може постати власништво, пре него што постане циљ и задатак људског постојања. Спасење није играчка која се даје размаженом детету, већ је награда коју осваја спортиста.

Наравно, ми прихватамо идеју обнављања. Но, мислим да она нема намеру да осигура индивидуално спасење свих људи, већ пре заједницу свих којих живе Божанским животом са Богом. Штавише, то значи да ће све непријатељске моћи у свету престати са својим деловањима; зло, смрт и грех ће престати да постоје. Зао човек не учествује у Божанском животу, а то значи да ће и такви људи престати да постоје.

Сада, дакле, питање да ли постоје други начини на које Бог саопштава свој живот људском роду излази изван нашег опсега дискусије, будући да наши документи [излагање Ива Конгара] о томе не говоре ништа.

У духовној обнови, извесно је да човек дела и учествује потпуно, са свим својим физичким и духовним снагама и са многоструким усмерењима. Међутим, обнова односа само са његове стране не значи спасење; то је последица спасења. Искористимо само један пример: човек није спасен духовно, ако се избави од физичког ропства; но, ако је духовно спасен, он замењује сваку врсту физичког ропства.

Коначно, шта значи да читава творевина учествује у спасењу, према речима Светих апостола Петра и Павла (Рим 8, 23; 2Пет 3, 13)? Следећи одговор ми се чини као одговарајући. Читава творевина учествује у спасењу као окосница човекових одношења, као рам његовог спасења. Иако без свести, и она има удела у човековом спасењу.

Са енглеског превео Лазар Марјановић

Марко Јефтић, јереј

ЧОВЕК – НОСИЛАЦ СЛОБОДЕ У ПРИРОДИ

Беседа изговорена на Десетој смотри црквеног беседништва у Поповићу 13. новембра 2021. године

Данас се у целом свету, у његовим најразличитијим деловима много говори о ослобођењу. То је засигурно један од најпопуларнијих појмова нашег времена. Ослобођење од омрзнутог ауторитативног режима, партијског надзора и идеолошког догматизма, ослобођење од колонијализма, конформизма, морализма, разноразних табуа итд. Човек се некако одједном осетио заробљено, као играчка у рукама неких сила које он не контролише, над којима нема власт, а када је то схватио, истог тренутка обузела га је страствена жудња за ослобођењем.

Највећа опасност коју ова тежња носи у себи, по мом мишљењу, је у томе што огромна већина људи саму реч „ослобођење“ доживљава готово искључиво у негативном смислу: као уклањање ове или оне препреке на путу ка слободи, као борбу против нечега а не за нешто. Нажалост, та већина не зна да својим негативним садржајем појам ослобођења не може бити исцрпљен, другим речима, да није довољно нешто укинути да би наступила слобода. И зато нема данас хитнијег задатка нити важније теме него макар у најосновнијим цртама разјаснити не више негативни, него позитивни садржај овог тајанственог и неухватљивог појма. Јер, ево, већ вековима човек као омађијан понавља реч „слобода“, а она је и даље некакав недостижни идеал. Разлог томе је, наравно, што му недостаје одлучности и храбрости да завири у тај бездан, да слободи заиста погледа у очи.

Појам слободе уопште није тако једноставан и јасан како мисле савремени пророци и идеолози разноразних „ослобођења“. То је један парадоксалан појам који се на очигледан начин не може извести из нашег емпиријског искуства. У природи – треба ли то доказивати? – нема слободе, у њој влада апсолутни детерминизам, неумољиви закон узрочности и последичности, и целокупна наука, у суштини, за свој једини циљ има да разуме и дефинише тај закон. Многи ће вероватно само слећи раменима када чују да једини извор истинске слободе може бити хришћанско разумевање човека, тј. такво разумевање које га не своди у потпуности на природу. Да бисмо са одричног смисла слободе прешли на потврди, морамо усмерити поглед тамо где је ова реч по први пут засијала на нов начин, где је задобила снагу какву није имала никад пре – ка Јеванђељу, ка Христовом учењу. У Јеванђељу пише: „Познаћете истину, и истина ће вас ослободити“ (Јн. 8, 32). И Христов ученик који је више од свих учинио да се његова реч прошири по целом свету, да дође до народâ сасвим другачије културе, сасвим другачијег менталитета – тај ученик, апостол Павле, целокупно Христово учење такође своди на проповед слободе: „Стојте, дакле, у слободи којом нас Христос ослободи, и не дајте се опет у јарам ропства ухватити“ (Гал. 5, 1). Управо у Јеванђељу реч „слобода“, која је дотад имала само националну или државну димензију, по први пут се односи на човекову личност.

Тврдим и покушаћу да докажем да се у самом срцу хришћанства налази управо радосна вест о слободи, обећање слободе. Тврдим, даље, да ван хришћанства

реч „слобода“ не само што нема смисао, него и постаје, ма колико то било чудно и трагично, управо један од извора ропства. У чему је смисао библијске приче о човеку, симболичке приче о његовом стварању? Јасно

је да то није историја, да то нису чињенице, биолошке или физичке, већ управо духовно објашњење човека, основно, одлучујуће откривење о њему. Откривење да је човек слободан и позван да остварује слободу, и да се у тој реализацији слободе састоји његова функција и призивање у овом свету, до краја подређеном природном детерминизму. Библијска прича и говори о томе да слобода не може доћи *одоздо*, не може доћи од природе, зато што у природи слободе нема. Слобода може доћи само *одозго*, само ако постоји слободни и стваралачки апсолутни Дух, само ако светом природе и детерминизма влада божанска слобода, ничим и ни од кога условљена. И, наравно, смисао библијских речи: „Да начинимо човека по својему обличју“ (Пост. 1, 26) управо је тај да је човек *истовремено одоздо и одозго*. С једне стране, он је земља, материја, тело до краја потчињено закону узрочности и последичности, закону детерминизма, и вера то зна: „Јер си прах, и у прах ћеш се вратити“ (Пост. 3, 19). И то је оно једино што у њему види, на шта га своди

материјалиста, да би одмах затим из неког разлога почео да говори о слободи. Али, понављам: не може слобода доћи одоздо, јер од творевине нема слободе. И зато је, са друге стране, човек одозго. Он је слика и прилика слободног божанског Духа, он је носилац слободе у свету природе. Он није само земља и земаљско, него и дух.

Хришћанство полази, на основу светописамског извештаја, од прихватања човека као комплексног бића, док свака антирелигија нужно тежи ка његовом упрошћавању. Да, хришћанство говори да је човек пао. Али сам тај пад, саму ту могућност пада оно не изводи из оног ниског, него из оног високог у човеку – из његове слободе. Јер само оно што је високо може пасти и само пад високог је трагедија. Ако глинена посуда падне и разбије се на комаде, у томе нема трагедије. Ако падне и разбије се на комаде драгоцене посуда – то је трагедија. Да, човек је пао и све време пада. Али само за њега на целом свету пад је трагедија, само за њега се у тој трагедији поставља питање слободе, само овде се јавља жал за слободом и цео живот постаје жудња и трагање за слободом.

У хришћанском схватању слобода није само ослобођење од нечега или некога – слобода је сам садржај живота, слобода је његова пуноћа, слобода је испуњеност човека *нечим*. И управо то *нешто*, у чему се састоји права, истинска слобода такође нам долази из истог верског, библијско-хришћанског поимања и доживљаја човека. Уколико се не темељи на хришћанским основама, слобода се на овој земљи, у овом свету неизбежно претвара у ропство. Да бисмо то доказали потребно је видети о каквој то слободи говори Јеванђеље. Слободу *од чега*, заправо, објављује Христос? То је слобода која се супротставља ропству, а под ропством се подразумева пре свега човекова поробљеност грехом и смрћу. И опет нама, који грех у најбољем случају схватамо као прекршај овог или оног правила, као преступ закона, идеја поробљености грехом напосто није јасна. Огромна већина нас сматра да „нисмо лоши“ људи, да нисмо „ни бољи ни лошији од других“. Што се тиче недостатака, мана, моралних компромиса и посрнућа, све је то у суштини „нормално“, „у реду“, јер ко је на то имун? Сви смо ми људи, сви смо људска бића, слаба и грешна, али на крају крајева и нисмо тако лоши.

Да ли је потребно и говорити да у оваквој атмосфери самодовољности и моралног минимализма хришћанство напосто нема смисла? А ако га и има, онда то није онај смисао који налазимо у Јеванђељу, него неки други, који ми сами у њега учитавамо. Јер под грехом хришћанство не подразумева ову или ону ману, недостатак, па чак ни посрнуће – не, него ту унутрашњу отцепљеност од Бога, од Његове истине и духовног закона, која се испољава пре свега у нашој самодовољности и моралном минимализму. Грех није у томе што падамо и грешимо – грех је у томе што више већ не примећујемо прави пад, што не примећујемо саму палост нашег живота, што је сматрамо за нешто нормално и природно. И довољно је упоредити нашу ситну самодовољност и делимично признање појединих „недостатака“ са оним осећањем греха, са оним вапајем за покајањем и опроштајем који се излива буквално са сваке странице Светог Писма, да бисмо се уверили у несразмерност једног и другог. Укратко, ми не осећамо нити смо свесни да робујемо греху, да смо поробљени грехом, па зато и не желимо слободу од њега.

И исто то се може рећи за човекову поробљеност смрћу. Ма колико да се плашимо смрти, ма колико да дрхтимо пред њом, ми ипак сматрамо да је то сасвим легитимна и нормална појава, један од оних чувених „закона природе“ у којима нас уче да видимо некакву „мудрост“, којима нас стално позивају да се покоравимо. Човек је смртан и то је то! Није пријатно, али шта се ту може? Покори се и помири се, изговарајући притом ником потребне речи како се покојник „одморио“ итд. Али како онда да чујемо радосну вест о томе да „последњи непријатељ укинуће се – смрт“ (1 Кор. 15, 26), и да је управо од тог ужасног робовања смрти Христос дошао да нас ослободи? Шта чинити са робовима који су навикли на своје ропство толико да га чак ни не доживљавају као ропство, који не знају да треба, да би могли бити слободни? Шта чинити са робовима који су заборавили истинску слободу, па се сад играју играчком коју су назвали „слободом“, као када би се прелазак из једне затворске ћелије у другу називао „ослобођење“. И зато тек када се одрекнемо ропства греху и смрти можемо стећи појам слободе. Јер за хришћанство слобода није привремено ослобађање од ове или оне зависности, него пре свега коренита унутрашња промена људске свести, па тиме и целог људског живота.

Ослобађајућа истина о којој Христос говори када каже: „Познаћете истину, и истина ће вас ослободити“, није нека нова филозофија или идеологија, већ Он сам, који је за себе рекао: „Ја сам пут, истина и живот“ (Јн. 14, 6). Овде се истина не испољава у речима, него у живој и јединственој Личности, у живом и непоновљивом Лицу. И зато слобода овде није дефинисана, него јављена. Онај који изговара ове речи и сам је слободан. И цело Јеванђеље је, у суштини, ништа друго до јављање апсолутно слободне Личности свету, према томе јављање савршене слободе. Овде можемо поставити питање – у чему се огледа Христова слобода? Пре свега у Његовој апсолутној унутрашњој целовитости, у томе што је Он

апсолутно независан од зла и мржње, што је испуњен светлошћу и љубављу. Христова слобода није празна форма у коју се може улити било какав садржај, већ слободна Личност која у потпуности, до краја поседује свој живот, која га у потпуности и до краја посвећује ономе што је једино у стању да сваки живот учини истинским, а то је љубав. Ето зашто слобода у Христу не противречи послушности, вери, жртви – свему ономе чему ми обично супротстављамо слободу и од чега у име слободе бежимо. Јер на крају крајева – и то је хришћанска благовест слободе – ослобађа само љубав. А ослобађа јер се онај који воли предаје вољеном не из принуде, него слободно, зато што воли. Слободна је и његова послушност, слободна је и његова жртва, која се показује као највиши чин слободе.

„Познајете истину, и истина ће вас ослободити“. За нас хришћане то значи: познајте Христа и видећете истинску слободу, познајте Христа и дајте себе ономе чему је Он себе дао, јер ћете једино у том давању постати истински слободни. Хришћанство се заснива на Христовом учењу, а читава јеванђељска приповест о Христу говори нам да Он жели слободно прихватање свог учења, дакле да Он човека сматра способним за слободу. Христов лик је највећи доказ да је слобода човекова суштинска одлика. Али ствар се не завршава слободним прихватањем Христовог учења, тј. слободом да га прихватимо или одбацимо. Јер и то учење које се слободно прихвата опет је учење о слободи као насушном смислу целог човековог живота. То учење није апстрактна научна истина, није плод разума, већ позив на нови однос, однос слободе и љубави према свему постојећем. И док је сама срж и највећи ужас ропства страх, дотле је суштина и радост слободе у љубави – људском осећању које је најслободније и које ослобађа више од свих. Зато апостол Павле, у жељи да сву суштину хришћанства искаже једним позивом, једном заповешћу, говори: „Стојте, дакле, у слободи којом нас Христос ослободи“ (Гал. 5, 1).

Али ако је човек створен за слободу, то не значи да је не може изгубити. Сву трагичност људског живота хришћанство види у томе што човек може слободно да одабере ропство, да се одрекне слободе, да је не пожели. И то одрицање од слободе јесте оно што се у хришћанству назива грех. Грех је потчињавање ономе чему се не треба потчињавати, љубав према ономе што не заслужује љубав. Али због чега се човек одриче слободе и предаје ропству? Због тога – одговара хришћанство – што је слобода тешка и висока, зато што она од човека захтева борбу са самим собом, непрестани напор и трагање, зато што она његов живот чини „уским путем“, зато што је увек лакше потчинити се, предати своју слободу неком другом и проживети живот не размишљајући ни о чему.

Да, хришћанска замисао човека и слободе је узвишена и тешка. И зато је тако мрзе сви они који од човека захтевају покорност и беспоговорну послушност. Они човека желе да виде као пуко оруђе својих циљева, зато га обасипају клеветима и, што је најгоре, прећуткују истину о њему, замењујући је некаквом карикатуром. Али истина се не може ни утајити ни поробити – истина је слободна.

Дела хришћанске књижевности у издању Шумадијске епархије

Каленић

Александар Сетек
ПОП
роман

Џон Хенри Њуман
КАЛИСТА
— прича из претераног века —

Николај Лесков
ТРИ ПРИЧЕ

Николај Агатов
ЈОВАН ДАМАСКИН
историјски роман

Иван Шмелов
ХОДОЧАШЋЕ

Николај Агатов
ЖЕНЕ МИРОНОСИЦЕ
историјски роман

Никола Милошевић
НЕСЛИВЕНО И НЕРАЗДЕЉИВО

Никола Милошевић
ПРИПОВЕТКЕ

Никола Милошевић
**ХРАБРО И РАДОСНО,
ВЕСЕЛИМ НОГАМА**

Иван Шмелов
**ЛЕТО ГОСПОДЊЕ
I
ПРАЗНИЦИ**

Иван Шмелов
**ЛЕТО ГОСПОДЊЕ
II
ПРАЗНИЦИ — РАДОСТИ
ЖАЛОСТИ**

Никола Милошевић
**КРАТКА ПОВЕСТ О
ВОЈВОДИ ДОЈЧИНУ**

НОВО!

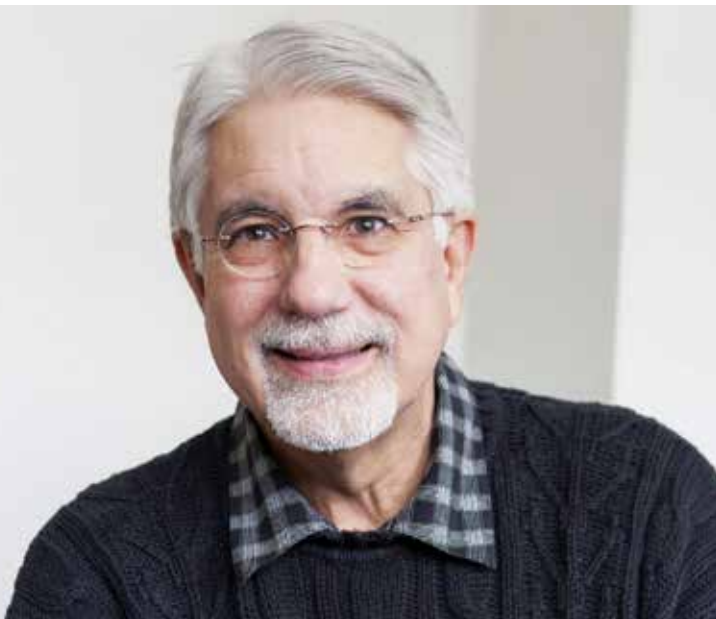

Др Бредли Насиф

ПОЛНЕ ПАРАДИГМЕ У ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ¹

Др Бредли Насиф је православни хришћанин, Американац либанског порекла. Тренутно је професор библијских и теолошких студија на Универзитету Норт Парк у Чикагу. Докторирао је на Универзитету Фордхам код о. Цона Мајендорфа. Члан је Антиохијске православне Цркве

Г. К. Честертон је једном рекао да никада не треба срушити ограду уколико се не зна зашто је тамо уопште и постављена. У овом чланку ћу покушати да објасним неке од темељних разлога зашто је Црква поставила ограду око својих веровања у вези са природом и сврхом људске полности. Та веровања су сажета у „Прогласу о браку и полности“ Сабора канонских православних епископа Сједињених Америчких Држава:

Православно хришћанско учење о браку и полности, чврсто утемељено на Светом писму, два миленијума црквеног предања и канонском праву, сматра да се тајна брака састоји у заједници мушкарца и жене, и да аутентични брак одражава свето јединство које постоји између Христа и Цркве, као Његове невесте.¹

Бавећи се теолошким основама људске полности у овом чланку, нажалост немам довољно простора да се у исто време позабавим и сродним пастирским питањима. Ипак, желим да охрабрим љубав и поштовање у односу према онима који се можда неће сложити са мојом анализом коју ћу овде изнети. Искрено говорећи, мислим да савремена Црква не делује баш најбоље у артикулацији своје моралне визије, такође и у интеграцији морала са пастирском бригом на нивоу парохије. Да би ова служба била унапређена, свештенство и лаици би најпре требало да разумеју принципе православне вере, односно због чега Црква верује како верује.

Парадигме за разумевање људске полности

На који начин би они који су посвећени пажљивом хришћанском размишљању требало да наставе са својим истраживањем? Методе којима се доносе моралне одлуке обликују се питањима која се постављају и начинима на које се чита и тумачи хришћанска традиција. Етички закључак који започиње Божјим откривењем у Христу ће изгледати сасвим другачије од оног који даје предност

људској култури над божанским откривењем. Норме за православно разумевање људске полности укључују мозаик библијских, светоотачких, литургијских, канонских и иконографских извора.² На крају крајева, православље је одувек сматрало Свето писмо нормативном, канонском речју Божјом, истовремено признајући и да учење светих отаца Цркве нуди његово најверније тумачење, иако сви они понекад могу и да греше.

Када се испитује Свето писмо, упркос популарним тврдњама ни у Старом ни у Новом завету не постоје докази да хомосексуални поступци представљају израз божанске љубави или средство обожења. Напротив, библијски текстови који забрањују практиковање хомосексуализма су увек изражени у контексту моралне осуде:

„С мушкарцем не лежи као са женом; гадно је“.³

„Зато их предаде Бог у срамне страсти. Јер и жене њихове претворише природно употребљавање у противприродно. А исто тако и мушкарци оставивши природно употребљавање жена, распалише се жељом својом један на другога, мушкарци са мушкарцима чинећи срам, примајући на себи одговарајућу плату за своју заблуду“ (Рим 1, 26-27).

У Павловој посланици 1Кор 6, 9-10, се каже да они који ће наследити Царство Божје не укључују ни „прељубнике ни сексуалне изопаченике“.

У својој посланици 1Тим 1, 8-11 апостол Павле објашњава да се Мојсијев закон, између осталих, односи на „неморалне особе“ и „содомисте“.

„Као што Содом и Гомор, и градови око њих који се бјеху на њима сличан начин одали блуду и повели за другим тијелом, стоје као примјер, подвргнути осуди огња вјечнога“ (Јуда 7).⁴

Последњих година су уложени знатни напори да се изнова протумачи јасно значење ових текстова кроз алтернативно „геј читање“ Светог писма. Велики део тога, међутим, библисти су одбацили као *изегезу*,⁵ међу којима су се нашли чак и они који промовишу геј агенду, као што је познати римокатолички научник Лук Тимоти Џонсон (Luke Timothy Johnson), који искрено признаје:

„Немам довољно стрпљења када су у питању напори како би се представило да Свето писмо каже нешто друго осим онога што каже, позивајући се на језичке или културолошке суптилности. Егзегетска ситуација је јасна: знамо шта текст каже... Међутим морамо да наведемо наше фундаменте у складу са којима се налазимо у напетости са јасним заповестима Светог писма... и уместо тога да се позивамо на други ауторитет када изјављујемо да истополне заједнице могу бити свете и добре. А који је заправо тај ауторитет? Изричито се позивамо на тежину сопственог искуства, као и на искуства и сведочанства на хиљаде других, која нам говоре да наша тврдња да имамо сопствену сексуалну оријентацију у ствари значи прихватање начина на који нас је Бог створио“.⁶

Џонсоново одбацивање библијског ауторитета и замишљање ауторитетом његовог личног и туђег „иску-

ства“ представља смело и искрено признање. Док правослаvlje цени сведочанство о људском искуству као једно од неколико показатеља Божје воље, никако се не може сложити са Џонсоном да оно треба да буде главни извор за утврђивање хришћанске доктрине. У супротном би било истине колико и искустава. Џонсон је у праву у свом

мишљања. Један аргумент користи бројчану снагу као средство убеђивања наводећи да број хомосексуалаца износи око 10% светске популације. Противници одговарају да најбоље студије показују да је само 2-3% хомосексуално оријентисаних. Међутим, бројчани аргументи на обе стране су углавном ирелевантни. Да ли је нешто уобичајено или ретко, одвојено је од тога да ли је исправно или погрешно. Неки греси су уобичајени, као што је гордост, док су други ретки, попут канибализма.

Које значење има то што хомосексуалност сматрамо поремећајем менталног здравља? Пре четрдесет година професионалне организације за ментално здравље прогласиле су да хомосексуалност више не представља ментални (психички) поремећај. Данас неки хомосексуалност приказују као здрав израз сексуалне разноликости. Ипак, да ли је нешто дефинисано као ментални поремећај или не, нема много везе са тим да ли је то грешна пракса или не. Многи ментални поремећаји, као што је то на пример шизофренија, сами по себи нису грешни; с друге стране, многа грешна понашања, као што је на пример похлепа, не уздижу се до нивоа менталног поремећаја, али су ипак грешна.

Друга одбрана хомосексуалности позива се на хемијске узроке сексуалне привлачности и утицај неспособности хомосексуалаца да промене своја осећања и оријентацију. Међутим, да ли су биолошки узроци ваљана основа за аргументацију против моралне осуде склоности према истом полу? Научни докази су спорни. Једноставно не знамо зашто неки људи доживљавају истополне привлачности или имају хомосексуалну оријентацију. Фактори се могу разликовати од особе до особе. Такође је тачна и иста расправа у вези са способношћу промене нечије привлачности и оријентације са хомосексуалне на хетеросексуалну. Без обзира на исход дебата о природи (nature) насупрот „неговању“ (nurture⁸), узроци истополне привлачности не мењају сексуалну етику хришћанства. Хомосексуално склон мушкарац, на пример, мора да се се упусти у борбу како би превазишао привлачност коју има у односу према другом мушкарцу, као што хетеросексуални мушкарац мора да обузда своју пожуду за женом. Атракције (привлачности) не оправдавају акције. Све Христове присталице, без обзира на њихову сексуалну оријентацију, треба да се труде да буду верне моралном учењу Светог писма, а то нас учење позива да живимо на начин на који се Бог открива као добар. Треба да се фокусирамо на своје понашање, а не на наше привлачности или оријентацију. У православној духовности управо борба са палом човечанском природом води ка обожењу.

Употреба статистике и медицинске науке у моралној визији Цркве може бити од великог пастирског значаја тако што ће помоћи хришћанима да у њиховој борби за чистоту боље разумеју себе и друге, али ти извори немају много значаја када су у питању исправно и погрешно. Хришћанска вера би свакако требало да учи од науке и да је мудро користи у свом пастирском старању. Међутим вера није заснована на медицинским доказима већ на највишем Божјем откривењу у Исусу Христу, ка чему ћемо се надаље окренути.

закључку да је Библија јасна у свом учењу о хомосексуалној пракси, иако се он са овим не слаже. Консензуално црквено предање у односу према овој теми је исто тако недвосмислено: сви хомосексуални чиновници су грешни јер немају простваралачку вредност (Пост 1, 28); они су потискивање видљивих доказа у природи у погледу мушко-женске анатомске и простваралачке комплементарности (Рим 1, 26-27); они нарушавају „образ Божји“ како у онима који их чине, тако и у другима (Пост 1, 27); они су пародија на заједницу „једног тела“ (Пост 2, 24, Мат 19, 5, Еф 5, 21). Ово није тврдња да је хомосексуална „оријентација“ дело греха, иако представља симптом људске покварености ништа гори од других телесних страсти које погађају све људе (Гал 5, 19-21).⁷

Осим људског искуства као ауторитета за хришћанску веру, морамо поставити питање и о релевантности научног напретка који је унапредио наше разумевање хомосексуализма. Они који су за и против сексуалне разноликости покушавају да угасе ватру помоћу ватре, бирајући да супротставе једну научну студију другој, иако се оно што се данас сматра научном догмом већ сутра може променити. Заговорници хомосексуализма користе неколико линија научног раз-

Христолошка парадигма личности

Полазна тачка за христћанско разумевање полности и природе људске личности иста је као и за многа друга питања у православној теологији – Оваплоћење Речи Божје (Јн 1, 14). Оваплоћење је темељна догма целокупне теологије. Теологија полности започиње апостолским сусретом са човеком Исусом и откривањем његовог спасоносног идентитета за целокупно човечанство. Откривење прослављене, пасхалне човечности Господа, а не „старог Адама“ из Постања (Пост 1-2), чини личност Христа, „новог Адама“, примарним фокусом црквене афирмације људске природе, јер је Исус испуњење Божјих стваралачких намера. Стари Адам из Постања био је „слика онога [Христа] који ће доћи“ (Рим 5, 14). Адам је био мања сенка већег праобраза испуњеног у човештву Сина Божјег. Оваплоћење, дакле, пружа основне компоненте за разумевање шта значи бити човек. Те компоненте укључују следеће афирмације: (а) створено човештво (телесност) је добро; (б) људска природа је у основи мешавина материјалног и нематеријалног, при чему су обоје свети; (ц) родни идентитет се наставља у васкрсењу⁹; физичке (телесне), мушке карактеристике Христовог пасхалног човештва остале су препознатљиве његовим ученицима (по васкрсењу). Полни идентитет је суштински део Исусове личности,

Тринитарна парадигма личности

Иако су библијски текстови који се директно односе на порекло човечанства малобројни, они су међу најважнијим за разумевање природе и вредности људске личности. Тајна Божјег тројичног карактера проширена је на људско постојање у извештају из Постања где Бог, у множини, каже: „Начинимо људе по своме обличју, по обличју нашем... Мушко и женско створи их“ (1Мојс 1, 26-27). Митрополит Калист Вер објашњава: „Стварање људске личности, како су грчки оци непрестано наглашавали, било је дело све три личности Свете Тројице, и стога се Божја икона и подобје увек морају сматрати тројичном иконом и подобјем. Открићемо да је ова тачка од виталног значаја“¹⁰.

По обличју (лику) Божјем

У ком смислу се онда „икона Божја“ односи на личност и људску полност? Егзегетски, стварање „по обличју Божјем“ изгледа као да преноси две мисли заједно: да су људи „заступници“ Бога у управљању Његовим светом, и да су сви људи као различити створени „налик“ Богу. Попут перихоретске (сапрожимајуће) Тројичности (Јн 14, 1; 17, 1), људи су, створени „према лику Божјем“, дизајнирани за односе и интимност.

Полност указује на нашу природу као бића заједнице. Желимо да дамо себе другима и да друге прихватимо. Одсуство структуриране онтологије индивидуалне људске личности у Светом писму је извор двозначности у међусобном односу појмова као што су душа, дух и тело, и њихових међусобних интеракција. Ова двозначност се огледа у варијацијама које налазимо међу патристичким писцима (превише бројним да бисмо их цитирали), који човечанство виде или као трихотомију, или дихотомију. Већина грчких отаца тумачи речи „икона и подобје“ као да указују на различите аспекте људске личности: „икона“ се односи на потенцијалне моћи душе као што је интелект (разум), а „подобје“ на христолошки циљ обожења, које постижемо постепено моралним избором. Створена икона је потекла од нествореног Сина, који је „икона Бога невидљивог, првенца свега створења“ (Кол 1, 15) – то јест чиниоца стварања (Јн 1, 3-4), који „створи човека од праха земаљског и удахну му у ноздрве дах живота“ (Пост 2, 7). Људско биће је, дакле, истовремено и одушевљено тело и телесна душа. Човеков лични идентитет и целовитост повезани су са овим међусобним односом. Тело је видљиви, објективни израз живота душе. Оно што се дешава телу дешава се и души, а оно што се дешава души дешава се и телу. Свеукупност људског искуства – укључујући не само полно искуство већ и храну, пиће, радост, тугу, болест, здравље и смрт – није само ствар физичког (телесног) човека. Тачније, ова искуства су искуства људског субјекта, а самим тим и душе човекове личности. Њихове последице на људску полност нас директно усмеравају да током овог садашњег живота тежимо целовитости и здрављу за себе и друге. Ако неко треба да преузме одговорност за полни живот другог људског бића, требало би да то учини на такав

а личност се задржава у васкрсењу; (д) људска бића су теоцентрична створења. Не можемо бити потпуно људи без остваривања заједнице (сједињења) са Богом. Савршено сједињење са Богом открива се и исцељује кроз хармоничну делатност божанске и људске природе, воље и спасоносне делатности оваплоћеног Логоса (контра од евтихијанске, несторијанске, монотелитске и афтаргодокетске конструкције). Отуда је христолошка антропологија телеолошка. Оваплоћење је крајњи израз онога што значи бити човек, сада и у будућем веку.

начин да у потпуности подржи његову човечност.¹¹ Брак нам не даје дозволу да злоупотребљавамо и повређујемо достојанство супружника, или да супружника користимо само за себично задовољење. Тиме бисмо нарушили његово људско достојанство, такође и сопствено. У таквом чину бисмо постали мање него потпуни људи. Да би се подржало супружничко достојанство, мора постојати верност заветном брачном односу, у коме се сваки од супружника обавезује на безусловну оданост другоме. Покајни канон Светог Андреја Критског, у деветој пемси сведочи о освештавајућем дејству брачне верности: „Мужеве и жене морају бити верни једни другима, јер их је Христос благословио својим присуством на венчању у Кани... тако и ти, душо моја, на исти начин можеш бити преображена“.

Целибат и монаштво

Као што су супружници позвани да изражавају верност у браку, тако су и самци позвани на чедност док су неочењени. Целибатни (или посвећени монаси) су полне личности које спроводе сопствену актуализацију без гениталног полног односа, практикујући љубав и чистоту у оквирима пријатељских и породичних односа. Целибат нас учи да сексуалну жељу преусмеравамо, уместо да је потискујемо. Потпуно уздржавање од сексуалних односа изван брака није лако, али је неопходно (1 Кор 6, 12-20). За ово је потребна потпора породице, парохијске или монашке заједнице, који ће показати вољу да признају изазове целибата и подрже их у овом режиму, као и у односу према очењенима у њиховој дисциплини и верности. Било у пријатељству или забављању, свако мора да подржава људскост другог, штитећи његову чистоту. Овај етички аспект човекове полности повезан је са тиме шта значи бити људска личност. Они који пребивају у целибату, помажу Цркви у одбацивању става да полни однос представља биолошку потребу којој се не може или не треба одупрети. Целибат нас подсећа да су сви хришћани позвани да ограниче и дисциплинују своје жеље. Пустињски оци и матере нас непрестано подсећају да наше најдубље људске чежње могу наћи задовољење само у Богу, а не посредством другог човека.¹²

Брачно светотајинство: „Двоје ће постати једно тело“

Бог је осмислио човеково полно понашање у контексту брака између једног мушкарца и једне жене. Божје речи из Старог завета (Пост 1, 27 разрађено у Пост 2, 18), које гласе: „Није добро да човек буде сам; Направићу му помоћника који му одговара“. У Постању се, затим, однос Адама и Еве примењује на све бракове: „Зато ће човек оставити оца свога и мајку своју, и чврсто ће се држати жене своје, и биће једно тело“ (Пост 2, 24). „Једно тело“ успоставља образац за полну заједницу остварену у браку. Није други мушкарац, већ је жена та који је полна допуна мушкарца. У Мат 19, 4-6 (такође и у Мк 10, 68), Исус појачава наведене речи из књиге Постања (1, 27 и 2, 24), као нормативни образац који Бог жели да сви бракови следе:

„Он је одговорио: Зар ниси читао да их је онај који их је начинио од почетка начинио мушко и женско, и рекао: Зато ће човек оставити оца и мајку и придружиће се својој жени, и њих двоје ће постати једно тело? Тако

више нису двоје него једно тело. Оно што је, дакле, Бог спојио, нека човек не раставља.“ Подразумевани полни однос из Јеванђеља по Матеју и Постања очигледно је између мушкарца и жене.

Истополна заједница је несвета у смислу своје базичне структуре. Света полна веза захтева две, и то само две, различите полне половине („мушкарац“ и „његова жена“), спојене у једну полну целину („једно тело“).¹³ Ова комплементарност је одраз самог Бога, јер су мушко и женско заједно створени према слици Божјој. Родна диференцијација и полност су суштинске компоненте људске природе. Мушкост и женственост су придеви, аспекти наше човечности. Дакле, постоје само два начина да се буде потпуно (целовит) човек: или као мушкарац, или као жена. Сваки други облик је симптом искварености људске природе, настале као последица пада. Ови облици укључују прељубу (Изл 20, 14; Мт 19, 18), блуд (1 Кор 6, 15-18), хомосексуалност (Лев 18, 22; Рим 1, 26-27), инцест (Лев 20, 11-21), содомију (Лев 18, 23; 20, 15-16) и пожуду (Мт 5, 28).¹⁴ Најкраће речено, да би се позитивно посматрао, светотајинство хришћанског брака би требало да буде хетеросексуалано, моногамно, неинцестуозно, друштвено видљиво, друштвено афирмисано, природно, трајно, освештавајуће и есхатолошко.

Сходно томе, православно хришћанство посматра заједницу „једног тела“ као дубоку тајну која одсликава љубав између Христа и Цркве (Еф 5, 31-32). Посланица Светог апостола Павла Ефесцима користи брачну аналогију као општу слику присне заједнице између Христа и Цркве. Свети Јован Златоусти примећује како ова заједница поприма црквени карактер који хришћански дом чини „малом црквом“.¹⁵ Хетеросексуални, моногамни брак функционише као искупљујућа аналогја искључивог односа између Христа и Цркве као Његове невесте. Женска слика свадбеног односа Цркве према Христу, мушком женику, коришћена је у Ефесцима 5. да би се манифестовала мистерија спасења када Павле цитира текст Постања, „постаће двоје једно тело“: „Велика је ово тајна“, каже апостол Павле, „а ја говорим за Христа и за Цркву“ (Еф 5, 29-32). Дакле, постоји сотериолошка, иконичка димензија брака и људске полности које треба разумети у светлу Божјег самооткрочења у Христу (мушкарац као женик) и Цркви (његова невеста). Као што је раније поменуто, крајњи циљ полног изражавања, било у браку или у целибату, јесте раст у уподобљавању Христу (=Христификацији), обожењу, обожавањем Бога и поштовањем човечанства других, кроз самодавајућу *аскезу*.

Закључак

Надам се да сам у овом чланку пружио веран приказ норми православне полне етике, као и да сам појаснио бројне фундаменталне аспекте црквене визије људске полности. Ове тачке представљају Црквену оgradu која окружује ту визију. Сврха ограде није да посрами или осрамоти оне који је занемарују или настоје да је уклоне, него да се јасно оцрта где се налазе границе које воде ка здрављу и целовитости. Она пружа контекст у коме хришћанска заједница и сви други који желе да уђу на капије њених исцелитељских благодати могу афирмисати и испунити свету сврху полности.

напомене:

¹ Наслов оригинала: Bradley Nassif, „Sexual Paradigms in the Orthodox Church“, *The Wheel* 13/14 (Spring/Summer 2018): 98-105. <https://www.wheeljournal.com/13-14-nassif> (приступљено: 14. 12. 2021)

² „Assembly Statement on Marriage and Sexuality,“ <http://assemblyofbishops.org/about/documents/2013assembly-statementon-marriage-andsexuality> Дугачак списак књига и чланака у којима се истражују брак, полност и род у православној традицији до 1998. године може се наћи у: John Breck, *The Sacred Gift of Life: Orthodoxy Christianity and Bioethics* (Crestwood, NY: SVS Press, 1998), 60, п. 3.

³ Желео бих да сам у овом чланку опширно комуницирао са свим овим изворима, али просторно ограничење захтева од мене само да нагласим најосновније библијске и теолошке перспективе Црквеног предања.

⁴ Не би требало сматрати да су Мојсијеви закони који се тичу сексуалног понашања људи исте природе као закони о ритуалној нечистоћи, обрезивању или прописима о исхрани. Попут забране инцеста (Лев. 18, 6-18), забрана хомосексуалних радњи се односи на свако доба.

⁵ Далеко најтемељнији и најауторитативнији третман ове теме у библијској литератури дат је у: Robert A. J. Gagnon, *The Bible and Homosexual Practice: Text and Hermeneutics* (Nashville: Abingdon Press, 2001), такође и: William Webb, *Slaves, Women & Homosexuals* (Downers Grove, IL: InterVarsity Press, 2001), у коме писац разоткрива херменеутичке грешке изједначавања хомосексуалности са женама и робовима у Библији.

⁶ Изегеза представља тумачење текста тако да се у овај процес уводе сопствене претпоставке, планови или пристрасности. Изегезу најбоље можемо разумети када се упореди са егзегезом. Егзегеза је тражење значења текста у складу са контекстом аутора и значењем које се може открити, док у изегези читалац намеће своје тумачење текста. Тако егзегеза тежи да буде објективна а изегеза веома субјективна (прим. прев).

⁷ Luke Timothy Johnson, „Homosexuality & the Church: Scripture & Experience,“ *Commonweal*, June 11, 2007, <https://www.commonweal.org/homosexuality-church-0>.

⁸ Разликовање између хомосексуалног „деловања“ и „оријентације“, представља корисно савремено становиште, које је страно библијској традицији са нагласком на вољном (слободном) понашању.

⁹ Nurture = Процес бриге и подстицања раста или развоја некога или нечега (прим. прев).

¹⁰ Breck, *Sacred Gift*, 70–83.

¹¹ Timothy (Kallistos) Ware, *The Orthodox Church*, new ed. (New York: Penguin, 2015), 212. Note also Kallistos Ware, „The Mystery of the Human Person“ *Sobornost* 3.1 (1981): 62–9; and „The Human Person as an Icon of the Trinity,“ *Sobornost* 8.2 (1986): 6–23.

¹² Одговорност да се подржава пуна хуманост других протеже се и на нерођене. Иако абортус може да реши непријатност трудноће, он нарушава хуманост детета.

¹³ Популаран увод у пустињску традицију за парохијане или студенте теологије почетнике нуди се у Bradley Nassif, *Bringing Jesus to the Desert* (Grand Rapids: Zondervan, 2012).

¹⁴ У посланицама: Тит 1, 6 и 1 Тим 3, 2 и 12, апостол Павле изричито захтева моногамни хетеросексуални брак за оне који теже вођству Цркве као епископи, презвитери или ђакони.

¹⁵ Црквени канони који прописују казну и повратак (у заједницу) за прељубу, хомосексуалност или гледање развратних слика, између осталог су: апостолски 61. канон, канон 20. Анкирског сабора, 8. канон Неокесаријског сабора, 7. канон Светог Василија (Прва канонска посланица), такође 58. и 62. канон (Трећа канонска посланица) и 100. канон Трулског сабора.

¹⁶ John Chrysostom, *Homilies on Galatians and Ephesians* 20, In vol. 13 of *The Nicene and Post-Nicene Fathers*, Series 1, ed. Philip Schaff (Buffalo: Christian Literature Publishing Co., 1889).

БОГОСЛУЖБЕНЕ ХИМНЕ СВЕТОМ САВИ

Оче свети, Саво богомудри, добро си васпитан у уздржању, до преславне висине врлина си узрастао, на Христову тајну лепоту си гледао, и његовим сјајем си свој разум озарио, народ свој си просветлио, а јереси си од цркве Христове одбацио, зато смо те стекли као светило, и зато твој пресветли спомен хвалимо и свето га прослављамо.

Примљени си талант умножио, даровити оче, и удостојио се радости свога Господа, па сада стојиш пред Богом са зборовима светитеља и испосника, украшен одеждом свештенства, и венцем поста, и блисташ благодаћу божанског сјаја и зраком духовним, зато, Саво оче свети, оданде просветљавај молитвама својим све, који празнују твој светли и свети спомен.

Примивши твоје часне и свете мошти, Саво блажењи, са вером и љубављу их поштујемо, јер ти си свирала Светога Духа, што оглашава неизрециву тајну спасења, својом божанском науком велегласно, проповедајући нам оваплоћење Бога-Речи, које најчистије тобом, оче, познасмо, и њему те сада као молитвеника приводимо, да у предањима твојим сачувани будемо.

Хвалитне стихире на јутрењу, 8. глас

Приђите сви христољубиви, приђите да празник спомена служимо, и Саву свештенопроповедника Еванђеља у песмама да похвалимо, и овако рецимо: Радуј се, разумни поточе духовног раја, што бразде нашег срца духовним водама Божије науке напајаш, и чиниш их плодоносним Христу Богу, који свима дарује просветљење и велику милост.

Радуј се, правоверја водитељу, и Божијих наредби служитељу, од Бога светли светилниче, јер си срца која уђоше у мрак незнања богогласним речима просветлио, и у светлост Свете Тројице их увео, Саво оче богоносни, српска похвало и украсе, сада стојиш пред Христом Богом, па се моли са све који служе свети спомен твој.

Самогласне стихире на јутрењу, 5. глас

Интервју поводом стогодишњице Православног богословског факултета УБ

НАУЧНА ВИЗИЈА ОСНИВАЧА И ДАНАС ОБАВЕЗУЈЕ

Књигом „Путевима српске црквене историје. Научно наслеђе проте Стевана Димитријевића“ њен аутор, професор др Владислав Пузовић са катедре за Историју СПЦ, подсећа на првог декана Православног богословског факултета и значај историје наше Цркве за савремено богословље. О томе смо за „Каленић“ разговарали са професором Пузовићем

Питање: По чему се, поштовани професоре, српска богословска јавност сећа проте Стевана Димитријевића

Одговор: Прота Стеван Димитријевић спада у ред најзначајнијих српских црквених радника на пољу црквене просвете, богословске науке и националне културе у првој половини 20. века. Био је дугогодишњи ректор Призренске богословије, у време када је Призрен био под османском окупацијом. У Призрену је дочекао ослобођење 1912. године, а током Великог рата био је у бугарском заробљеништву. После рата дао је одлучујући допринос поновном покретању рада ове школе. Био је први декан Православног богословског факултета у Београду и први професор Историје Српске православне Цркве на овом факултету. Његова библиографија броји преко сто наслова. Писао је темељне радове о српско-руским црквеним односима и може се сматрати првим српским научником који се систематски бавио овом тематиком. Истраживао је и објављивао архивску грађу о српској црквеној историји из руских архива и библиотека и из манастира Хиландара. Његовом перу припада низ студија посвећених делатности Светог Саве, као и развоју његовог култа код Срба. Може се рећи да су ови Димитријевићеви радови представљали својеврсне научне циклусе: српско-руски, хиландарски, светосавски. Писао је и на теме из новије српске црквене историје. На пољу националне културе оставио је значајан траг прикупљајући рукописе и старе штампане књиге по Старој Србији и Македонији почетком 20. века. Ове црквене старине, често под озбиљним безбедносним ризиком, слао је из поменутих окупираних области у Београд. Сматра се утемељивачем рукописног фонда Народне библиотеке Србије. Као референт за манастир Хиландар

при српском Генералном конзулату у Солуну допринео је сређивању прилика у овој великој српској светињи почетком 20. века. Не треба заборавити да је прота Димитријевић био учитељ четворице српских патријарха, Варнаве (Росића), Гаврила (Дожића), Германа (Ђорића) и Павла (Стојчевића).

Питање: Истакли сте да о вредности нечијег рада најбоље сведочи његово трајање. Шта се у том контексту може рећи о научним достигнућима проте Димитријевића?

Одговор: Научни рад проте Стевана Димитријевића базирао се на марљивом и темељном истраживању архивске грађе. То је кључни фактор који је утицао на дуготрајност његовог научног наслеђа. Још као студент Кијевске духовне академије, деведесетих година 19. века, летње распусте је проводио у архивама и библиотекама Москве и Санкт Петербурга, истражујући грађу о српској црквеној историји. На основу те грађе написао је једну од најбољих српских кандидатских дисертација на дореволюционим руским духовним академијама посвећену српско-руским црквеним везама од 15. до 18. века. Касније је, по повратку у оцабину, поменути грађу објавио у издању Српске краљевске академије. У издању Академије објавио је и део грађе коју је прикупио у Хиландару. Његови радови су базирани на архивској грађи. Због тога су поуздани и могу се користити и данас, век после публикавања. Нису без разлога истакнути српски историчари краја 20. и почетка 21. века, Радован Самарџић и Мирослав Јовановић, истицали да су Димитријевићеви радови о српско-руским црквеним везама и даље научно релевантни. Ако погледамо зборнике радова САНУ посвећене Светом Сави, а објављиване у другој половини и крајем 20. века, видећемо да се читав низ савремених истраживача позива на радове проте Димитријевића. Дакле, кључни научни радови проте Стевана Димитријевића нису писани за једнократну употребу, већ пажљиво и темељно, засновано на изворима, што им је и омогућило дуго трајање.

Питање: Будући да је крајем прошле године Православни богословски факултет прославио сто година од почетка рада, какву улогу је прота Стеван Димитријевић имао у његовом оснивању?

Одговор: Као што сам већ навео, прота Стеван Димитријевић је био први декан Православног богословског факултета у Београду и први професор Историје Српске православне Цркве на овом факултету. Био је декан током прве три академске године (1920-1923), а у каснијем периоду током још три академске године. Треба подсетити да је то било време када је било потребно решавати низ важних питања, од формирања наставног кадра и организовања наставе, преко формирања и снабдевања факултетске библиотеке, до решавања проблема везаног

за зграду факултета. Сви ови послови, добрим делом, пали су на плећа проте Димитријевића. Није без разлога ректор Београдског универзитета Владимир Ђоровић, приликом доделе почасне докторске дипломе Димитријевићу 1936. године, истакао: „Ви сте били први његов декан, у најтеже доба, када је требало све подизати из темеља... Нема наставника у овој школи који је више времена посветио чисто школским пословима, и то тако пожртвовано и с љубављу“.

Православни богословски факултет није заборавио свог првог декана. У издању факултета 1984. године објављена је Споменица проти Стевану Димитријевићу. У њој су текстове посвећене различитим аспектима његове богате делатности објавили тадашњи професори факултета, као и други истакнути српски научници. Поводом јубилеја везаног за сто година од почетка рада Православног богословског факултета, крајем прошле године (2021), у издању факултета, објављена је монографија *Путевима српске црквене историје. Научно наслеђе прота Стевана Димитријевића*, у којој је представљен Димитријевићев научни рад, рецепција његовог научног наслеђа у српској научној јавности и његови научни контакти. На тај начин се Православни богословски факултет, још једанпут, одужио човеку чији је рад положен у темеље нашег факултета.

Питање: У монографији сте нагласили да се уз проту Димитријевића појављује „читава плејада знаменитих личности српске науке и културе, из прве половине XX века“. Ко су те личности, у каквој су вези са Стеваном Димитријевићем и због чега су они важни за црквену историју у Србији?

Одговор: Научни контакти прота Стевана Димитријевића били су бројни и био је изузетно цењен у српској научној јавности. Још од времена када је био ректор Призренске богословије успоставио је контакте са водећим српским научницима. Имао је интензивну преписку са академицима Љубомиром Ковачевићем, Љубомиром Стојановићем, Јованом Томићем, сарађивао је са академицима Павлом Поповићем и Владимиром Ђоровићем. Кроз архивску грађу о проти Димитријевићу може да се види да су међу његовим научним сарадницима били и прота Димитрије Руварац и Радослав Грујић, као и хиландарски монах Сава (Бројер), познатији као Сава Хиландарац. Ту су били и професори Драгутин Анастасјевић, Лазар Мирковић, Драгутин Костић и многи други. Заоставштина прота Стевана Димитријевића богата је научном преписком са овим и многим другим истакнутим личностима српске науке и културе прве половине 20. века. Кроз ову преписку можемо видети које су теме биле актуалне у српској црквеној историографији прве половине 20. века и како су о њима

расправљали прота Димитријевић и његови кореспонденти. Сви поменути научници дали су важан допринос проучавању српске црквене прошлости о чему сведоче њихови научни радови.

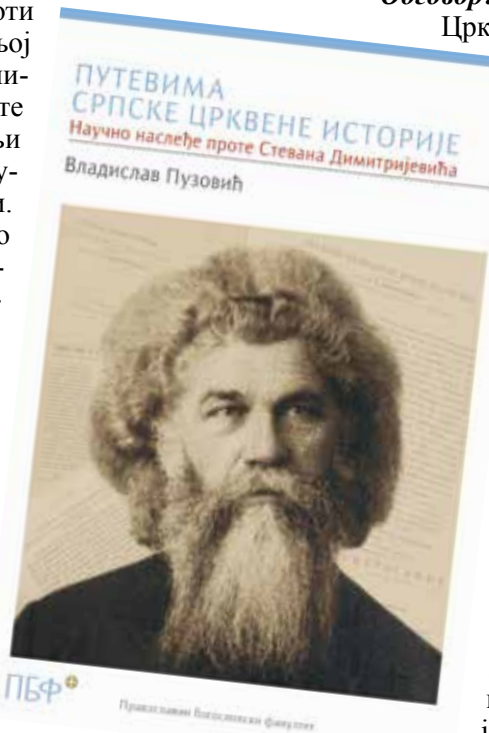
Питање: Ако се осврнемо не неуморне раднике на пољу црквене историје, почевши још од Јована (Рајића), преко протојереја Стевана Димитријевића и Радослава Грујића, па све до владике Саве (Вуковића), како можемо описати задатак будућих делатника на пољу српске црквене историје?

Одговор: Истраживачи историје Српске православне Цркве имају на кога да се угледају. Као што сте

навели, та традиција сеже до архимандрита Јована (Рајића) који је поставио темеље научном испитивању српске црквене прошлости. Међу истакнуте српске црквене историчаре, поред поменутих протојереја Стевана Димитријевића и Радослава Грујића, треба убројати архимандрите Нићифора (Дучића) и Илариона (Руварца), прота Милутина Јакшића и Манојла Грбића, Ђока Слијепчевића, Љубомира Дурковић Јакшића, прота Душана Кашића, Предрага Пузовића, Радомира Поповића и многе друге. Међу српским архијерејима који су се бавили истраживањем српске црквене прошлости треба, између осталих, поменути Никодима (Милаша), Никанора (Ружичића), Илариона (Зеремског), Викентија (Проданова), Атанасија (Јевтића). Посебно место међу њима заузима блаженопочивши владика Сава (Вуковић). Владика Сава је био својеврсни покровитељ и обновитељ српске црквене историографије крајем 20. века. Објавио је низ изврских научних студија из српске црквене прошлости, око себе окупио најбоље тадашње српске црквене историчаре и покренуо низ активности чији је циљ био сабирање и систематизација богатог научног наслеђа српске црквене историографије и отварање нових путева истраживања.

Дакле, садашњи и будући делатници на пољу проучавања српске црквене историје имају сигуран темељ на који треба да се ослоне у будућим истраживањима. Њихов задатак је двојак. Прво, треба да гаје културу сећања на своје претходнике и да систематски проучавају њихово научно наслеђе предајући га богословској и широј научној јавности. Друго, треба да раде на систематском и критичком проучавању извора за историју Српске православне Цркве и да, узимајући у обзир сва досадашња релевантна истраживања, теже ка представљању свеобухватне српске црквене историје која би укључивала и историју српске богословске мисли и српског богослужења. Катедра за Историју Српске православне Цркве на Православном богословском факултету Универзитета у Београду једино је место у универзитетској заједници Србије где се српска црквена прошлост, укључујући све наведене аспекте, систематски проучава и презентује новим генерацијама студената. Међу њима ће, надам се, бити нових Димитријевића, Грујића, Слијепчевића или Вуковића.

Лазар Марјановић

ИЗ ЛЕТОПИСА ШУМАДИЈСКЕ ЕПАРХИЈЕ

СЛАВА МАНАСТИРА КАЛЕНИЋ

У петак, 4. децембра, када наша Света Црква прославља Ваведење Пресвете Богородице, своју храмовну славу прославио је Манастир Каленић. Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију уз саслуживање свештенства Епархије шумадијске. По прочитаном јеванђељском зачалу Преосвећени Владика је надахнуту беседу започео честитајући славу сестринству манастира и свима који су на Светој Литургији, позвавши све да се молимо Богу и да замолимо Пресвету Богородицу да се моли за нас, да нам буде заштитница, јер она и јесте наша заштитница и наша путеводитељница, уколико ми хоћемо и желимо да будемо вођени руком мајке Божије. Да би се то десило човек мора да поседује основну хришћанску врлину: смирење. То је врлина која је Деву учинила Богородицом. Данас прослављамо дан када су родитељи Пресвете Деве Марије, Њу као трогодишњу девојчицу, одвели у Храм да се васпита. Богородица је у Храму радила све послове, није је било ни срамота, ни стид, ни понижење да ради најпрљавије послове, али јој је најбитнија дужност била да се у Храму моли. Њена прилежност према молитви и богослију расли су упоредо са њеним узрастом, тако да је од малена више припадала небу него земљи. На крају Владика је позвао све присутне да се помолу Пресветој Богородици, да непрестано бди над нама, да нас води и руководи.

По заамвној молитви Преосвећени је пресекао славски колач и одликовао Архијерејском грамагом признања Владу Раденковића из Трстеника и Милицу Давидовић из Камењаче, док је орденом Светих новомученика крагујевачких првог степена одликовао Драгишу Живковића из Бресја и Загорку Чеперковић из Врњачке Бање, после чега је литургијско сабрање било продужено трпезом љубави коју је својим трудом и залагањем уприличило сестринство манастира, на челу са игуманијом Нектаријом.

Александар Јаћимовић, јереј

СВЕТИ ЈОАНИКИЈЕ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У БРЕСНИЦИ

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у крагујевачком насељу Бресница у среду, 15. децембра, на дан када се прославља Свети Јоаникије Девички, коме је посвећена црква у овом насељу. Епископу су саслуживали свештеници Шумадијске епархије. У препуној цркви верника, Владика је проузнео беседу о вери, причешћу и Светом Јоаникију, рекавши

између осталог: „Ми смо се, браћо и сестре, окупили на овој Светој Литургији, која нас уводи у Царство небеско. Литургија је та која прошлост и садашњост уклапа у вечност. Данас наша црква прославља два велика светитеља из нашег рода, Светога цара Уроша, и Светога Јоаникија Девичког коме је овај храм посвећен. Живот Светог Јоаникија Девичког на земљи био је раван анђелском животу. Он је силом и благодаћу Божијом још за време свог земаљског живота

чинио чуда, лечио болеснике и васкрсавао мртве. Али његово чудотворство је много веће после његове телесне смрти. Свако ко је имао прилику да оде у манастир Девич, где почивају његове Свете мошти, могао је да се увери у то. Много сам пута ишао тамо, и верујте, колико год сам православног живља видео да долази да тражи помоћ и помолу се, исто толико је било и Шиптара који су тражили помоћ од светитеља и добијали је по мери вере њихове. Молитвена помоћ светитеља је огромна. Светитељи су посредници између нас и Бога. Наш живот, ако није по Јеванђељу, није прави хришћански живот. Зато, да би разумео тајну и овога и онога света, Свети Јоаникије је схватио да то не може никаквом науком, никаквом философијом живота, већ тврдом вером у Бога и чистим срцем. Јер Господ је у Јеванђељу рекао: 'Благо онима који су чистога срца, они ће Бога видети'. Вера је слобода, која мене ослобађа од самога себе, од свих мојих страсти и слабости, и вера је та која човеку стално шапуће, устани, и ако си пао, устани. Свети Јован Богослов каже, када бих хтео да објасним шта је Бог, свео бих све у једну реч: Бог је љубав. А љубав покрива мноштво грехова. Љубав Божија је таква да подједнако воли и праведника и грешника. Само је потребно да се то осети. А како то да осетиш ако немаш вере, како да осетиш да је Бог ту поред тебе, ако Бог није у теби или у мени. Вера нас спаја, уједињује и брише простор између нас. Што јача вера, како кажу Свети оци, то је ближе Христос. То је добро знао Свети Јоаникије кога данас прослављамо, па да га замолимо да нас наше молитве учврсте у нашој вери, да се моли за српски народ на Косову и Метохији, који данас преживљава то што преживљава, али ми верујемо да је наш Бог жив, и ми верујемо да ћемо ми живети и после овог нашег земаљског живота, зато чувајмо веру, да би вера чувала нас. Бог вас благословио.“

Владика је причестио вернике из Чаше бесмртности, пресекао славки колач и после Свете Литургије је, уз топле речи, верницима поделио иконице. Благословио је и својим присуством увеличао славски доручак, који је за служашче и за вернике припремио свештеник Милош Ђурић.

Саша Антонијевић, протојереј

СВЕТИ НИКОЛАЈ МИРЛИКИЈСКИ ПРОСЛАВЉЕН У МАНАСТИРУ ГРНЧАРИЦА

На празник Светог Николаја Мирликијског Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију у манастиру Грнчарица.

Епископу су саслуживали архимандрит Филарет (Булеков), потпредседник одељења за спољне црквене послове московске патријаршије, и свештеници Шумадијске епархије.

Након прочитаног јеванђелског зачала Епископ Јован се обратио вернима. Владика је честитао славу и данашњи празник игуманији и сестринству као и вернима који га прослављају. Литургија је предукус Царства Небеског, наше сабрање је благословено, јер ми заједно Бога прослављамо. Данас имамо још један благослов Божији. Са нама је отац Филарет који живи Христом, који је мисионарио у Африци, а сада је у Москви. Јеванђелски одељак, који смо данас чули је кратак, али веома садржајан. Он говори о томе какав циљ нашег живота треба да буде и за шта би требало да се определимо. Потребно је да сагледамо где смо и шта је наш приоритет у животу. Овог богаташа Господ је назвао безумним, јер је сву своју срећу видео у задовољствима овог света. Ово зачало даје дијагнозу потрошачког друштва. Ако Бога изгубимо губитници смо макар имали све богатство овог света. Ми смо људи, имамо и душу и тело. Како се тело храни храном, душа се храни Богом, вером, хришћанским врлинама и Светима Тајнама. Човека чини просвећеним, мудрим и срећним само вера, сазнање и свест о вечности. Бог нас је створио слободне и дао нам да сами расуђујемо за кога ћемо се определити, за Бога или за земаљско. Слобода је могућност свакога од нас да учинимо добро другоме. Нити ће сви богаташа отићи у пакао, нити ће се сви сиромаси спасити. Спасење зависи од тога како ћемо употребити благослове Божије које добијамо, а те благослове треба да делимо и умножавамо. Свети Николај је све дао другоме, све је поделио, и делећи је постао највећи богаташ. Отворимо срца према Богу као и Свети Николај, закључио је Владика Јован.

После заамвоне молитве и опхода око манастирске цркве, Епископ је пресекао славски колач, а након тога уследила је трпеза љубави коју је спремила игуманија Доминика са својим у сестрама Христу.

Александар Бојанић, чтец

МАТЕРИЦЕ У СТАРОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

У недељу Праотаца, на Материце 26. децембра, Епископ шумадијски Г. Јован, служио је свету Архијерејску Литургију у Старој Милошевој Цркви у Крагујевцу. Владика Јовану су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

Својим појањем Литургију је улепшао хор Саборног храма Пресвете Богородице, под диригентском палицом протојереја Драгослава Милована.

По благослову Епископа Јована, верном народу се беседом обратио отац Владан Костадиновић рекавши да човек суочен са искушењима овога живота схвата да разум и логика не могу бити решење за све његове проблеме. Решење је у Богу, који се налази у нашем срцу. Његова благодат који силази у наше срце је пут који не познаје обресе логичког система и нашег рационалног размишљања. Нека је хвала свим мајкама, које сведоче љубав. На њима је благодат и на њима се открива Тајна љубави оваплоћеног Богомладенца Исуса Христа коме се клањамо и чије Рођење ишчекујемо са највећом љубављу у својим срцима.

Након причешћа, Владика Јован је поделио свој Архијерејски благослов као и иконице присутнима. Старањем и трудом свих парохијанки Старе Цркве: мајки, сестара, супруга... празновање Материца верни народ је наставио са својим Владиком у парохијском дому.

Мирослав Василијевић, протођакон

ЛИТУРГИЈСКО САБРАЊЕ У НЕДЕЉУ СВЕТИХ ОТАЦА

Последња недеља пред Рођење Христово посвећена је Светим оцима. Православна црква поштује Оце због тога што су они сведоци праве вере, сведоци истине о Христу. Ову веру апостоли су примили од Христа и нама је предали.

Сабрана око Трпезе Господње, око Тела и Крви Господње, Црква је и 2. јануара, у Недељу Светих Отаца, у Саборном храму, славила Васкрслог Христа и свето име Његово. Са Његовим Преосвештенством Епископом шумадијским Г. Јованом који је предводио ово евхаристијско славље, саслуживао је протојереј ставрофор Зоран Крстић, ректор Богословије Свети Јован Злагоусти и братство Саборног храма. У својој очинској беседи после прочитаног јеванђелског зачала Владика Јован је истакао:

„Браћо и сестре, налазимо се у последњој, припремној недељи за празник Рођења Христовог. Црква нас од самог почетка Божићног поста припрема за што достојнији дочек празника, који је темељ свим осталим празницима у току године. Црква је ову недељу назвала недељом „очева“ и увек се налази испред празника Рођења Господа Исуса Христа. То показује да је Божић породичан празник, што нам управо говори ово Јеванђеље које смо чули, где је изложен родослов Господа нашег Исуса Христа.

Дакле, празник породице. Нико од нас није бирао породицу, како је то често говорио блажене успомене Патријарх Павле. Нико нас није питао ко ће нам бити родитељи или место рођења. Породица је зато дар од Бога и зато је одговорна за свакога. Данашњи празник „очева“ опомиње сваку хришћанску породицу да је она домаћа Црква. Такође, овај дан нас опомиње на живот и васпитање породице, јер оно што се стекне у кући, јесте оно што човек носи читавог свог живота са мањом или већом изменом. Зато се данас помолимо Господу и новорођеном Христу, који се ради нас родио.

Позивам родитеље да се угледају на Пресвету Богородицу, која је Она васпитавала свог Сина, који је уједно био Бог. Молимо се да нам Бог помогне да будемо бољи родитељи, па ћемо имати и бољу и васпитанију децу. Бог вас благословио“.

Црква Божија је заједничарећи у часним даровима, заједничарила са Васкрслим Господом у нади на васкрсење и живот вечни. Поштујући обичаје везане за Недељу Отаца, Владика Јован је у епископском двору после завршене Литургије деци поделио пригодне поклоне.

Срећко Зечевић, протојереј

ЗАТВОРСКА КАПЕЛА ПРОСЛАВИЛА СВОЈУ ЗАШТИТНИЦУ

Затворска капела прославила је свог патрона и заштитницу, Свету Анастасију Узорешитељницу, у уторак, 4. јануара уз поштовање свих епидемиолошких мера. Свету Литургију служио је протонамесник Бранислав Матић, старшина капеле, док су својим појањем одговарали осуђеници.

Света Анастасија Узорешитељница живела је у четвртном веку, где је пострадала за време цара Диоклецијана. Била је знаменитог рода, а љубав и веру јој је пренела мајка која је била потајна хришћанка. Многим подвизима добила је дар лекарства. Трудом и речима света Анастасија је многе закључане хришћане ослобађала од очајања и страха, зато је и названа и Узорешитељницом.

После прочитаног Јеванђеља по Луки, где нам је јеванђелист благовестио причу о жени која је помазала уљем ноге Христове, беседу поводом славе произнео је протонамесник Бранислав Матић. Најпре је честитао славу управнику Јовану Курбалији, управи и затвореницима, а потом је говорио о животу Свете Анастасије, која је обилазила затворе и видела ране у затворима онима које нико није имао да посети. Затим се отац Бранислав обратио затвореницима, рекавши да сваки човек, био у затвору или на слободи, цезне за љубављу и саосећајношћу и као такав приступа покајању и исповешћу. Пошто у сваком човеку постоји добро ма колико је оно потиснуто, сваки човек пожели да се промени. Ако се и један од вас промени на боље моја мисија овде је успела.

Бранислав Матић, протонамесник

БАДЊИ ДАН И БАДЊЕ ВЕЧЕ У САБОРНОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

У четвртак 6. јануара, на Бадњи дан, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију Светог Василија Великог у Саборној крагујевачкој цркви. Његовом Преосвештенству саслуживало је братство Саборног храма.

Сабрани око Трпезе Господње, на позив ђакона: „Са страхом Божијим и вером приступите“, верници су приступили Светој Чаши примајући Лек бесмртности и живота вечнога. На Бадње вече, свештенство престоног града Крагујевца,

окупило се код владичанског двора, како би, као што су некада мудраци кренули у сусрет Богомладенцу Христу, и они кренули у сусрет својој Епископу и благовестили му рађање Предвечног Логоса Божијег. Епископ је заједно са свештенством унео бадњак у Епископски двор уз певање тропара празника: „Рођење Твоје Христe Боже Наш...“.

Након уношења бадњака и поуке о значају празника Телесног рођења Господа Исуса Христа, Епископ Јован је заједно са свештенством Саборног храма служио празнично бденије. Служби Божијој присуствовали су и Градоначелник Града Крагујевца Никола Дашић, председник Скупштине Града Крагујевца Мирослав Петрашиновић, командир Полицијске Управе за Град Крагујевац Радивоје Дашић и Председник Црквеног Одбора Мирослав Брковић. После завршеног бденија, Епископ Јован је испред Саборне цркве са градским представницима принео бадњак на ватру. Владика Јован је свима пожелео срећно Бадње вече, поздрављајући их сверадосним поздравом: Мир Божији! Христос се роди! Ваистину се роди!

РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО У САБОРНОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

На данашњи дан празника Рођења Христовог испуњена су широм света сва хришћанска срца. Овај Дан је за цео свет велика радост „јер вам се данас роди Спас, који је Христос Господ, у граду Давидову“ (Лк 2, 11).

Речи Божињег тропара означили су почетак Литургијске радости и славља, рођења у телу Господа нашег Исуса Христа. „Рођење Твоје Христe Боже наш, засија свету светлост разума, и у њему се они који звездама служашу од звезде научише да се клањају Теби, Сунцу Правде, и да познају Тебе, Исток с висине. Господе, слава Теби“.

Свечану Божићну Литургију у Саборном храму у Крагујевцу служио је Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслужење братства Саборног храма.

По благослову Епископа Божићну посланицу Његове Светости Патријарха српског Господина Порфирија и свих архијереја Српске Православне Цркве, упућену свештенству, монаштву и свима синовима и кћерима наше Свете Цркве, прочитао је свештеник Дејан Марковић, сабрат Саборног храма у Крагујевцу.

Свом верном народу желимо срећан Божић, желимо мир Божији и људски, мир Богочовечански, мир небоземни. Благословено свима и наступајуће ново 2022. лето доброте Господње, које нека свима буде лето мира, слободе, здравља и време добре воље. Христос се роди! Ваистину се роди!

БЛАГОСЛОВЕНА ЧЕСНИЦА У СТАРОЈ ЦРКВИ

Сабрани на Светој Литургији, свештенство Старе Цркве и верни народ су узели молитве Богомладенцу Господу Исусу Христу. Благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, после службе, по старом народном обичају благословен је свети хлеб – Чесница. Верни народ је, после молитве стрпљиво и са вером чекао да добије благослов свете Цркве и део чеснице, коју су ове године захваљујући љубави власника Златка Јевтића и свих запослених, припремили радници крагујевачке пекаре „Јевтић“.

У молитвеном сабрању учествовао је председник Скупштине Града Крагујевца Мирослав Петрашиновић са сарадницима, представници јавних установа и многобројни грађани Крагујевца. Окупљенима се придружио и драги гост, католички жупник отац Стјепан Винојчић. Сабрање су уlepшали најмлађи представници КУД „Дукат“.

Верном народу се обратио свештеник Стефан Дамјановић, говорећи о Рођењу Господа Исуса Христа.

Милић Марковић, протојереј ставрофор

БАДЊИ ДАН И БОЖИЋ У КОЛУБАРСКО-ПОСАВСКОМ НАМЕСНИШТВУ

На Бадње вече, порта лазаревачког храма, али и порте храмова широм колубарско-посавског намесништва, биле су мале да приме мноштво верника који су се ове вечери окупили у великом броју, нестрпљиво хитајући у сусрет Богомладенцу Христу.

Након вечерњег богослужења прочитана је Божићна посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, свештеници су потом осветили бадњаке који су касније подељени верном народу. Налагање бадњака на ватру је кулминација Бадње вечери, а потом је поред ватромета и традиционалног послужења у многим храмовима у намесништву уследио и културно-уметнички програм.

На Божић, Литургија Светог Јована Златоустог служена је у свим храмовима нашег намесништва. Присуство мноштва верног народа који се и причестио, посведочило је истинску жељу за спасоносним сусретом са Богом и обожењем. Окупљенима је прочитана Божићна посланица Његове Светости патријарха Порфирија. Верници колубарског краја су празник Рођења Господа Исуса Христа провели свечано, у кругу својих најмилијих, сведочећи да је Божић заиста најтоплији хришћански породични празник.

ПРАЗНИК РОЂЕЊА ХРИСТОВОГ СВЕЧАНО ПРОСЛАВЉЕН У МЛАДЕНОВЦУ

Овогодишња прослава празника Рођења Христовог била је испуњена мноштвом пригодних догађаја. Комплетну организацију и извођење свих пропратних манифестација реализовало је братство храма Успења Пресвете Богородице у

Младеновцу, на иницијативу Архијерејског намесника младеновачког протојереја ставрофора Жељка Ивковића.

Поменута чињеница није остала незапажена, те је неколико хиљада Младеновачана присуствовало богослужењима. Посебно су позитивно оцењене активности на пољу харијативне делатности. Након величанственог сабрања приликом налагања бадњака на Бадње вече, на сам дан Божића православни хришћани младеновачке вароши су се сабрали у својој Цркви да би се сјединили се са Господом кроз Свету Тајну Причешћа.

Након евхаристијског сабрања подељени су божићни пакетићи најмлађима. Ове дарове обезбедили су уз помоћ младеновачких свештеника чланови литургијске заједнице младеновачке Цркве: Мијат Максимовић, Матеја Максимовић, Лука Војиновић, Марија Војиновић, Драган Јовановић Кобе, Сања Перић, Бобан Милић, Ненад Јовичић, Милан Лазаревић, Катарина Станковић, Владан Црњаковић, Јова Милетић, Ивана Чавић, Радица Мићић, Горан Максимовић, Милош Трифуновић, Светлана Михајловић, Анђела Прусина, Зоран Максимовић, власници фирме „Домо Центар“ Александар Јанковић и Дејан Чворовић.

Потом је у порти преломљена велика чесница (дар пекаре „Денис“), која је у себи имала шест златника (које је су даривали фирма Gold pack и пекара „Денис“).

Марко Јефтић, јереј

БАДЊЕ ВЕЧЕ И БОЖИЋ У ХРАМУ СВЕТЕ ПЕТКЕ У СМЕДЕРЕВСКОЈ ПАЛАНЦИ

Ове године и поред актуелне епидемиолошке ситуације Бадње вече и Божић свечано су прослављени у свим црквама у архијерејском намесништву јасеничком.

У храму Свете Петке после вечерње службе прочитана је посланица нашег Епископа Господина Јована, а потом у порти храма наложен Бадњак уз присуство великог броја верника који су дошли да заједно поделе ову радост.

У поноћ је служена Света Литургија којом је началствовао протојереј Слободан Сенић уз салужење свештеника овог храма.

На Светој Литургији је прочитана посланица Његове Светости Патријарха српског Господина Порфирија. Сва богослужења су својим појањем увеличали и уlepшали богослови, студенти и теолози при овом храму.

Владимир Степановић, ђакон

ПРОСЛАВА БАДЊЕГ ДАНА И БОЖИЋА У ОРАШАЧКОМ НАМЕСНИШТВУ

У свим храмовима орашачког намесништва молитвено су прослављени празници Бадњи дан и Рођење Господа нашега и Спаса Исуса Христа. Ових дана су многи верници са својим породицама долазили на Свете службе да се помолу Господу и да приступе Светој Чаши.

Прослава божићних празника је започета Светом Литургијом на Бадње јутро у свим храмовима орашачког намесништва, па тако и у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу. У вечерњим часовима је након службе прочитана Божићна посланица Епископа шумадијског Г. Јована, а потом су сви окупљени изашли испред храма где је протојереј ставрофор Мићо Ђирковић освештао бадњак. Верници су преузимали припремљене бадњаке и сламу коју су потом носили својим домовима. На исти молитвени и радосни начин је у свим црквама у намесништву прослављен овај свечани дан.

На дан Рођења Господа Исуса Христа на Светој Литургији, која је служена у храму Светих апостола Петра и Павла, протојереј ставрофор Мићо Ђирковић је верном народу прочитао Божићну посланицу Његове Светости Патријарха српског Г. Порфирија.

Веома велики број верника је приступио Светој Чаши и причестио се Телом и Крвљу Господа и Спаса Нашег Исуса Христа. Након Свете Литургије, подељена је чесница прво нашим најмлађим суграђанима, а потом и осталим вернима који су имали прилику да пронађу један од три сребрна новчића који су се налазили у њој. У свим храмовима орашачког намесништва је Свето Литургијско сабрање посебно красила слика окупљених верника са својим породицама који су на овај свечани и празнични дан са љубављу приступили Светој Чаши.

Немања Искић, јереј

БАДЊИ ДАН И БОЖИЋ У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ БЕЉАНИЧКОМ

У свим храмовима у Барајеву и околини служено је вечерње богослужење и организовано је паљење бадњака уз програм који је окупио велики број народа са децом.

У барајевском храму Спаљивања моштију Светог Саве вечерње богослужење, уз присуство преко хиљаду верника, служили су барајевски свештеници. После је уследила подела бомбона окупљеној деци, освећење бадњака и њихово полагање у ватру. Након тога је уследио ватромет и послужење народа од стране црквене општине Барајево.

На сам дан Божића, Света Литургија је служена у свим храмовима Архиепископског намесништва бељаничког. Најсвечаније је свакако било у барајевском Светосавском храму где су Литургију служили свештеници Видо Милић и Драгиша Топаловић и где се на причестило око сто педесет верника. После службе ломила се божићна чесница, а златне дукате у свом парчету чеснице пронашли су: Михаила Лекић, Марија Милић и Братислав Петровић.

СВЕТА АРХИЈЕРЕЈСКА ЛИТУРГИЈА И САСТАНАК АРХИЈЕРЕЈСКИХ НАМЕСНИКА У МЛАДЕНОВЦУ

У среду, 12. јануара, када наша Света Црква прославља Свету мученицу Анисију и Преподобну Теодору, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архиепископску Литургију у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу. Повод за ово литургијско сабрање, поред свеопштег и сверадосног предукуса Царства Божијег, што јесте свака Света Литургија, био је састанак Архиепископских намесника шумадијске Епархије са својим Архиепископом Г. Јованом.

У својој Богонадахнутој беседи наш Владика је између осталог рекао: „Црква о великим празницима уводи претпразништво и попразништво, да би верни народ што више задржала у поруци тог празника. Божић је темељ свих других празника. Божић је преломни догађај у историји читавог света. То је догађај када се Бог поистоветио са човеком. Када је Христос узео људску природу на себе, Он ју је узнео до

престола небеског. На Божић је Бог загрлио човека и човек је загрлио Бога. Ми ћемо бити у том загрљају ако будемо испуњавали оно што нам Бог заповеда. Ако испуњавамо вољу Божију осетићемо загрљај Божији. У Његовом загрљају и у Његовом крилу има места за сваког човека на свету.

Кроз веру и кроз добра дела ми треба да прилазимо Христу, јер се вером Бог уселјава у нас. Нека би нам Бог и празник Рођења Христовог помогли да спознамо Бога, да би нам се Бог открио онолико колико можемо да носимо, јер нећемо погрешити ако кренемо путем спасења. Врло је важно да радимо на свом спасењу. У томе ће нам помоћи смисао Божића, али и смисао данас прочитаних речи из Јеванђеља“, закључио је наш Архиепископ.

Након евхаристијског сабрања започео је радни део састанка Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована и Архиепископских намесника Епархије шумадијске.

Марко Јефтић, јереј

СВЕТИ ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ ПРОСЛАВЉЕН У МАРШИЋУ

У петак 14. јануара, када Црква празнује Обрезање Господње, Светог Василија Великог и Нову годину Господњу, у храму Светог Василија Великог у Маршићу свечано је прослављен празник и патрон нашег парохијског храма. Литургију је служио високопочасни протојереј Срећко Зечевић, архиепископски намесник лепенички, уз учешће великог броја наших парохијана.

После прочитаног јеванђеља отац Срећко је, честитавши верницима храмовну славу и наступајућу Нову годину, подсетио да је сада време да анализирамо како смо провели живот у минулој години и да се потрудимо да будемо у свему бољи у новој години Господњој, такође је подсетио и на празник Обрезања Господњег и дан посвећен Светом Василију Великом.

На призив „Са страхом Божијим и вером приступите“, причестио се велики број верника ове парохије као и корисника Дневног боравка за децу и младе са сметњама у развоју у Маршићу.

Након освећења славског жита и резања славског колача уприличена је трпеза љубави у сали парохијског дома у Маршићу.

БОГОЈАВЉЕНСКО ПЛИВАЊЕ ЗА КРСТ ЧАСНИ У КРАГУЈЕВЦУ

Благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, у среду 19. јануара, на језеру у Шумарицама по деветнаести пут организована је Богојављенска манифестација „Пливање за Часни крст“.

Организатори овог догађаја су локална самоуправа града Крагујевца и Епархија шумадијска, уз подршку Градске туристичке организације и Спортског привредног друштва „Раднички“. У храму Свете Петке у Виноградима такмичари

су претходно присуствовали Светој Литургији и великом освећењу воде.

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован из здравствених разлога није могао да присуствује овом традиционалном витешком надметању, тако да су учеснике трке благословили свештеници крагујевачких цркава.

Жељу да учествује у пливању за Часни крст изразило је преко осамдесет такмичара, али је жребом одређено да и ове године у трци плива њих тридесет троје, а као и осам резервних пливача.

Учесници су Павле Рвовић, Бојан Чолић, Лука Вукадиновић, Димитрије Јаковљевић, Никола Ристић, Душан Стаменовић, Павле Лешњак, Жељко Матовић, Дамјан Јанићијевић, Марко Степановић, Никола Ђокић, Бојан Михаиловић, Давор Денчић, Ивко Ивковић, Дамјан Лешњак, Миљан Спасојевић, Андрија Ђорђевић, Душан Живанић, Лука Јовановић, Сашка Ивковић, Сава Ђурић, Алекса Максимовић, Милош Миливојевић, Данило Чалија, Марко Ђокић, Владимир Весић, Милош Станковић, Лазар Радуловић, Немања Радовановић, Димитрије Арсенијевић, Иван Баловић, Милун Раичевић и Владимир Вукомановић. Резервни пливачи су Слободан Јовчић, Милош Глишић, Немања Цојић, Марко Маринковић, Владимир Гаљак, Слободан Стошић, Владимир Ристић и Ђорђе Јовичић.

Овој манифестацији је присуствовао градоначелник града Крагујевца Никола Дашић, представници локалне самоуправе, као и велики број грађана.

До крста је први допливао Владимир Весић, а титулу носиоца Богојављенског крста препустио је најмлађем шестогодишњем Милошу Глишићу (2015), који је добио специјални статус за учешће.

Свечаност овог догађаја употпуњена је доделом признања и пригодних поклона свим данашњим пливачима, а победника су традиционално наградили златара „Ђани“ и Коло српских сестара из Крагујевца.

Урош Костић, јереј

ПРАЗНИЧНО БДЕНИЈЕ УОЧИ СВЕТОГ САВЕ У ЈАГОДИНИ

У среду 13/26. јануара, у навечерје празника Светог Саве, у јагодинском храму Светих апостола Петра и Павла, Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је празнично Бденије. Владике су саслуживали свештеници Епархије шумадијске.

У својој празничној беседи, Преосвећени Владика је богонадахнутим речима поучио верни народ о лику и делу Светитеља Саве. Том приликом, између осталог, Владика је рекао да је Свети Сава нама предао Јеванђеље као наук који се разликује од свих наука овога света, и да онај који живи и чита Свето Јеванђеље, може да види Бога. Ко се узда у Христа, њега Христос неће оставити. Па и кад мислимо да је све завршено. Христос је победитељ смрти, који нам каже да је

све могуће ономе ко има веру. Свети Сава нас је научио како да волимо Бога и ближњег свог, како да волимо родитеље, жену, децу, комшије, сваког човека. Јер сваки човек је икона Божија. Ми морамо да чистимо свој лик и да знамо којим духовним средствима. Та духовна средства Бог нам је дао у Цркви.

Христос се родио, страдао и васкрсао ради нас, а Причешће је лек бесмртности. Свети Сава нам је подарио и Српску Православну Цркву; он је био богомудар и њега је Бог нама даровао у право време. На крају своје беседе, Владике је упозорио да је потребно да следимо Светог Саву чистим срцем и душом.

Након бденија, Владика је градоначелника Јагодине Ратка Стевановића удостојио орденом Светих новомученика крагујевачких првог степена. Такође, доделио је Архијерејску Захвалницу Саше Настићу из Врановца и Миодрагу Марковићу из Јагодине. Архијерејском Граматом признања, одликовао је Александра Петровића из Јагодине, Светислава Јовановића из Јагодине, Милидера Гајића из Јагодине, Драгана Николића из Јагодине и Мирослава Стојковића из Јагодине.

У оквиру Светосавске недеље, поводом наградног ликовног конкурса „Љубодраг Јанковић Јале“ за ученике средњих јагодинских школа, а под покровитељством фондације „Михајловић-Феникс“, трочлани уметнички савет донео је одлуку да дипломом награди: Јелену Отић, Електротехничка и грађевинска школа „Никола Тесла“, Димитрија Скопљака, Електротехничка и грађевинска школа „Никола Тесла“, и Сандру Траиловић, Средња медицинска школа „Милутин Миланковић“.

Другом наградом награђени су: Марта Марковић, Гимназија „Светозар Марковић“, и Ана Милосављевић, Електротехничка и грађевинска школа „Никола Тесла“.

Првом наградом је награђена Анђела Антић, Економско-трговинска школа „Славка Ђурђевић“.

Архијерејско намесништво беличко за освојено прво место на Светосавском литерарном конкурс, наградило је Анђелу Младеновић, ученицу трећег разреда Гимназије „Светозар Марковић“ за рад „Светосавље – школа за сва времена“.

Након доделе награда и диплома, Преосвећени Владика је обишао изложбу ликовних радова у парохијском дому. На крају, братство храма, на челу са старешином јерејем Миланом Ђорђевићем, припремило је Трпезу љубави.

Младен Алексић

ПРАЗНИК СВЕТОГА САВЕ ПРОСЛАВЉЕН У САБОРНОЈ ЦРКВИ У КРАГУЈЕВЦУ

Празник Првог српског Архиепископа Светог Саве прослављен је у Саборној цркви у Крагујевцу Светом архијерејском Литургијом, резањем славског колача и дечијим слаткопојем и рецитацијама.

на литургијском сабрању, обезбеђени су пригодни пакетића, које им је поделио Преосвећени Владика, док је у порти цркве припремљено послужење за све вернике.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У КРАГУ ЈЕВАЧКОМ СВЕТОСАВСКОМ ХРАМУ

У складу са традицијом, преподобни отац наш Сава први српски Архиепископ, покровитељ нашега светог храма, прослављен је свечано 27. јануара, богослужбено, литургијским, молитвеним сабрањем у цркви на Аеродрому. Свету Литургију су служили старешина храма и архијерејски намесник крагујевачки протојереј ставрофор мр Рајко Стефановић, протонамесник Немања Младеновић, и ђакон Александар Ђорђевић.

За певницом је био дечији хор Светога Саве под управом јереја Ивана Антонијевића, као и братство овог светог храма. По прочитаној светосавској посланици нашег предстојатеља пред Христом, Преосвећеног Епископа Јована, светој Чаши су приступили верници, од којих су најбројнији били они најмлађи светосавци, полазници верске наставе, који су и ове године дошли да прославе и обележе дан Светог Саве. По резању славског колача, најмлађи верници су са својим родитељима кренули пут амфитеатра реновираног Духовног центра Златоусти, где се и ове године одржавала традиционална рецитација у част Светога Саве. Наше сабрање у цркви је продужено овим пригодним заједништвом у песми и стиху, где су многи од ђака говорили, певали, рецитовали о једном малом детету, које је пре осам векова, кренуло путем Христовим, путем којим ми идемо, „јер дугога пута и не знамо и немамо“, како то каже наш велики песник, Матија Бећковић. У знак пажње и захвалности, деци су подељени светосавски пакетићи.

Александар Ђорђевић, ђакон

СВЕТИ САВА У АРХИЈЕРЕЈСКОМ НАМЕСНИШТВУ БЕЉАНИЧКОМ

У четвртак 27. јануара, на празник Светог Саве првог Архиепископа српског, у свим храмовима Архијерејског намесништва бељаничког служена је Света Литургија. После службе у црквама је прочитана посланица Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована, а славски колачи су пререзани у свим школама и подручним одељењима. Деца су се у својим припремљеним програмима поводом празника потрудила да што више приближе присутнима лик и дело српског просветитеља и учитеља. После причешћа и Свете Литургије деца су извела припремљени рецитал а велики број оних најмлађих испунио је барајевски Светосавски храм, где су награђени пригодним поклонима. Посебан догађај је био у барајевском мисионарском центру, где су деца предшколског узраста заједно са

васпитачицама, после славског обреда, са великом љубављу и поред проблема са вирусом, успела да на достојанствен начин прославе свог чуvara и заштитника.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У ЈАСЕНИЧКОМ НАМЕСНИШТВУ

Први српски Архиепископ, Свети Сава, свечано је прослављен у јасеничком намесништву Епархије шумадијске. Због тренутне епидемиолошке ситуације Свети Сава је прослављен у складу са мерама и препорукама надлежних органа.

У свим храмовима служена је Света Литургија на којој је прочитана Светосавска посланица Првојерарха шумадијског Епископа Јована, а свој деци која су се потрудила и припремила похвалне песме у част Светом Сави подељени су пакетићи. Славски колач је резан у свим школама уз присуство просветних радника и мањег броја ученика. Приредбе које су се традиционално изводиле у школама сада су у већини случајева приказане путем мултимедија и интернета.

Владимир Степановић, ђакон

КОЛУБАРСКО-ПОСАВСКО НАМЕСНИШТВО ПРОСЛАВИЛО СВЕТОГ САВУ

У четвртак, 27. јануара у црквама колубарско-посавског намесништва прослављен је Свети Сава, први српски Архиепископ.

Велики број ученика основних и средњих школа се на дан школске славе причестио, узевши тако активно учешће у литургијском сабрању. Заједно са свештенством, верни народ и ученици, учествовали су и у резању славског колача. Литургијско славље се потом, из храмова нашег намесништва, пренело у школе лазаревачке општине, где су свештеници, заједно са учитељима, наставницима, професорима и ученицима, резали славске колаче и присуствовали пригодним програмима припремљеним у част највећег српског просветитеља.

Оно што карактерише прославу Светог Саве и ове године је то да је због предузетих епидемиолошких мера заштите од коронавируса све било много скромније него претходних година. Тако је уместо некадашњих Светосавских дана, прослављање првог српског Архиепископа трајало само један дан. Но, и то је било довољно за свечано и достојанствено прослављање, како и приличи утемељивачу српске Цркве и државе и великом просветитељу српског рода.

ПРОСЛАВА СВЕТОГА САВЕ У ОРАШАЧКОМ НАМЕСНИШТВУ

На дан 27. јануара када наша Света Црква слави спомен на првог Архиепископа, учитеља и просветитеља Светог Саву у свим храмовима орашачког намесништва служена је Света Литургија и пререзани су славски колачи онима који славе овај празник.

Аранђеловца. У свим школама орашачког намесништва, свечано је прослављена школска слава Свети Сава. Свештеници су у свим школама на територији намесништва пререзали славске колаче.

Немања Искић, јереј

ПРОСЛАВА ПРВОГ СРПСКОГ АРХИЕПИСКОПА У МЛАДЕНОВЦУ

Прослава Савиндана у младеновачкој Цркви је, за разлику од претходних година, била усклађена са ситуацијом у којој се налазимо. Ове године програм прославе празника посвећеног првом српском Архиепископу био је без свечаних академија и скупова ван Цркве.

Богослужбени део прославе је започео у среду, 26. јануара, празничним бденијем. У четвртак, 27. јануара, најмлађи верници младеновачког Храма, предвођени својим родитељима и вероучитељима, испунили су Цркву и учествовали на евхаристијском сабрању. Литургију су служили протојереј ставрофор Слободан Кеџић, јереј Марко Јефтић и ђакон Саша Костадиновић.

Након што су верни послушали посланицу свог Епископа и сјединили се кроз Свету тајну Причешћа, ученици основних школа извели су пригодан рецитал у част Светог Саве. Љубављу и залагањем братства храма Успења Пресвете Богородице и уз свесрдну помоћ Славка Спасојевића, власника предузећа „Gold rask“, празник је улепшан светосавским пакетићима, које је добило више од две стотине најмлађих верника у Младеновцу.

Након евхаристијског сабрања свештеници Светоуспењске цркве су посетили младеновачке основне, средње, музичке и школе за образовање одраслих, као и установе које раде са децом са посебним потребама. У школама су свештеници резали славске колаче и бираним речима честитали свима коју су део просветног система празник првог српског Архиепископа и просветитеља – Светога Саве.

Марко Јефтић, јереј

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У ШУМАРИЦАМА

Дана 27. јануара када наша Црква молитвено прославља Светог Саву, служена је Литургија у храму Светог великомученика Георгија у Шумарицама, којом је началствовао протојереј Срђан П. Тешић.

Верни народ се сабрао под сводове свог светог храма да молитвено прослави овог дивног угодника Божијег српског рода. Заштитника оних који се уче али и оних који уче! Посланицу Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Г. Јована прочитао је протојереј Срђан П. Тешић.

Посебно радује што је Светој Чаши приступио велики број верних и тиме посведочили веру у Живога Бога. У славу и част Светог Саве благосиљан је славски колач и кољиво

које је у име наше црквене заједнице принела Александра Арсенијевић. По отпусту Литургије сабранима се обратио и прота Срђан који је честитао празник и поручио да се и ми данас угледамо на Светог Саву. По отпусту отпојана је химна Светом Сави, након чега су деца која су припремила рецитације рецитовала, зашта су добила пригодне поклоне.

Александар Д. Радовановић

ХРАМОВНА СЛАВА У СЕЛЕВЦУ

У понедељак 31. јануара када наша Света Црква молитвено прославља Светог Атанасија Великог, храм у селу Селевац, прославио је свог небеског заштитника.

Тим поводом Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Г. Јован служио је Свету архијерејску Литургију уз саслужење свештенства Епархије шумадијске и гостију из Браничевске епархије.

Након прочитаног јеванђелског зачала Владика се обратио верном народу надахнутом беседом и између осталог рекао: „Заиста је с правом Црква њега назвала великим и он је заиста био велики у вери у Христа Господа. Зато и њега Црква назива стубом православља, а тим пре што је и Православље бранио од неправославних. Био је светлост која светли онима у тами. Свети Атанасије Велики светлио је животом по Богу. Он је био сав у Богу, и Бог у њему, и ко је са Богом он светли светлошћу која није као ова светлост свакодневна, него Христова Светлост која просвећује и освећује свакога човека. Мало је светитеља који су били тако безобзирно клеветани и прогоњени као што је био Атанасије Велики. Његова вера и велика душа у коме је било места за Бога, али у коме је било места и за свакога човека, све је трпељиво подносила ради љубави Христове. Преко четрдесет година је био на епископској катедри, а преко петнаест година у изгнанству, где је лишен своје пастве али веру није губио, и увек се враћао као победник, и зато га је народ са радошћу дочекивао. Најтежа стадања су биле клевете на њега, јер клевета погађа не само онога на кога се односи него и верни народ Божији чији је он био Епископ. Свети Атанасије много је учинио да се очува православље, да се јерес Аријева сузбије, а православље учврсти. Учествовао је у састављању Символа вере који је био потврђен на Првом Васељенском Сабору. Замолимо Господа и Светога Атанасија да нас наоружа вером, надом, љубављу и смирењем да очувамо јединство Цркве. И нека данашњи дан буде дан наше радости што смо били на Литургији. Радују се и они који су помогли да се овај Храм сагради, радује се и душа нашег доброг и племенитог Новице, јер је својом љубављу и трудом дао да се овај Храм живопише”.

После Свете Литургије уследила је трпеза љубави у парохијском дому, коју је припремило братство храма са овогодишњим домаћином Срђаном Миљковићем из Селевца.

Драган Кељаћ

Георгије Панагеоргију

БОЛНИЧКО ДЕЛО И МЕДИЦИНА У ВИЗАНТИЈСКОЈ ИМПЕРИЈИ

Још се у древна времена наука лечења код Грка налазила на високом нивоу. Притом су и медицина и лекарско умеће били тесно повезани са религијом, а лекарске установе биле су својеврсни храмови „бога лечења” Асклепија. Хипократ, оснивач научне медицине, први је изучио и описао симптоме болести и покушао да логички објасни њихов развој и лечење. Хипократ и његов следбеник Гален – велики умови старине – утицали су на целокупан развој медицине, поставили су њене темеље, разрадили терминологију која се користи до овог часа. Ову медицину наследила је Византија, потпуно оправдано сматрајући је својом баштином.

Болничке установе у данашњем смислу нису постојале у древности. Такозване „асклепије” пре су по себи представљале санаторијуме религиозног значења за имућне грађане. Лекари су били само практичари. У Древном Риму постојали су само, како бисмо данас рекли, рехабилитациони центри за рањене и болесне војнике и робове. На тај начин, древне болнице нису могле да постану пример за Византију.

Са проглашењем хришћанства као државне религије, оштро се мења поглед на цео систем лечења, неговања болесника и уопште доживљај страдајућег човека. Црква се бави делима милосрђа. Месне епархије организују под својим покровитељством медицинско опслуживање болесних, нарочито сиромашних грађана. На првом Васељенском Сабору у Никеји биле су прихваћене одлуке које су обавезивале архиепископе да лично надгледају

систем указивања медицинске помоћи сиромашним грађанима. Интересантно да император Јулијан, који је 330–336. године покушао да обнови многобоштво, пише свом чувеном пријатељу лекару Оривасију: „Нама такође не би сметало да покажемо бригу за слабе и немоћне онако како то чине хришћани”. Тако су и ове речи остале на папиру.

Такозвана социјална делатност у Византији је у потпуности лежала на Цркви и манастирима, и тек много касније овом послу прикључила се држава и појединачна лица. Филантропска делатност као свој главни циљ имала је, пре свега, указивање помоћи болесним и сиромашним и уопште свим оним који услед неких околности нису могли сами себе да издржавају. У Византији је Црква схватала милосрђе пре свега као духовну обавезу хришћана, а држава је имала примере односа према овим питањима још из јелинистичког времена.

У великим градовима и при знаменитим манастирима почињу да се граде такозвани „ксенони” или гост-примнице за живљење слабо стојећих грађана, којима је било неопходно лечење. Осим тога, у сваком манастиру налазили су пријем и приступ сиромашни или болесни ходочасници. У свим градовима постојале су установе које су се искључиво бавиле указивањем медицинске помоћи болесним људима. Притом се медицинско опслуживање спроводило независно од професије, социјалног положаја, националности и пола болесника: апсолутно у свим установама Византије су апсолутно

сви могли да се лече или сасвим бесплатно или за веома умерену цену.

Размера плаћања зависила је од озбиљности обољења и дужине лечења. Износ плаћања прописивао се у уставу ове или оне установе, у коју је доспевао болесник. За своју основу имала је древну грчко-римску праксу и медицинске традиције. Такви лекари, као што су Оривасије, Аетије, Павле Егинит, па и сам Кесаријски епископ Свети Василије, Стефаније Атински и други, природно, нису се ограничавали у својој делатности само на традиционалне древне методе терапије, они су изнедрили своје, нове идеје и приступе, који су касније утицали на развој читаве медицине.

Тешко је проценити лични допринос императора Византије и чланова њихових породица у остваривању политике државе у области очувања здравља. Личне прилоге императора већ од времена владавине Константина Великог примале су најразличитије медицинске установе, што је такође знак новог погледа државе на питања очувања здравља.

Жене из императорских породица често су лично одлазиле болеснима и бринуле се о побољшању услова лечења. На пример, Плакила, супруга императора Теодосија I, сама је прекривала болничке лежаје и проверавала квалитет хране за болесне, сама је хранила оне који леже и чак прала лонце за болничке кухиње.

Она је уопште желела да испуњава обавезе које су лежале на послужитељима нижег звања. Она је била пример и за друге великосветске дворске даме.

Слична врста служења, која је имала своје место у IV веку, била је карактеристична и за друге, касније периоде постојања Византије. У летописима сусрећемо описе дела милосрђа императорке Ирине, Евдокије, Теодоре, принцеза, дворских дама. Похвална дела милосрђа и скупљања прилога чланова императорске породице стварала су преседан и неприметно омогућавала развој социјалне делатности Цркве. О томе колико је овај рад задобио широк замах у Византији можемо судити по чињеници да су право на медицинску помоћ имали сви грађани без изузетка, а не представници појединих слојева, како је то било у древном свету. Постојао је попис свих медицинских и филантропских установа, које су се делиле по категоријама: дечије болнице, домових сиромашних, старачки домови, болнице за сиромашне, болнице за оне из других градова, профилакторије итд. Овакви називи почињу да улазе у тадашњу употребу. Можемо рећи да су све медицинске установе државе тог времена били центри, у којима су се људима пружале не само медицинске услуге, него и обезбеђивала

храна и одећа. У случају неизлечивих болести, болнице су служиле као место дуготрајног боравка (на пример, лепрозорије).

Уобичајено лечење грађана протицало је у другим установама.

И још један нови моменат: жене су радиле у медицинским појединим правима са мушкарцима. У Византији је постојала такозвана институција ђакониса. На њих је падао одлазак болеснима. Углавном су то биле монахиње. Притом, жене су радиле не само као медицинске сестре,

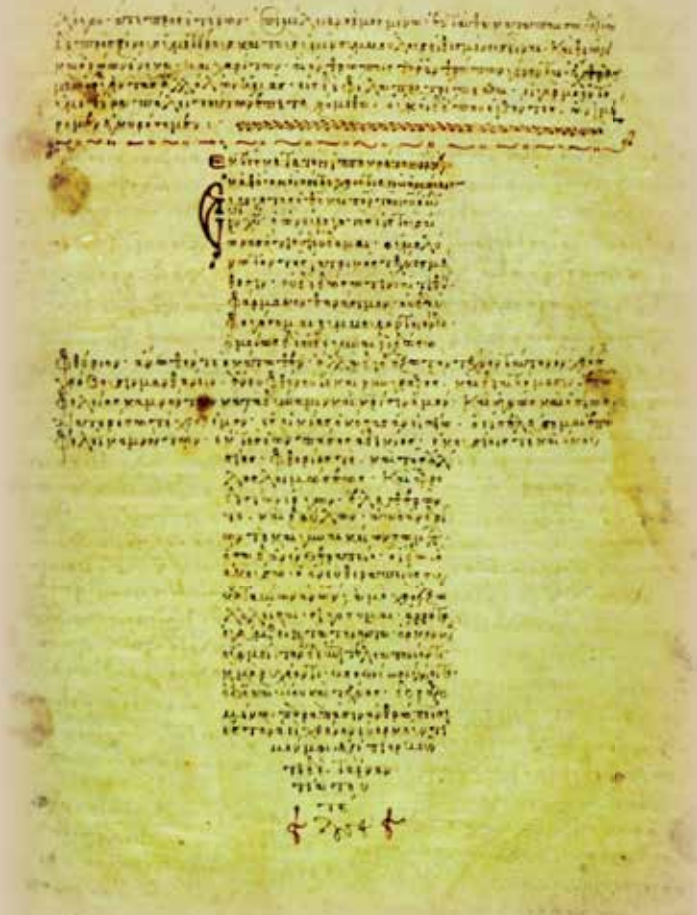
акушерке, него и као лекари (на пример, гинеколози).

На Западу је упознавање са византијским системом очувања здравља почело од „Василде“, медицинског комплекса који је створио Свети Василије Велики, епископ Кесаријски, 370. године. Он је назван „Прибежиште“ и укључивао је у себе гостопримницу за становнике других градова, лепрозорију за губавце, прихватилиште за сиромашне и друга подељења. Одвојено су постојали инфективни блокови. Притом је Василије Велики сам бирао за рад у „Василиди“ лекара и остало медицинско особље. Овде је било осмишљено да људи за време дуготрајног боравка у болници стекну било какву професију, занат. То су биле нешто као службе социјалне рехабилитације и професионалне оријентације. Сам светитељ је имао световну професију лекара и улагао је напоре за

указивање психолошке помоћи болесницима, особито лепрозним. Њима је одлазио сам, показујући пример другима. Непосредно је општио са губавцима, грлио их и чак, тешећи, љубио.

Након неколико година, пријатељ Василија Великог, Преподобни Јефрем Сиријин 373. године за време глади у граду Едеси у Сирији ствара профилакторију са 300 лежаја у једном од градских здања. Касније, за време епископа Равула, ово здање су преправили у болницу, коју су опслуживали монаси. Посебно су изградили лепрозорију.

У IV веку Свети Јован Златоусти ствара сличну установу у Константинопољу, упућујући тамо на рад свештенослужитеље, лекаре, куваре и услужни персонал. То су биле прве установе које су добиле назив „болница“. Болницама су раније називали лечилишта на територији манастира, где су се старали о болеснима, а касније се тај назив задржао за независне комплексе који су радили под егидом Цркве. Назив „Прибежиште“ сачувао се само у једној – болници Свете Анастасије у Константинопољу. То је једина психијатријска болница коју спомињу извори. Уопште имамо мало сведочења о психичким обољењима у овом периоду. Али то да је по-

стојао центар лечења душевних болесника већ је само по себи значајно. На иницијативу Светог Јована Милостивог, патријарха Александријског, било је изграђено седам породилица у његовим епархијама.

Из летописа сазнајемо да у VI–VII веку болнице већ имају други назив – „ксенони” – пансиони за боравак и лечење. Пре свега, то је било повезано са изузетно високом платом коју су узимали лекари за своје услуге.

Народ је клечао пред светим исцелитељима и лекарима, који су настојали да не наплаћују. Такве људе називали су бесребрницима. То су Свети Козма и Дамјан, Свети исцелитељ Пантелејмон. Они су мученички окончали свој живот у периоду веома временски блиском Византији. Верујући су се обраћали управо заступништву ових светитеља.

У рановизантијском периоду сва одговорност за процес лечења у болницама лежала је на главном лекару. Главни лекар је имао помоћнике – руководиоце и администраторе. Својеврсни управници у пансионима обично су били представници свештенства. Одређивали су на дужност, као по правилу, од стране оснивача ове или оне медицинске установе, а понекад и указом самог императора. Међутим, најчешће их је одређивао локални архијереј (таква пракса већ је постојала у III веку).

Касније је дужност управитеља пансиона постала толико престижна да су је заузимали само добро стојећи људи на веома високом степеницама хијерархијске лествице. У IX веку управитељи болничких пансиона почели су да примају титулу „спафарија” (то јест оног који стоји у личној гарди императора).

Споменимо још једну познату медицинску установу тог времена – Пансион Самсона (V – почетак VI века). Пансион се налазио близу храма Свете Софије Константинопољске. Организатор и градитељ ове болнице био је неки лекар Самсон. Бесплатно је лечио људе и свој лични дом преуредио у лечилиште. Управо је Самсон излечио од озбиљне болести императора Јустинијана, који је у знак захвалности изградио ново здање за болницу и издвојио велика средства за њено издржавање. Говорећи савременим језиком, појединачна иницијатива одмах је примила државно (императорско) финансирање. После Самсонове смрти управнике ове болнице одређивала је патријаршија, и сваке године (све до X века) служила се Божанствена Литургија у његов спомен.

Када је за време немира у Константинопољу 532. године болница изгорела, поново су је обновили средствима државне благајне. Сам император одредио је средства за финансирање болнице. По истом систему радиле су друге познате болнице – Свете Ирине у околини Константинопоља, Евулско лечилиште и друге. Управници ових болница увек су присуствовали у својству почасних гостију на свим императорским слављима.

У XII веку државне болнице постају место узимања медицинске помоћи на постојаној основи за све грађане. Постојали су и дворски лекари. На пример, када се разболео император Алексије Комнин, дворски лекар Јован организује транспорт болесника из дворца у Манган, рејон Константинопоља где се налазила болница.

Име императора Јована Комнина II везано је за оснивање једне од најпознатијих лекарских установа Византије. Године 1136. Јован и његова супруга Ирина основали су у Константинопољу манастир Спас Сведржитељ, у чији је комплекс улазила и болница, која је постала велики медицински центар тога времена. Сазнајемо о систему њеног рада (а то је XII век) из манастирског устава. Можемо са уверењем рећи да је то била најуниверзалнија установа средњег века. Ктитор или организатор болнице – император Јован II – изградио је комплекс здања, која су заправо укључивала манастирске грађевине, породичну гробницу императора, старачки дом, лепрозорију и, на крају крајева, болницу. Према установљеном уставу, филантропске установе су биле дужне да раде под контролом савета, на чијем је челу био игуман. Сви расходи покривали су се од процента почетног капитала. Болница Спас Сведржитељ је била независна од императорског финансирања и радила је као финансијски аутономна јединица уз придржавање свих одговарајућих закона XII столећа.

Император Јован је више пута истакао да је новостворени манастир обавеза благодарности Богу за помоћ у решавању унутрашњих и спољашњих проблема Империје. Монарх је сматрао за најбољу благодарност Богу да твори дела милосрђа – да гради сиротишта, лепрозорије, болнице. Због његове вере биће му опроштени многи греси.

Устав манастира и свих медицинских установа смештених на његовој територији био је написан од стране самог императора. Устав служи као предивна илустрација система рада болнице у Византији.

У то време већ су постојала специјална одељења, постојао је попис сарадника. Упознавајући се са Уставом манастира Спас Сведржитељ можемо конкретно представити целокупан систем рада болнице 1136. године. Читамо да је у ксенону било пет сала по 50 кревета, одељења хирургије, офталмологије, гастроентерологије, гинекологије (по 12 кревета у палати) и два одељења за остале болести.

За екстремне случајеве предвиђао се један лежај у одељењу и шест специјално уређених за тешке непокретне болеснике. Шта је по себи представљао „лежај”? Кревет са платненом сламнатом простирком и сламарицом, три покривача – такозване „иосникије”, исплетене од козије вуне. Зими су у болници радили грејачи. Постојали су заједнички тоалети. Функционисала је

бањска соба, коју је било могуће користити толико пута у недељи, колико ја лекар сматрао потребним, полазећи од карактера обољења. У Уставу се прописивало све неопходно за издржавање свих просторија и служби. У обавезе особља болнице улазило је обезбеђивање сиромашних болесника или тешко оболелих новом одећом током целог периода њиховог лечења. Лична одећа сваког болесника приликом пријема одним се, прала и пеглала. Болесник је узимао своју одећу по отпуста из болнице. Само су сиромашни грађани могли и после

основна специјалиста-асистента и још толико помоћника. Током једног месеца двојица главних лекара дужни су били да сваког дана посматрају болесне, прате ток лечења и исправљају грешке, ако су постојале. У обавезу лекара такође је улазило пратити квалитет хлеба и свакодневне порције болесника. Приликом пријема тешко оболелих дежурни лекар је био дужан да припреми детаљан извештај управитељу о стању болесника. Према распореду управитеља одређивао се стални лекар, на којем је лежала одговорност за лечење.

Устав је одређивао и исплату свим категоријама службеника. Плата је била нешто виша од средње. Управници одељења били су подељени на две групе и мењали су се сваког месеца. Треба рећи да се само њима дозвољавало да се баве посебном праксом у време слободно од рада у болници. То је за њих била додатна зарада. Овим лекарима су се обраћали, зато што су радили у познатој болници. Напротив, лекарима је било строго забрањено да се у периоду њиховог рада у манастирској болници баве посебном праксом изван зидина болнице у периоду њиховог рада.

Поред управитеља у болничким собама непосредно са лекарима радио је, како би то данас рекли, научни руководилац. У његову обавезу улазило је обучавање младих лекара лекарском умећу. За свој рад је, природно, добијао новац, храну итд. На челу болнице био је „носител” – чија је дужност слична данашњем управнику. Касније се ова дужност називала „ксенодох” – командант. Овај администратор се заједно са главним лекаром бавио обезбеђивањем испорука свега неопходног за функционисање болнице.

отпуста узимати државну одећу. Интересантно је приметити да су се сва одећа, све сламарице, покривачи и јастуци једном годишње мењали за нове. Од свег иметка који се мењао, део који је сачуван у добром стању, користио се, али се велики део раздељивао сиромашним становницима града на коришћење.

У болници је радила апотека, постојале су и специјалне просторије за медицинско особље. Овде су радили људи најразличитијих професија: фармацеути, куvari, санитарци, стража. Двојица лекара руководила су научним радом болнице, сваки по месец дана. Контролисали су исправност дијагноза и пратили исправност терапија. Лекари и њихови асистенти задржавали су се изван болничких соба болнице. На свако мушко одељење предвиђена су двојица додатних лекара, тројица основних специјалиста-асистената, двојица резервних асистената и два медицинска брата.

У женским болничким собама радила су три лекара (два мушкарца и једна жена), четири специјалиста-асистента (жене), два асистента (жене) и две медицинске сестре. Радила су још четири лекара (два терапеута и два хирурга) у пријемном одељењу. Овде су радила четири

У болници су радила четири фармацеута (један главни и три обична), уз њих су радила још двојица помоћника. Постојале су дужности болничког стражара, било је пет праља, један човек је одговарао за непрестано достављање вреле воде, радила су двојица куvara, двојица пекара, млинар и коњушар. Коњушар се бринуо о коњима лекара и помагао у воденици. Имали су свог вратара и снабдевача. За болницу су утврђена тројица свештеника: два јереја исповедала су тешке болеснике и оне на самрти, један је вршио опела. Уз ове свештенике постојао је чтец црквених текстова и четворица копача гробова. И последња дужност у болници – чистачи.

Манастирски Устав је одређивао чак и порцију obroка за сваког болесника, новчану помоћ коју је болесник био дужан да прими, а такође порције службеника, медицинске браће, помоћника и сл. Строго се пратила лична хигијена болесника – одговорност за то лежала је на особљу. Болесницима су морали обезбедити све што је неопходно: умиваонике, пешкире итд. Посебна пажња одвајала се на чистоћу посуда у просторијама за исхрану.

Управник и главни лекар су, поред новца, добијали производе и све неопходно за обезбеђивање делатности болнице. Сви радници болнице примали су зарађену плату сагласно дужности и у складу са у Уставу установљеним износом награде.

Упознавши се са уставом болнице Спас Сведржитељ можемо судити о прецизној организацији рада болничког комплекса. Што се тиче резултата лечења, забележени су и случајеви чудесних исцељења после молебана светима. У целини су коришћене најразличитије методе лечења, засноване на научним достигнућима медицине тог времена.

Традиција медицинског и болничког дела, чији је темељ положен за време династије Комнена, била је настављена за време владавине династије Палеолога. Из историјских сведочанстава, према резултатима археолошких ископавања, изучавајући трагове тога времена, можемо судити да је постојало више од 50 сличних болница. Не можемо тврдити да су све болнице биле на таквом нивоу, као што је болница при манастиру Спаса Сведржитеља, али са уверењем можемо рећи да су византијске болнице радиле према конкретном плану, и њихова се делатност строго контролисала. Сви до нас доспели Устави манастира пружају упечатљиву слику организације болничког дела.

Изучавајући историју византијских болница видимо да су се хармонично спајали хришћанско милосрђе и научна медицина. Награде за свој труд лекари су примали или непосредно од пацијената, или, ако су радили у болницама – од државе, од заједнице. Лекари су примали награде како у новцу, тако и у прехрамбеним производима. Такође су могли примати од својих болесника награду, која је носила назив „Агапе”, то јест тако је називан поклон из љубави према доктору. Размера зарађене плате лекара регулисана је одговарајућим тачкама у уставима или специјалним указом императора.

Хирурги у болницама Византије обављали су изузетно префињене и сложене операције. У X веку хирурзи Константинопоља покушали су да раздвоје децу – сијамске близанце, која су доведена из Јерменије. Један од близанаца је умро, лекари су ампутирали онај део који је сједињавао близанце. Али након три дана умро је и други близанац. У рукописима Јована Скилице сачувана је минијатура ове операције.

У другим писаним сведочанствима налазимо опис специјалних шавова приликом лечења проширења вена (код Оривасија), опис методике лечења препонске киле, катаракте, малокрвности, описа трахеотомije (Павле Егинит), опис флегмоне и њеног утицаја на стање човека (код Василија Великог). У рукописима налазимо опис лечења нефритиса, вртоглавице, епилепсије, других болести и, наравно, много података о свим могућим фитотерапијама и лековитом биљу.

Арапи су систематично преводили са грчког на арапски, поред свега осталог, и трактате византијских лекара, углавном су преводили Оривасија и Павла Егинита. Ови радови су касније били преведени на латински језик и постали основни извор знања за развој европске медицине. Издање превода радова византијских лекара објављено је у Лајпцигу, у Оксфорду и другим научним центрима Европе.

Византијској империји су биле потребне – у складу са потребама њених житеља – одговарајуће плаћене установе и лекари. Притом је град био свестан важности

и потребе лекара, био је свестан њиховог социјалног значаја. Зато су лекаре награђивали и давали им многе привилегије.

Скупа са тим, византијско законодавство одређивало је и кривичну одговорност лекара, како мушкараца, тако и жена. Предвиђене су различите казне. Све је зависило од оштећења здравља, које је било нанесено пацијенту, од социјалног положаја пострадаога болесника и квалификације лекара. Кривицу лекара одређивала је судска медицина. Казне су биле најразличитије: од просте новчане казне до појединачне или потпуне конфискације имовине. Примењивала се и јавна осуда аморалног поступка лекара. То је протицало овако: лекара су водили градом, био је дужан да у рукама држи посуду за мокраћу и подвргава се општем исмевању публице. Још један вид кажњавања – доживотни принудни рад у руднику. У најређим случајевима лекара су могли да осуде на смрт – у том случају су га пробадали мачем.

Упознајући се са организационим системом очувања здравља у Византији, видимо мноштво вредности и примамо јединствено искуство. У Византији се систем очувања здравља становништва први пут у историји заснивао на принципу љубави према човеку и обухватао је апсолутно све слојеве становништва. Овај систем на почетку су разрађивали Црква и манастири. У суштини се ослањао на богато финансирање из државног буџета, а такође је имао подршку државних лекарских установа. Треба рећи да су жене користиле једнака права у медицини. Другим речима, поражава нас организација очувања здравља и њен развој у хиљадугодишњој историји Византије, која је вишеструко превазилазила по свом нивоу све што је постојало у овој области у другим земљама. И још, о чему треба рећи – поражава лично интересовање императора и чланова њихових породица за стање здравствене заштите у земљи.

Благочестиви народ обраћао се светим угодницима за молитвену помоћ. То, међутим, није сметало да се паралелно развија медицинска наука, да се омогући њен прогрес. Лекари су, као што смо већ рекли, имали веома висок социјални положај у друштву и високе зараде. Али они су, као што видимо, носили и огромну одговорност, кажњавани су уколико су нарушили заклетву лекара или се хладно односили према својим обавезама.

Византија је јединствена појава средњег века. Немогуће је проценити оно што је Византија дала људској историји. Византија је спој, преплитање православне хришћанске вере, старогрчке културе и римског права. Сва три саставна дела не само да су била сачувана, него и преображена, развијена и у савршеном виду предана оном ко је желео да усвоји ово искуство. Током своје хиљадугодишње историје Византија је искусила светску славу, али и понижавање и неприхватање других народа.

Током десет векова Византија је била, можемо рећи, колевка човечанске културе. Била је понижена и оклеветана од стране непријатеља и издата од стране пријатеља. Ова славна империја, као и Господ наш, смирила се до краја и у коначном исходу прихватила мученичку кончину. Али основе њеног живота и њене вредности остају да живе у вековима, и она је спремна да се јави, као Сам Господ, свима онима који јој се обраћају и приближавају искрено, с љубављу и без предубеђења.

Свети Оци на српском

БЕСЕДА СВЕТОГ ГРИГОРИЈА ЧУДОТВОРЦА, ЕПИСКОПА НЕОКЕСАРИЈСКОГ О БОЖИЈОЈ НЕСТРАДАЛНОСТИ И ЊЕГОВОЈ СТРАДАЛНОСТИ

Овај значајан текст ране патристике превео је са сиријског језика, на којем је сачуван, и коментарима опремио др Бошко Ерић, доцент Православног богословског факултета Светог Василија Острошког Универзитета у Источном Сарајеву

У едицији *Хришћанско наслеђе* коју покреће Православни богословски факултет Светог Василија Острошког у Фочи добили смо могућност да се на нашем језику упознамо са *Беседом Мар Григорија Великог Теопомпу: О Божијој нестрадалности и Његовој страдалности*. Аутор *Беседе* у црквеном Предању и патролошкој науци препознатљивији је по одредницама Чудотворац и епископ Неокесарије у Понту који је живео од друге деценије трећег века (210-213) до времена римског цара Аурелијана (270-275). Преводилац *Беседе* као најважнију биографску чињеницу о Светом Григорију истиче да је био најватренији непосредни Оригенов ученик, највећи мисионар III века и први светитељ Цркве који је окарактерисан као чудотворац. Елементе за животопис налазимо и у аутобиографском спису *Речи захвалности*, али највише у једној беседи Светог Григорија Ниског насталој око 380. године која је послужила као предложак за каснија житија Светог Григорија Чудотворца. Централно место у беседи Светог Григорија Ниског о епископу неокесаријском имају његова чудотворна дела и поређења са личностима Светог Писма, Авраамом, Мојсијем, Јосифом, Исусом Навином, Илијом, Јелисејем, Самуилом и апостолом Петром, уз увођење епитета Велики.

Разматрајући аутентичност *Беседе о Божијој нестрадалности и Његовој страдалности*, Бошко Ерић, након навођења више коментара меродавних патролога, закључује да „дело *Теопомпу* треба и даље сматрати аутентичним делом Светог Григорија Чудотворца, али са свешћу да постоје критике ове тезе од [појединих аутора] које не треба занемаривати“.

Беседа Светог Григорија Чудотворца преведена је на основу сиријског текста из Paul de Legarde, *Analecta syriaca* (Leipzig: G. V. Teubner, 1858), уз увид у издање на сиријском у Joannes Baptista card. Pitra, *Analecta sacra spicilegio Solesmensi*, tom. IV, Patres Antenicani (Parisii: Ex public Galliarum typographeo, 1883) и у латински превод у овој књизи Пола Мартина. Очекивано, Ерић је консултовао и руски, енглески и италијански превод. Сва ова издања потичу из сиријског рукописа из 562. године.

Мада се као превод на сиријски нашао у антихалкидонском зборнику, текст је несумњиво православан. Његов садржај преводилац сагледава на следећи начин: „Спис је у дијалошкој форми и обрађује тему страдања нестрадалног Бога (Логоса). Први део акценат ставља на слободу Божје воље, то јест да је Бог апсолутно слободан и да није ограничен својом нестрадалном природом. Следећи одељци одговарају на питање односа Бога и страдања, то јест како правилно разумети то што Бог учествује у људским страдањима и да не треба

Његова страдања схватити на тај начин да је Он ради нешто што Му не приличи, или да су она имала власт над Њим у било ком тренутку. Наредни део акценат ставља на одлуку Божју да страда и на узвишеност тог чина. Последњи део говори о чињеници да је Исус, Цар свега, заиста дошао и страдао, а остао Бог, да би спасао људе“.

Научници коју су проучавали *Теопомпу* Григорија Неокесаријског истичу његову мисионарску природу, на пример и због тога што се дискретно и алузијама позива на Свето Писмо, јер директни цитати не би имали никакву посебну тежину за оне који нису верници и којима Свето Писмо није ауторитет. Приређивач и преводилац, свестан да савременом читаоцу није лако да усвоји специфичан контекст времена (антика) и места (Сирија) настанка *Беседе*, на то више пута скреће пажњу и инсистира да се текст може боље разумети ако се обрати пажња на одговарајуће коментаре којима је превод снабдевен.

О апологетском и мисионарском карактеру дијалошке *Беседе о Божијој нестрадалности и Његовој страдалности*, односно њеном теолошком садржају, Бошко Ерић суд доноси на основу последњег одељка који гласи: „Дође, стога, о блажени, дође Исус, Онај који јесте

Цар свега, да излечи тешка страдања синова човечијих као [Онај који је] најблаженији и обилује добротама. Он у Себи како [увек] јесте [тако и] остаде и страдања беху уништена Његовом нестрадалношћу као што светлост би спутана тама. Дође, дакле, дође журећи и блаженима и испуњеним добрима начини [људе] и уместо смртних бесмртнима, блажени који јесу у сваком времену, обновљени пресаздани. Њему слава, Цару славном у векове. Амин“. Имајући у виду да је Свети Григорије Неокесаријски оберазовање стицао код Оригена, Ерић и наведени пасус разматра у контексту његових идеја: „Овај пасус је у исто време нешто што подсећа на Оригенову аргументацију о томе да је Бог дошао да би нас спасао и да је то једно величанствено дело, али у исто време овај пасус показује и разлику у односу на Оригена који се не задржава на овоме него додаје и разликовање Божанства и човештва у Христу“. А објашњење зашто се Свети Григорије Чудотворац удаљава од Оригена налазимо у његовим речима да они који су слушали Оригена нису постајали Оригенови следбеници него да их је упућивао да буду следбеници Бога, да се вежу за Бога и пророке... учио их је ширини мисли.

Иначе, о томе да је спис *Теопмпу* православне провенцијације говорили су угледни патролози, владика Атанасије Јеввтић, Стилијан Пападопулос, Себастијан Брок. Анри Крузел сматра је аутор заиста Оригенов ученик који је развио оно што је научио од учитеља и да су све теме сагласне идејама трећег века.

Због тога што су на нашем језику ретка дела ранохришћанске литературе, нарочито са сиријског језика, и то свестрано и критички коментарисана као у овом случају, истичемо и неколико биографских и библиографских података о Бошку Ерићу који је, очигледно, ваљано превео и неопходним коментарима опремио *Беседу Мар Григорија Великог Теопмпу о Божјијој нестрадалности и Његовој страдалности*. Након окончања школовања у Богословији Светог Јована Златоустог у Крагујевцу и завршетка основних студија на Православном богословском факултету Универзитета у Београду (2010), одлази на постдипломску специјализацију у Швајцарску где слуша и полаже испите на Католичком богословском факултету Универзитета у Фрибургу, на Институту за постдипломске студије Васељенске патријаршије у Шамбезију и на Аутономном богословском факултету Универзитета у Женеви. Специјализацију завршава одбраном рада „Питање оригенизма и Пети васељенски сабор (553)“. Интензивне курсеве сиријског језика похађа у Паризу и Ексу. Докторат је стекао на београдском Православном богословском факултету одбранивши дисертацију *Схватање спасења код сиријакофоних аутора IV века према делима Јакова Афраата, Светог Јефрема Сиријског и Књизи степена*. Као доцент, патрологију предаје на Православном богословском факултету Светог Василија Острошког у Фочи.

И у новијим радовима Бошко Ерић се бави сиријском патрологијом: *Авељево житије писано на сиријском језику: Увод, превод, коментари и осврт на богословље Житија, Нарсајева „Мемра о пресељењу Еноха и Илије“ – увод, превод, анализа и поређење, Мадраше Светог Јефрема Сиријског о Јони и Ниневљанима, Дело владике Атанасија и сиријска патрологија; пример Јакова Серушког.*

Изманија Домника (Коробејникова) КОЛИКО ЉУБАВИ ДАЈЕШ ТОЛИКО И ПРИМАШ

Код Преподобног Исака Сирина постоји једна добра жеља свим хришћанима, и хтела бих да ова жеља поста не и за нас звезда водиља. Свети отац Исаак каже: „Нека уста твоја буду слатка и нека језик твој говори нежно, и тада ће сви људи бити твоји пријатељи“. Дакле, он нас позива да наше беседе и речи, којима се обраћамо једни другима, увек буду испуњене љубављу и утехом. Исконски плод духовног живота – увек је љубав. Ја чак могу да не питам сестре како се моле, какав утисак на њих оставља богослужење. То је и тако очито по њиховим плодовима – плодовима љубави.

Владика Атанасије Лимасолски у једној својој беседи је рекао: „У чему се пројављује наша веза са Богом? Она није у формалностима. То јест, она није у томе да се само држимо форме и да мислимо како смо на тај начин у потпуном поретку. Форма треба да нас води до суштинне. Имати милосрдно срце, бити смирен, снисходљив, кротак, отворен за ближње – то је плод на дрвету вере. Није ли тако? А све остало је лишће: постити без уља, вршити бдења, исповедати се, читати, давати милостињу, држати празнике... Све је то корисно, добро и заиста неопходно, али је све то ипак само лишће дрвета. Код тебе постоји дрво, на њему је добро лишће, и то је добро, али плод дрвета је постати богоподобан и савршен, као што је савршен Отац Небески, постати милостив као што је милостив Отац наш Небески. Ево плода свих дела која ти вршиш“.

И стварно, истински духовног човек, то јест човека који се искрено и ревностно моли, који има љубави према Богу, карактерише и истиче пре свега то на који се начин односи према ближњем.

Са руског превео Горан Дабетић

БИОЕТИКА СМРТИ

Са благословом Његовог преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, књига *Биоетика смрти. Утилитаризам и православље*, протонамесника Драгана Поповића, објављена је у заједничком издању Института за европске студије и Издавачке установе Епархије шумадијске „Каленић“.

Књигу, насталу као „резултат богословског трагања за одговорима на нимало лака и једноставна биоетичка питања у вези са трансплантацијама органа, као дела једне шире биоетичке области свршетка човековог живота“, аутор разврстава у три одвојене целине. „Бавећи се најпре проблемом претпостављене сагласности у контексту *теологије људских права*, а затим и питањем мождане смрти као политичко-идеолошкоим питањем савременог, постмодернистичког света, посматраног из богословске перспективе и, на крају, испитивањем етике утилитаризма Питера Сингера, чији принципи умногоме утврђују секуларну биоетику

– са нарочитим освртом на свршетак човековог живота“, протонамесник Драган Поповић расуђивања на поменуте теме сматра изазовом упућеном „другачијим и/или допуњујућим мишљењима, у циљу дијалогског напредовања у истини која ће нас ослободити, не само од заблуда незнања већ и превара и лажи лукавога“.

Рецензенти књиге су проф. др Јован Бабић, протојереј ставрофор проф. др Зоран Крстић и др Миша Ђурковић.

Из рецензије професора др Јована Бабића:

Манускрипт *Биоетика смрти – Утилитаризам и православље*, аутора протонамесника Драгана Поповића, представља занимљив и информативан преглед текућих расправа о неким од најважнијих питања биоетике. Посебну вредност књиге представља православна перспектива ауторова. Та перспектива инспирише аутора да у својој анализи комбинује теолошки и филозофски приступ, што му широко отвара пут до суштина расправљаних појмова и појава.

Биће то добар прилог расправи која се о овим питањима води, често споро а још чешће острашћено и парцијално. Текст је писан ангажовано и провокативно, искрено и компрехензивно, са богатом грађом и детаљним реферисањем на релевантну литературу. Као што и наслов сугерише, анализира се владајући „јуритички“ наратив који је природна последица владајуће утилитаристичке идеологије у коју се друге, само наизглед несагласне теорије – теорија

„људских права“, феминизам, итд. – савршено уклапају, у декларативно задати циљ максимализације задовољства и среће без стварне референце на базичне појмове идентитета, исправности, смисла и дугорочне вредности. Зато је анализа појмова „живот“, „смрт“, „личност“, „тело“, „аутономија“ и многих других, битна. У њој се, и директно мада више индиректно, сугерише да су садржаји тих појмова, стварност на коју се они односе, несводиви на димензију социјалног конструктивизма, на релативност „права на срећу“ оних који се ту случајно затекну и који онда своју стварност стичу у процесу легитимисања у њеном правном изразу (који онда важећу артикулацију привилегија у дистрибуцији микродруштвене моћи дефинише као „права“, без икаквог повезивања са перспективом прошлог и будућег времена. У томе видим стварну вредност аргументације коју садржи ова књига. У томе се садржи и њена не само потенцијална вредност да допринесе не само анализи важних појмова којима се бави него и да покаже како су толеранција и објективност услови за коначни квалитет и аргумената који се понуде и одлука који се на основу тих аргумената донесу. Важно је да се о овим стварима, стварима живота и смрти, и вредности једног и другог, пише и расправља, нарочито зато што се о тим стварима одлучује, и доносе чак закони, а да пре тога суштине тих ствари нису адекватно простудирани. Ова књига ће бити добар, можда и важан, прилог тој расправи и свакако заслужује да буде штампана.

У Београду, 24. јануара 2022.

МАНАСТИР ПАНАГИЈА СУМЕЛА

Манастир Панагија Сумела (Сумелски манастир), изграђен крајем IV или почетком V века, смештен је на територији савременог турског града Трабзона, на обали Црног мора, и сматра се не само једним од најстаријих православних манастира у свету, него и најнепрístupачнијим.

Упркос томе, манастир сваке године посећује мноштво ходочасника из Грчке, Русије, Молдавије, Украјине, Белорусије. Осим тога, и туристи из других земаља света који исповедају католицизам, ислам и будизам маштају да дођу до овог светог места, изграђеног у кречној стени. Нема ничег чудног што је ово свето место привлачило толику пажњу, јер се од момента оснивања до 1923. године, унутар његових зидина чувала једна од најзначајнијих и највреднијих светиња – икона Богородице Панагија Сумела.

Постоји старо предање да је чудотворну икону, на којој је изображена Мати Спаситеља целог човечанства, насликао Свети апостол Лука. За оне који нису упознати с православном вером треба појаснити да је Свети Лука аутор једног од четири Јеванђеља, а такође се сматра првим иконописцем. Осим тога, Свети Лука је признат у православној вери као покровитељ живописаца и лекара. Свети Лука је подарио нашем свету неколико чудотворних икона с изображењем Богородице, које се поштују не само међу православним верницима, него и међу католицима. Све горе набројано истовремено објашњава због чега манастир Панагија Сумела у Турској ужива тако велико поштовање.

На велику жалост, у наше време манастир више не може да задиви ходочасника богатим унутрашњим инвентаром, потресним фрескама и орнаментима: много тога је уништено због неумољивог тока времена, а нешто је било и намерно разрушено и избрисано од стране вандала и фанатичних исламиста. Уосталом, таква однос према манастиру Панагија Сумели почео је тек крајем XIX века. До тог времена је православни

храм, у којем су монаси уносили своје молитве Богу, Деви Марији и светима, имао не само огроман утицај, него чак није био дирнут од војника Османске империје, када су успели да освоје територију савременог Трабзона. Међутим, историја уздицања и процвата манастира, исто као и његов значај за савремени свет, заслужују да се на њима подробније зауставимо. Знамо да је изградња манастира Панагија Сумела у Турској почела већ након 386. године од доласка Спаситеља у наш свет.

Изградња манастира Панагија Сумела

Према летописима сачуваним до наших дана можемо начинити одређени закључак – манастир Панагија Сумела је био основан од стране двојице монаха: Варнаве и Софронија. Управо се овој двојници православних јавила Мајка Божија, која је рекла да им предстоји набавити икону са њеним ликом, коју је насликао Свети Лука, и пренети је у тешко доступно место на планини Мела, и тамо започети изградњу манастира. Овде треба рећи да је манастир Панагија Сумела смештен на висини нешто већој од триста метара од нивоа мора и уклесан у кречној стени.

Икона Панагија Сумела, коју је насликао Свети Лука, у она далека времена чувана је у Тиви. После сведочења монаха о јављању Пресвете Богородице, свештеници из храма који се налази на територији Велике Панагије, предали су светињу Варнави и Софронију. Године 386. двојица православних хришћана су се с великим тешкоћама попели на планинске литице и тамо основали манастир.

У то време Трапезунтом (сада Трабзоном) је владао Августалије Кортикије. Природно, два човека, без обзира на њихову безграничну љубав према Богу, нису могла да исклешу сопственим снагама у стени огроман манастир. Сагласно предањима, непроцењиву помоћ су им указали монаси из манастира изграђеног на планини

Завулон, у част Јована Претече. До тог момента свештени храм, изграђен у част светитеља који је крстио самог Исуса Христа и који је примио страшну смрт, имао је утицаја на околину и, што не чуди, поседовао је огромна средства. Благодарећи његовој помоћи започиње подизање цркава на стени планине Мела. Узгред, као потврда томе да је изградња манастира Сумела била започета средствима и радном снагом из манастира Јована Претече служе документи сагласно којима се до 1800. године из православне светиње, где се чувала икона насликана од Светог Луке, на планину Завулон у знак благодарности сваких седам година слала мула, стара седам година, и сваке године по педесет огромних сасуда напуњених јелејем и воском.

У садашње време постоје неоспорне чињенице које говоре о томе да су на почетку на планини Мела Варнава и Софроније изградили цркву Архистратига Михаила. Укупно је на територији Сумелског манастира три цркве, друга је била изграђена у част Мајке Божије, а трећа је посвећена равноапостолним цару Константину и царици Јелени. Природно, сви ови свети су међу најпоштованијим у православљу, међутим до овог часа остаје загонетка због чега монаси нису као прву подигли цркву у част Пресвете Богородице, јер се управо она јавила Варнави и Софронију и заповедила им да оснују манастир у њену част. Многи научници су више пута спроводили различита истраживања докумената, а такође самог манастира Панагија Сумела, и сви једногласно тврде: прва је била изграђена црква у част Архистратига Михаила. Одговор на питање: „Шта је заправо утицало на одлуку монаха да не исклешу најпре цркву посвећену Пресветој Богородици?“, највероватније неће бити нађен.

Гласина о новом Сумелском манастиру, у којем се чува непроцењива хришћанска светиња, брзо се проширила практично по целој Европи. Хиљаде ходочасника устремило се ка овом светом месту, да би се поклонило икони под називом Панагија Сумела. Овакав прилив православних хришћана приморао је монахе да још за време изградње последње цркве почну подизање гостопримнице, у којој би се могли сместити верници. То је било само прво здање за ходочаснике, касније су служитељи Сумелског манастира издавали наређења о изградњи нових гостинских домова. Притом треба споменути да су све просторије без изузетка исклесане непосредно у стени и, без обзира на то што се она састојала првенствено од кречњака, градитељи су улагали дивовске напоре за проширење манастира.

Историја Сумелског манастира

Као што смо већ рекли, манастир на планини Мела је још пре довршетка изградње постао место поклоњења православних хришћана. Међутим, историја показује да је монасима преостало да ипак преживе нападе варвара и вандала. Захваљујући томе што су три цркве, службене просторије и гостопримнице смештене на тешко приступачном месту, плачке, су се ретко дешавале. До наших дана доспело је сведочанство о разбојничком нападу на Сумелски манастир крајем VI века. Тада су практично све драгоцености из манастира однели вандала, чудом је остала нетакнута само икона коју је насликао Свети Лука и неки други предмети. Чудом, а како другачије, ако је реч о чудотворној икони? Уосталом, разбојнике је увек интересовао пре свега племенити метал, а за све остало су сматрали да не заслужује пажњу. Већ 644. године у манастир Панагија Сумела долазе нови монаси, који су га за рекордно кратко време обновили и учинили погодним за посете ходочасника.

Највећи процват манастир, исклесан у стени планине Мела, достиже за време владавине династије Комнина. Они су имали безграничну власт не само над Трапезунтом, него и у одређеним интервалима над целом огромном византијском империјом. Сваки владар из ове династије сматрао је својом дужношћу да буде покровитељ манастира, у којем се чувала света реликвија, коју је насликао сведок земаљског живота Исуса Христа, и који су свакодневно посећивали многобројни ходочасници из далеких земаља.

Огроман допринос у развоју и процвату Сумелског манастира дали су цар Јован II, његов син, унук и праунук. По царевом указу, манастирусу били дарована 24 села и око 40 невеликих насебина, од којих су приходи одлазили моансима за подизање зидова тврђаве, монашких келија и других грађевина. Осим тога, манастир је примио од праунука Јована II, који је владао од 1349. до 1390. године, готово 1370 (!) привилегија. Монаси нису заборавили ово милосрђе и непосредно над улазом у главну цркву поставили су натпис, заправо песму у којој су се прослављала дела Алексеја III и његов непроцењиви допринос у ширењу по свету православне вере. Ову песму је било могуће прочитати до XVII века, потом ју је време заувек избрисало са кречне стене.

Задивљујуће је да чак и након што су Трапезунт и њему припадајуће земље прешле у састав Османске империје, православни манастир је наставио да цвета. Један од султана потписао је указ у коме се говорило

да монаси Сумелског манастира, у којем се чувала светиња православног света Панагија Сумела, имају право на пуну слободу и привилегије, остављене им још у време династије Комнина. Још више, султан Селим I и сви његови потомци који су, природно, исповедали ислам, непрестано су даривали манастир и чак покрили бакром куполу главне цркве. Унук Селима I одлучује да је бакар недовољно племенит метал за такво свето место и наређује да га промене чистим сребром.

Не може се дати просто објашњење чиме су се руководили владари Османске империје када су показивали такву бригу о манастиру који није имао никакве везе са њиховом вером. Истина, монаси су замолили султана да одустане од покривања крова сребром. Напросто су се бојали да ће такво огромно богатство пре или касније довести до напада разбојника.

Процват Сумелског манастира, који се налази на територији данашње Турске, трајао је до XIX века! Васељенски патријархат 1863. године у потпуности лишава манастир Панагија Сумела свих његових поседа и привилегија. Ходочасници који су се поклањали икони коју је насликао Свети Лука, дочекали су с неодобравањем овај указ и патријархат је, стрепећи од бурних протеста, у журби повукао своју одлуку. Међутим, након тридесет девет година излази нови указ, који је на крају крајева постао коначан. За Сумелски манастир наступају тешка времена: за време крвавих сукоба током Првог светског рата војници су принудили монахе да напусте зидине некада моћног и утицајног православног манастира. Избезумљени од гнева, Турци су продрли у манастир. Они су, заборавивши на то да је чак и у временима Османске империје манастир задржао поштовање, стали да разбијају све што је било могуће. Практично су у потпуности биле уништене фреске, а на изображењима која нису успели да избришу, светима су вадили очи.

Манастир Панагија Сумела – свето место за ходочаснике

Без обзира на то што су Турци практично опљачкали и уништили унутрашњи инвентар манастира, нису ус-

пели да присвоје икону Панагија Сумела. Док су Турци јуришали на утврђене зидине, монаси су закопали свету реликвију. Тек се 1923. године један монах одлучио на подвиг: ископао је икону и пренео је на Атон. Једном речју, чудотворна икона Панагија Сумела постоји и у наше дане, као и манастир смештен на триста метара изнад нивоа мора. Икона Мајке Божије, коју је насликао Свети Лука, чува се у Грчкој, у специјално изграђеном светилишту у граду Науса. Манастир, исклесан у стени још у IV веку према упутству Варнаве и Софронија, стоји на свом месту. Истина, савремени ходочасници и туристи више не могу да се наслађују јединственим и прелепим унутрашњим уређењем и велелепним фрескописом зидова и таваница. Као што смо већ рекли, много тога је уништено од стране Турака за време Првог светског рата. Међутим, три цркве, гостопримнице и монашке келије као и раније можемо погледати: њих нису могли да униште, зато што нису сазидане од камена или цигле, већ су исклесане непосредно у стени.

Како посетити манастир Панагија Сумела у Турској? Ово питање постављају многи савремени православни хришћани. У овоме нема ничег компликованог, довољно је отићи у Турску и пријавити се на екскурзију до места где се током готово петнаест столећа чувала икона коју је насликао Свети Лука. Међутим, треба напоменути да пут до манастира није лак: никаквих успињача и других савремених технолошких новина тамо нема.

До овог светог места доспева се преко тврдих стена. Међутим, овако сложена маршрута ипак треба победити. Јер, по речима људи којима се посрећило да пребивају у Сумелском манастиру, тамо на сваког силази благодат Божија и осећање озарености необјашњиво речима. Почевши од 15. августа 2010. године, на молбу Васељенског патријарха, који је у своје време лишио православног манастир у Трапезунту (савременом Трабзону) свих привилегија, служи се Света Литургија на дан Успења Пресвете Богородице. Узгред, 18. августа је прихваћено да се поштује спомен на Варнаву и Софронија, чијим је напорима у древна времена био основан манастир Панагија Сумела.

Превео са руског Горан Дабетић

ВАРЗАРЕШТСКИ ЖЕНСКИ МОНАСТИР У МОЛДАВИЈИ

Ова обитељ је основана 1420. године. Први пут се спомиње као Кишно-Варзарештски 25. априла 1420. године у повељи молдавског господара Александра Доброг бојарину Вени. У тој повељи се говори о ктитору манастира, неком Варзару. Сагласно овој повељи, Вени се предаје у посед земља која је раније припадала манастирској обитељи.

У XVII веку више пута су је разарали Татари и Турци. Године 1770. трудом свештеника Власија Мекерескуа (касније је примио постриг под именом Варлаам) и његовог сина, протојереја Константина, Варзарештски манастир је био обновљен као скит. Године 1796. изграђена је дрвена црква на каменом темељу старе цркве у име Светог Великомученика Димитрија Солунског. Житељи Варзарештског манастира на челу са јеромонахом Варлаамом (Мекереску) обновили су Хинковски манастир у име Великомученице Параскеве Петке. Од момента оснивања до освајања Бесарабије од турске војске почетком XVI века, Варзарештски манастир се налазио под јурисдикцијом Молдавске митрополије, затим у Проилавској митрополији Константинопољског патријархата, од 1792. године у саставу Молдо-Влашке митрополије РП, а од 1813. године припада Кишињевској епархији Руске Православне Цркве.

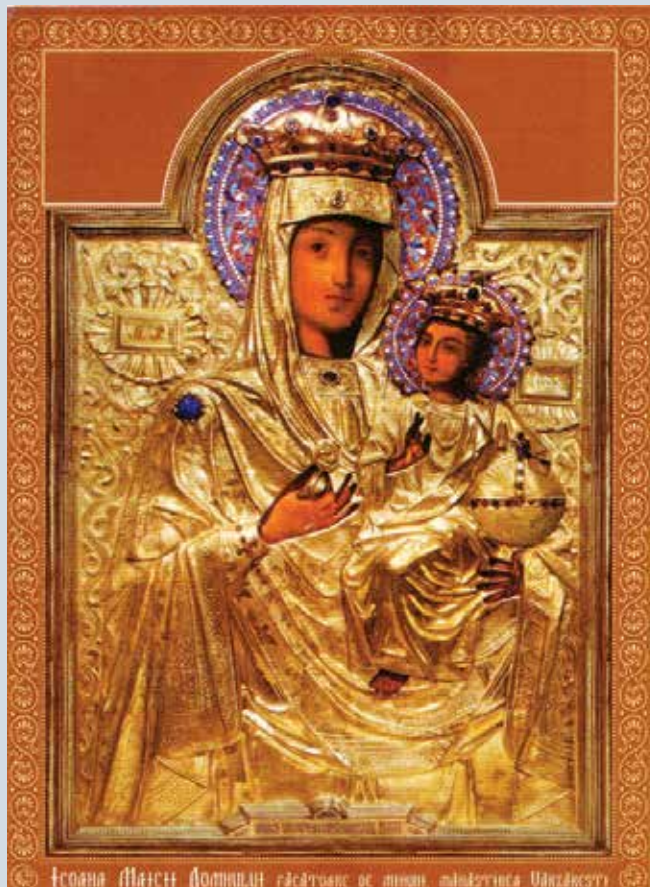
У првој деценији XIX века у Варзарештском манастиру живели су архимандрит Виктор и један монах, а 1815. године скит је био претворен у женски. У њега су се уселиле монахиње Косоуцког манастира, а настојатељица је постала монахиња Синклитија. Године 1840.

из Рудјанског женског скита у Варзарештски манастир била је пренесена локално поштована чудотворна икона Мајке Божије, касније названа „Варзарештска“; године 1846. Варзарештском манастиру био је приписан Рудјански скит. Године 1863. у Варзарештском манастиру изграђен је камена Димитријевска саборна црква у стилу класицизма, 1868. године подигнута је зимска црква у част Рођења Пресвете Богородице, звонара; постојале су и зграде за сестринство са трпезаријом и кућицом у дворишту. Године 1872. при Варзарештском манастиру отворена је црквенопарохијска школа и болница за монахе. Године 1908. у обитељи је било 28 монахиња и 52 послушнице, 1917. године – 40 монахиња и 67 послушница. Године 1903. манастир је поседовао 190 десетина земље, 1908. године – 206 десетина шуме.

Године 1934. део сестара Варзарештског манастира на челу с инокињом Зинаидом (Терзиогло) био је премештен у одески манастир Светог Арханђела Михаила. Око 1959. године манастир је био затворен, а његове житељке расељене.

Године 1990. манастир је обновљен, подигнуто је двоспратно здање, економске зграде. Лети се богослужења обављају у Светодимитријевској саборној цркви, зими – у цркви Рођења Пресвете Богородице. Главна светиња, Варзарештска икона Мајке Божије, налази се у Светодимитријевској саборној цркви. Априла 2005. године у Варзарештском манастиру живи 28 сестара; настојатељица је игуманија Георгија (Плечинте).

Предео са руског Горан Дабетић

Предео са руског Горан Дабетић

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

Његово преосвеиштво Епископ шумадијски Господин Јован благоизволео је у периоду од 1. децембра 2021. године до 31. јануара 2022. године:

Одликovati:

Ордеиом Светих мученика крагујевачких I степена Ратка Стевановића из Јагодине.

Ордеиом Вожда Карађорђа Мирослава Ђорђевића из Јагодине; Владана Миленковића из Ковачевца; Хаци Страхињу Стојковића из Ковачевца.

Архијерејском граматом признања

Негована Михајловића из Винораче; Стојана Михајловића из Винораче; Милидера Гајића из Јагодине; Светислава Јовановића из Јагодине; Драгана Николића из Јагодине; Мирослава Стојковића из Јагодине; Александра Петровића из Јагодине.

Архијерејском граматом захвалности

Породицу Цветановић из Крагујевца; Драгана Михајловића из Јагодине; Андреја Митровића из Ковачевца.

Архијерејском захвалницом

Сашу Настића из Врановца; Миодрага Марковића из Јагодине; Немању Кременовића из Рајковца.

Разрешиити:

Протојереја Митра Ђурића, привременог пароха вучковичко-брњичке парохије при храму Покрова Пресвете Богородице у Вучковици, даље дужности привременог пароха односно парохије, Архијерејско намесништво крагујевачко.

СЛУЖЕЊА ПРИЈЕМИ И ПОСЕТЕ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ ГОСПОДИНА ЈОВАНА

Од 1. децембра 2021. године до 31. јануара 2022. године

ДЕЦЕМБАР 2021. ГОДИНЕ

1. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог деспота Стефана у селу Бабе код Сопота; након Литургије служио четрдесетодневни парастос протиници Мирјани Смиљковић.

3. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради; Рад и приједи у Епархијској канцеларији; Служио празнично бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

4. децембар 2021:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Каленићу поводом славе манастирске цркве; У цркви Свете Петке у селу Надрљу утврдио распоред живописа; Посетио цркву Светог кнеза Лазара у Белушићу поводом договора о санацији црквеног крова.

5. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Свете Петке у Јагодини; Посетио село Шуљаковац ради надгледања радова на манастирском конаку.

6 – 10. децембар 2021:

Учествовао у раду Светог архијерејског синода СПЦ о правном статусу наше Цркве у Америци.

11. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог апостола Томе у крагујевачком насељу Илићево.

12. децембар 2021:

Служио Литургију и парастос мати Пелагији у манастиру Драчи.

13. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Чудотворне иконе Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама; Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

14. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово; Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

15. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресници; Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

16. децембар 2021:

Служио Литургију у манастиру Тресје и одржао састанак са братством манастира.

17. децембар –2021:

Служио Литургију у манастиру Липару; Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

18. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Преображења Господњег у Смедеревској Паланци; Служио празнично бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

19. децембар 2021 – Никољдан:

Служио Литургију и пререзао славски колач у манастиру Грнчарици поводом славе манастирске цркве;
Посетио Господина Арсенија, Епископа нишког поводом крсне славе;
Посетио породицу Микице Арсенијевића у Винчи поводом крсне славе.

20. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог Саве Српског на Аеродрому – Крагујевац;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Примио архимандрита Филарета из Москве и Василија Аничиха.

21. децембар 2021:

Служио Литургију и четрдесетодневни парастос протојереју Светиславу Радосављевићу у храму Светог пророка Јеримије у Милошеву.

22. децембар 2021:

Служио Литургију и годишњи парастос архимандриту хаџи Серафиму (Миљковићу) у манастиру Благовештење;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

23. децембар 2021:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
У Саборној цркви у Крагујевцу крстио Ангелину, кћерку Немање и Тијане Младеновић.

24. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

25. децембар 2021:

Служио Литургију у Старој цркви у Јагодини;
У селу Сибници служио полугодишњи парастос протојереју ставрофору Славиши Поп-Лазиху.

26. децембра 2021:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

27. децембар 2021:

Саслуживао са архијерејима Његовој светости Патријарху српском Господину Порфирију на Литургији у храму Ваведењског манастира у Београду, а потом учествовао на опелу и сахрани Епископа западноевропског Луке.

28. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушици;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

29. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

30. децембар 2021:

Служио Литургију у Старој цркви у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији, примио градоначелника Крагујевца Николу Дашића, др Данијелу Настих Симовић, в. д. директорку Завода „Мале Пчелице“, заменика начелника ПУ Радивоја Дашића и директор Задужбине Карађорђевића Драгана Рељића.

31. децембар 2021:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

ЈАНУАР 2022:

1. јануар 2022:

Служио Литургију у Саборном храму у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

2. јануар 2022:

Служио Литургију у Саборном храму у Крагујевцу;
Поделио поклоне деци поводом празника Оци.

3. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком насељу Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;

4. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Пантелејмона у крагујевачком насељу Станово;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Интервју ТВ Палми из Јагодине;
Посетио Нићифора Аничиха у пратњи ректора др Зорана Крстића и свештеника Дејана Марковића.

5. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Светог Јоаникија Девичког у крагујевачком насељу Бресница;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији;
Прочитао за локалне медије Божићну посланицу.

**Продајни
центар
Епархије
шумадијске**

**Интернет продавница
црквених предмета за
цео свет**

www.eparhija.com

**Опрема за храмове
Опрема за свештенство
Иконе, крстови, тамјан
Филигрански програм
Јеванђеља, књиге
Црквени артикли**

www.eparhija.com

6. јануар 2022 – Бадњи дан:

Служио Литургију Василија Великог са царским часовима у Саборном храму у Крагујевцу;
Уношење бадњака у Епархијски двор;
Служио велико повечерје са јутарњом службом у Саборном храму у Крагујевцу, у наставку освештао бадњаке.

7. јануара 2022 – Божић:

Служио Литургију у Саборном храму у Крагујевцу.

8. јануар 2022 – Сабор Пресвете Богородице:

Служио Литургију у храму Светог Пантелејмона у Станову.

9. јануар 2022 – Стевањдан:

Служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком у насељу Аеродром;
Посетио, заједно са Патријархом Господином Порфиријем и више архијереја у Петроварадину Дејана Накића поводом крсне славе.

10. јануар – служио Литургију у храму Светог Саве у крагујевачком у насељу Аеродром;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

11. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Светог великомученика Димитрија у крагујевачком насељу Сушица;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

12. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Успења Пресвете Богородице у Младеновцу;
Председавао седници архијерејских намесника Епархије шумадијске.

13. јануар – 19. јануар 2022:

У самоизолацији због позитивног теста на корона вирус.

20. јануар 2022 – Свети Јован Крститељ:

Служио Литургију и пререзао славски колач у дворској капели Светог Јована Крститеља.

21. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља.

22. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља.

23. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља.

24. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља.

25. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља.

26. јануар 2022:

Служио Литургију у дворској капели Светог Јована Крститеља;
Служио празнично бденије у храму Светих апостола Петра и Павла у Јагодини.

27. јануар 2022 – Свети Сава:

Служио Литургију и пререзао славски колач у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу.

28. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Свете Петке у крагујевачком насељу Виногради;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

29. јануар 2022:

Служио Литургију у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Крагујевцу;
Рад и приједи у Епархијској канцеларији.

30. јануар 2022:

Служио Литургију у храму Светих апостола Петра и Павла у Аранђеловцу.

31. јануар 2022:

Служио Литургију и пререзао славски колкач у храму Светог Атанасија Великог у Селевцу.

ДЕЧИЈА СТРАНА

“КО НЕ ПРИМИ ЦАРСТВА БОЖИЈЕГА КАО ДЕТЕ НЕЋЕ УЊЕГА”

ЧЕДО КОЈЕ ЋЕ БИТИ ЖЕЗАЛ СТАРОСТИ НАШЕ, ДАЈ НАМ ГОСПОДЕ

О томе да су родитељи Растка Немањића, потоњег Светог Саве, замолили од Бога рођење свог најмлађег сина, сведоче нам биографи (писци житија) нашег првог архиепископа, Теодосије и Доментијан

Молитва Стефана Немање и жене му Ане:

Владико Господе Боже Сведри-тељу, који си негда послушао Авраама и Сару и остале праведнике што су молили за чедо, услиши данас и нас, грешне слуге Своје што Ти се моле.

Дај нам, по Твојој доброты, да добијемо још једно мушко чедо, које ће бити утеха души нашој и Тобом наследниј државе наше – жезал старости наше, на кога ћемо положити руке и починути.

А дајемо ти заједничке обете:

Од зачећа детета до природне законите љубави и од постеле одлучићемо се, и свако за себе у чистоти тела све до краја живота сачуваћемо се.

(Теодосије)

И преподобни Бог послуша чисто мољење праведника ових, благовернога и самодржавнога господина Симеона Немање, великог жупана све Српске земље, и благочестиве, Христом дароване му супруге Ане.

Пошто заче богољубива Ана у утроби својој, и роди по вољи Божјој сина, добро изникли изданак од доброга корена...

И Богом дарованог сина кртивши у име Оца и Сина и Светога Духа, нарекоше му родитељи име Растко.

(Доментијан)

Анђела Младеновић

СВЕТОСАВЉЕ - ШКОЛА ЗА СВА ВРЕМЕНА

У бесконачној галерији личности из историје нашег рода, попут „звона што са немањићких задужбина пева“, одзвања кроз векове име Светог Саве. Ново време и наш век са убрзаним процесом урбанизације, индивидуализације, као и са доминантним егзистенцијалистичким философским теоријама о „бачености у свет“, „безграничној отворености“ према свету у коме прете досада, сета и очајање, видљиво обележава дан Светог Саве, али га, у основи, не разуме.

Савремени човек, да би се приближио Светом Сави и упознао, на прави начин, његову личност и дело, мора схватити да се њему не може приступити као било којој историјској личности. Јер Свети Сава није докона прича из историјске читанке, него живи, вечно живи доказ шта је у стању да учини људско срце када се приљуби уз Христа. Његова личност је одредила срж словесности наше прошлости. Извор је и ушће сваког нашег сећања, темељ нашег, како личног, тако и националног бића. Попут вододелнице, Свети Сава дели прошлост нашу на време таме и бесмисла и доба светлости и блистања наше христоликости, јер је он први био мучен великим питањима: шта је човек и зашто му се даје живот ако се завршава смрћу.

Још као дете, Растко је осетио да човечанство не може решити проблем смисла и да оно без Христа губи сваки смисао, због чега излаз тражи у Богочовеку, свестан да само у заједници са Богом човек може истински решити проблеме људске душе. У супротном, човек се претвара у чудовиште које проблеме рода људскога решава људождерством, ратом, покољем, помором и убиством. Зато и постаје први бегунац из времена у вечност, остављајући иза себе неизбрисив траг и пут на који позива и сваког од нас.

Бег са двора на неки начин представља револуцију, јер је Растко наш најмлађи, највећи и једини истински револуционар који се побунио одлучније него ико против свега пролазног и смртног у име вечног и бесмртног. Он се буни против зла у себи, против смрти у себи.

Његова школа није дресура, стицање знања без духовности, морала и одговорности, већ она која претвара грешног човека у праведног, праведног у светог, смртног у бесмртног. Стога је њен главни циљ усавршити и довршити човека помоћу вере, покајања, смирења, кротости, трпљења, праштања и молитве. Свака од ових врлина истински преображава и просветљава човека увек из добра у

боље. Дакле, хришћанска светосавска просвета темељи се на светитељству као врхунском и вечном идеалу, а тајна светитељства Немањиног сина је само у три речи: Жртва Христа ради!

Често, када гледам фреску Савину из манастира Милешеве чини ми се као да из његових смиренних немањићки плавих очију сија светлост и лепота Христовог лика. Дивно је бити његов потомак по народности, али је стидно не бити његов по јеванђељском револуционарству. Данас сви Срби полажу испит пред учитељем, вечни испит светосавски. Пита он све нас: шта је за тебе вера, шта је за тебе Христос? Да ли се животом својим одричеш Господа? Колико се псовки из наших уста за један дан чује, колико грехова, колико падова, колико лудих помисли и рђавих дела. Све то разара Србију Светог Саве. Пази да ти ниси један од тих који разара то вечно у роду српском, пази да не учествујеш у рушењу Хиландара и безброј задужбина.

Сигурно је да Бог није дао свакоме да чини дела апостолска и понови свестрано и плодно дело Светог Саве, али почнимо да чинимо оно што нам је Бог дао по мери вере и духовне моћи наше, па ћемо опет учинити много и то ће пред Богом биће велико. То све бива онда када Богу, као дете мајци својој, прилазите. Када осећате у молитви како вам присуство Божје загрева душу, када горите од жеље да чините добро, онда сте деца Божја и Светог Саве и именом Светосавци. То је услов да светом љубављу запевамо „ускликнимо с љубављу!“

*Ауторка је ученица III2 разреда
Гимназије Светозар Марковић у Јагодини*

СВЕ ШТО ДИШЕ НЕКА УВАДИ ГОСПОДА

Једном монаху, који је живео сам у својој келији, сметали су да се моли звукови разних живих створова, који су испуњавали ноћ. Разноврсна створења су цвркулала, звецкала, завијала, кркетала, цврчала итд. Колико год тај монах покушавао да изгледа као да му је свеједно и да не обраћа пажњу на њих – ништа није помагало. Од мноштва звукова никако није могао да се усредреди на своју молитву. На крају није издржао и довикнуо је са прозора у мрак: „Ма, тише тамо! Сметате ми да се молим!“

У првом тренутку, зацарила се тишина. Али тек што је овај инок почео да по обичају чита акадист, када се кроз ноћ одсечно разлегло једно дугачко: „Квааа!“

„Тихо, рекао сам!“, завапи монах још једном.

Међутим, само што је монах поново клекнуо и изговорио неколико речи молитве, када зацврча цврчак. Иако је цврчак одмах умукао, монах је дошао до закључка да га ипак неће оставити на миру. Крегнуо је да се пожали свом старцу. Овај га пажљиво саслушао и, осмехујући се, упитао: „Зар си заборавио речи Светог Писма о томе да све што дише треба да слави Господа? Не сметај другима да славе Бога на њиховим језицима и на њихов начин, и тада ћеш схватити да су сви они потпора, а не сметња твојој молитви“.

Превео са руског Горан Дабетић

ХРИСТОВА ЉУБАВ

Унатраг ићи путем мрачних дана
Пратећи срце и мисли нам смерне
Могуће је стићи са свакијех страна
До љубави чисте, искрене и верне.

Основа је свега лепог што се збива
Постојању свом неуморно тежи,
У свима нама, верујем, се скрива,
На свачијој души она мирно лежи.

Потиче од Творца, из времена давна,
Истинска је била и остала иста,
Појава је честа, посебна и главна,
До данашњег дана, од Исуса Христа!

Катарина Миљковић, друга година
Паланачка гимназија, Смедеревска Паланка

ГДЕ ИДЕШ БОЖЕ

Где идеш, Боже,
Да помогнеш слабима
Да научиш глупе
Да излечиш болесне
Да попуниш животне рупе болне
Руком твојом светлом и светом.

Где идеш, Боже,
Да поправиш покварено
Да опростиш грехе грешницима
Који се твојом науком светом лече
Шта да раде када грех са њихове душе падне.

Где идеш, Боже,
Да будеш светац
Да праве путе показујеш за грешне душе
Да будеш Бог милостиви, свети и једини.

Петар Цветковић VI/3
ОШ Краљ Петар II Карађорђевић

ПРЕД ПРЕЦИМА

Поносно стојим пред прецима, а свецима.
Њихове очи упрте у мене
поштоваоца њиховог и потомка.

Сви владари Немањићког соја
ти изданци свете лозе
под Дечанским сводом што је.

Отменошћу својом вековима пркосе,
ореолима веру од искушења сачуваше.
Одежде им златне, господствен им крој,
а скиптари моћни, јачи су од мача.

Законе и списе у рукама свили,
темељне се међе у тапије слиле,
свака српска стопа печатна је од њиховог доба.

Вековима пламте кандила и свеће
крај предака мојих, крај њихових сени.
Њине цркве, лавре и олтари,
небеске су лађе, вековни стражари.

Задужбинска звона благослове шаљу
свеколику радост целом српском роду.
Пред њиховом лозом снажна милост струји,
крај њихових сени неисцрпна крепост.

Загонетна лица предака – владара
не говоре ништа, нечујан им глас,
а казују много, у чему је спас :

„Да се брат са братом мири,
Српска лоза да се шири,
Српски барјак да се вије
широм наше Србадије“.

Честити ми преци – властеоски ков,
калемови свете лозе,
у свом сјају јоште стоје
на бранику отаџбине своје.

Бојан Тошовић

фото репортажа

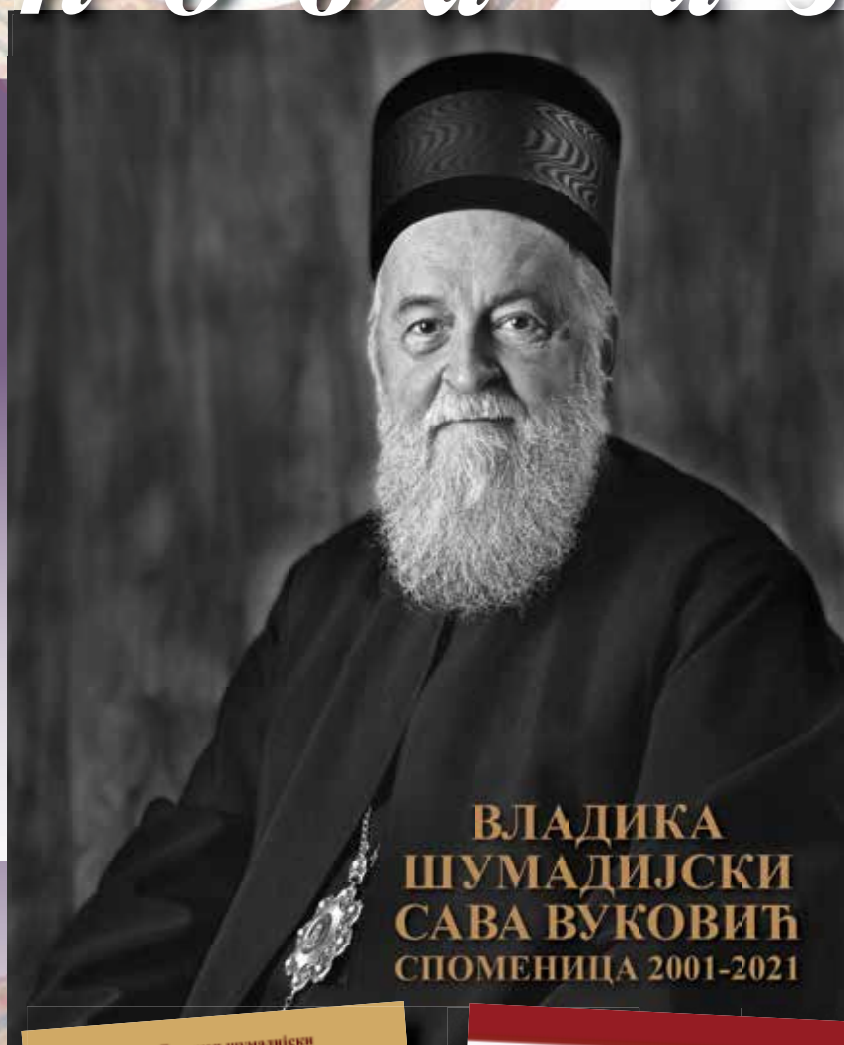
Прослава Светог Саве у Епархији шумадјској

www.kalenic.rs

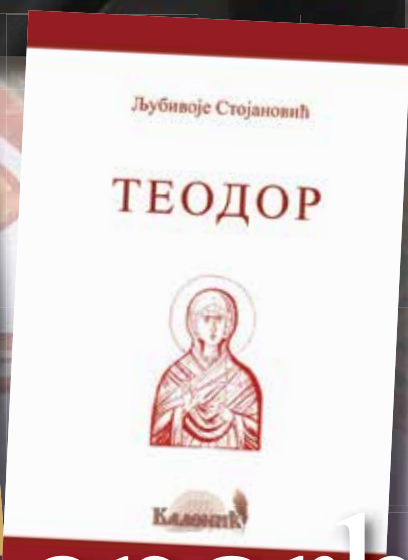
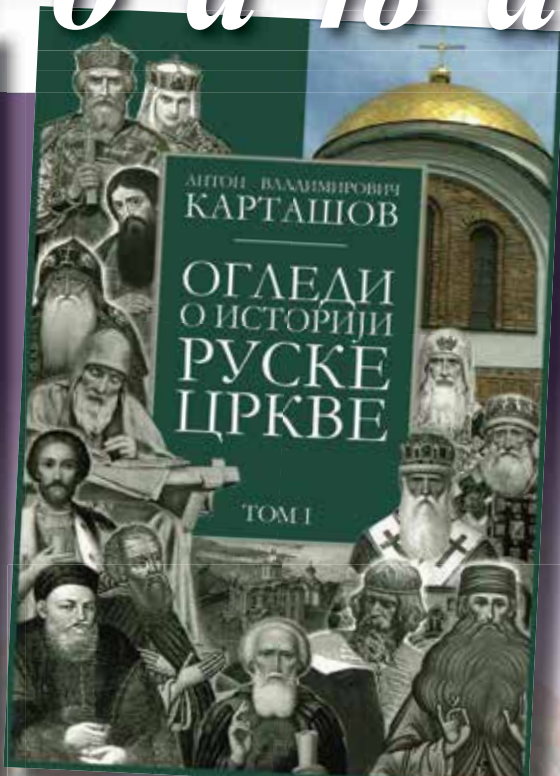
ИЗДАВАЧКА УСТАНОВА ЕПАРХИЈЕ ШУМАДИЈСКЕ

Каленик

Н О В А И З Д А Њ А

**ВЛАДИКА
ШУМАДИЈСКИ
САВА ВУКОВИЋ
СПОМЕНИЦА 2001-2021**

www.eparhija.com